

gemeente
Neder-Betuwe

Begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

Gemeente Neder-Betuwe

- Dodewaard.
- Echteld.
- IJzendoorn.
- Kesteren.
- Ochten.
- Opheusden.

Opheusden, 25 september 2018

Behandeling
gemeenteraadsvergadering
van 8 november 2018

VOORWOORD VAN HET COLLEGE	3
LEESWIJZER	5
BELEIDSBEGROTING.....	7
1. PROGRAMMAPLAN (PROGRAMMA'S)	7
PROGRAMMA 1: BESTUUR EN DIENSTVERLENING	8
PROGRAMMA 2: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	13
PROGRAMMA 3: FYSIEKE LEEFOMGEVING	18
PROGRAMMA 4: ECONOMIE.....	28
PROGRAMMA 5: WMO, JEUGD EN PARTICIPATIEWET	34
PROGRAMMA 6: ONDERWIJS, SPORT EN WELZIJN.....	43
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, OVERHEAD, VPB EN ONVOORZIEN	51
2. PARAGRAFEN.....	57
PARAGRAAF 1: LOKALE HEFFINGEN	58
PARAGRAAF 2: WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	63
PARAGRAAF 3: ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	69
PARAGRAAF 4: FINANCIERING	73
PARAGRAAF 5: VERBONDEN PARTIJEN	78
PARAGRAAF 6: GRONDBELEID	93
PARAGRAAF 7: BEDRIJFSVOERING	95
FINANCIELE BEGROTING.....	97
A: HET OVERZICHT BATEN EN LASTEN EN DE TOELICHTING	98
B: UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE EN DE TOELICHTING	102
C: HET OVERZICHT VAN DE GERAAMDE BATEN EN LASTEN PER TAAKVELD	113

VOORWOORD VAN HET COLLEGE

Geachte gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u de begroting 2019 aan. Met deze begroting geven wij voor het eerste jaar inhoud aan het coalitieprogramma 'Samen bouwen aan Ruimte voor de Samenleving' en het uitvoeringsprogramma. In deze begroting hebben wij onze beleidsvoornemens gedefinieerd, is de financiële vertaling daarvan voor het jaar 2019 opgenomen en wordt er een financiële doorkijk gegeven naar de jaren 2020 tot en met 2022.

Het wettelijk kader

De begroting is een verplicht instrument en maakt onderdeel uit van het planning en control instrumentarium van de gemeente. De planning-en-control-cyclus bestaat uit een instrumentarium waarmee u uw kaderstellende en controlerende rol kan vervullen. Vooraf kaderstellend met de kadernota en begroting en achteraf controlerend met behulp van de bestuursrapportages en jaarstukken. Via de begroting bepaalt u de koers voor de komende jaren en kiest u waaraan het geld van de gemeente wordt besteed.

De aanbidding van deze begrotingsstukken vindt plaats op grond van artikel 190 van de Gemeentewet. Om te voldoen aan artikel 190 van de Gemeentewet bieden wij u jaarlijks een ontwerp aan voor de begroting (2019) met toelichting en een meerjarenraming voor drie op het begrotingsjaar volgende jaren (2020-2022). De vaststelling staat gepland voor uw vergadering van 8 november 2018, zodat de stukken tijdig voor de wettelijke datum van 15 november 2018 bij onze toezichthouder kunnen worden ingediend. De begroting is opgezet met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Naast deze bron zijn ook de kaders en criteria genoemd in de Gemeentewet, de Algemene Wet Bestuursrecht en het Provinciaal Beleidskader Financieel toezicht van belang.

Financieel duurzaam en gezonde gemeente

Conform artikel 189 van de gemeentewet moet u erop toezien dat de begroting reëel en structureel in evenwicht (sluitend) is. Wij moeten u een reëel en structureel sluitende begroting 2019 en een meerjarenraming 2020-2022 ter vaststelling aanbieden. Met deze begroting voldoen wij aan deze wettelijk gestelde eisen.

Hoofdpijnen financiële positie gemeente Neder-Betuwe						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.618	-86	-532	-1.305	-1.661	-1.661
Nieuw beleid conform kadernota			527	1.086	1.117	1.115
Nieuw beleid na kadernota			-233	-5	197	-68
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-1.618	-86	-238	-224	-346	-614

Het overzicht hoofdpijnen financiële positie is als volgt opgebouwd:

1. Onder het geraamd resultaat bestaand beleid zijn de financiële mutaties van het vastgestelde beleid tot en met eerste bestuursrapportage 2018 opgenomen;
2. Onder het nieuw beleid conform kadernota zijn de financiële mutaties zoals verwerkt in de kadernota 2019-2022 opgenomen;
3. Onder nieuw beleid na kadernota zijn de financiële mutaties opgenomen die zijn ontstaan na de kadernota 2019-2022.

Economisch zit het tij mee. Onze financiën zijn op orde. De begroting is meerjarig sluitend. De ratio's weerstandsvermogen liggen de komende vier jaren rond de 1,7 en wordt daarmee als ruim voldoende gekwalificeerd. De strikt toegepaste begrotingsdiscipline in de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat onze financiën op orde zijn en dit heeft een positieve invloed op onze vermogenspositie.

Dit is de eerste begroting binnen de nieuwe raadsperiode na de verkiezingen van maart. Een nieuwe periode met daaraan gekoppelde een stevige ambitie. Een solide financiële positie is niet alleen noodzakelijk om nu en in de toekomst onze ambities waar te blijven maken, maar is zeker ook cruciaal voor de zelfstandigheid van onze gemeente. De in het verleden noodzakelijke financiële pas op de plaats heeft ervoor gezorgd dat we als Neder-Betuwe de zaken financieel goed op orde hebben. De solide financiële basis is essentieel gebleken om de noodzakelijke stappen vooruit te zetten in de komende jaren. De toekomst ziet er goed uit, wij willen vooruit en het beste voor Neder-Betuwe.

In deze begroting zijn veel doelen vanuit het nieuwe coalitieprogramma opgenomen en wij houden een financieel solide en toekomstgerichte begroting en meerjarenraming.

Ruimte voor nieuw beleid, nieuwe investeringen en verlaging belastingdruk

We streven er naar om samen met onze inwoners te zorgen voor het behoud van een schone, veilige en prettige leefomgeving, die kansen en voorzieningen biedt voor alle inwoners. De begroting is een vertaling en financiële onderbouwing van alle activiteiten die wij samen met de samenleving ontplooiën om onze maatschappelijke doelen te bereiken en onze voorzieningen in de dorpen te behouden.

Het nieuwe coalitieprogramma is (vanzelfsprekend) bepalend voor de inhoud van onze begroting en meerjarenraming. Al het nieuw beleid waarover wij in de kadernota 2019-2022 aan u voorstellen hebben gedaan zijn in deze begroting verwerkt.

Wij gaan de komende jaren meer geld uitgeven aan:

- het implementatietraject invoering nieuwe Omgevingswet;
- het vervangen van de gemeentelijke essen;
- de uitvoering van het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) zodat wij de komende jaren duidelijkheid kunnen bieden over de zo gewenste veiligheidsinvesteringen;
- het uitvoeringsprogramma klimaatnota;
- Regionale bijdrage mobiliteitsonderzoeken;
- gebiedsontwikkeling Kesteren-Zuid;
- vrijwilligersbeleid;
- accommodatiebeleid;
- de uitvoering van het integraal huisvestingplan scholen;
- extra veld voor de voetbalvereniging Kesteren;
- ICT-voorzieningen;
- Een gezonde organisatie;
- Het creëren van extra garantiebannen.

Ook wordt in deze begroting het verlagen van de belastingdruk van onze inwoners, waarmee wij vorig jaar zijn gestart voortgezet. Wij laten de Onroerende Zaak Belasting vanaf 2018 jaarlijks met 2% dalen.

U staat aan de vooravond van het vaststellen van de begroting. Een begroting die vol staat met allerlei ambities om maatschappelijke doelen voor de gemeente Neder-Betuwe te verwezenlijken. Wij kijken met vertrouwen naar de toekomst waarin wij deze ambities - zoveel als mogelijk samen met onze inwoners - kunnen gaan waarmaken.

De genoemde ambities en resultaten kunnen niet gehaald worden zonder de loyale inzet van onze medewerkers. Wij wensen hen veel arbeidsvreugde en perspectief binnen onze organisatie. Een goede en open sfeer maar ook wederzijds vertrouwen dragen bij aan een prettige werkomgeving.

Wij hopen dat we allen de kracht en wijsheid mogen ontvangen om onze gemeente dienend te besturen, ten goede van onze inwoners. Er komen veel (complexe) zaken op ons af en dat vraagt veel van onze inzet en verantwoordelijkheid, zowel van het college als van de raad. Ook in het komende jaar zien we uit naar een goede samenwerking om met elkaar te bouwen aan een betrokken, vitale, initiërende en ondernemende samenleving.

Uw raad mag zich in het werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met ons om kracht en Gods zegen voor u bidden."

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Neder-Betuwe,

De secretaris,

De burgemeester,

mr. G.S. Stam

A.J. Kottelenberg

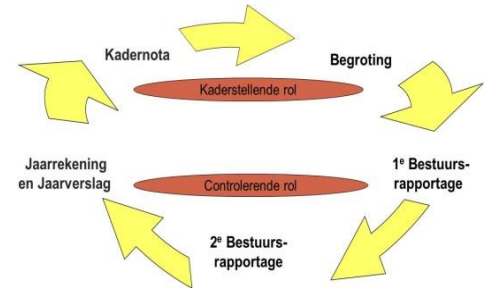
LEESWIJZER

De begroting als onderdeel van de planning- en controlcyclus

De begroting is een belangrijk instrument voor de gemeenteraad om zijn kaderstellende rol in te vullen. In de begroting geeft de gemeenteraad aan wat hij het komend jaar wil doen om bepaalde doelen te bereiken en wat dat mag kosten. Daarmee vormt de begroting een duidelijk kader waarbinnen het gemeentebestuur en de organisatie het komend jaar moeten werken. Deze begroting is niet alleen voor financieel specialisten, maar voor iedereen. Het gaat immers om het gemeentelijk huishoudboekje en dat moet voor een ieder te volgen zijn. Deze leeswijzer geeft aan hoe de begroting is opgebouwd, wat waar te vinden is en welke relaties er liggen met andere documenten uit de planning en control cyclus.

De planning- en controlcyclus

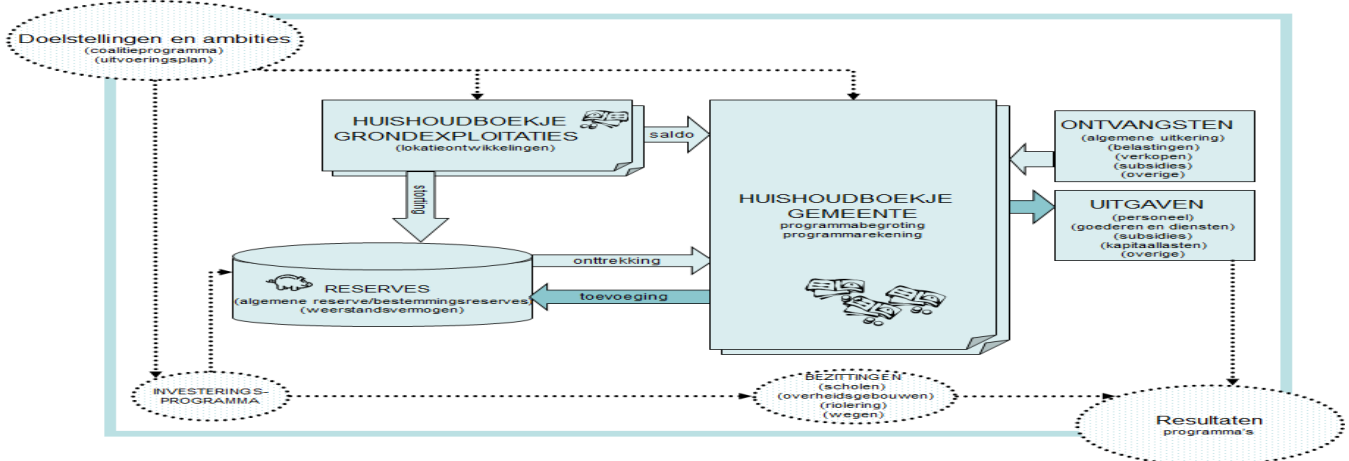
De gemeenteraad geeft het college financiële en inhoudelijke kaders mee voor het beleid en de uitvoering daarvan. Het uitgangspunt voor deze kaderstellende rol is het coalitieprogramma 'Samen bouwen aan Ruimte voor de Samenleving' voor de periode 2018-2022. Om dit coalitieprogramma effectief te kunnen uitvoeren is het belangrijk dat dit goed wordt ingebed in het planning-en-control-instrumentarium en dan vooral de begroting. Dit coalitieprogramma bepaalt in hoge mate de inhoud van de documenten in de jaarlijkse planning- en control cyclus: kadernota, begroting inclusief meerjarenramingen, bestuursrapportages en jaarstukken. De kadernota is een uitwerking van de bestuurlijke agenda. Het is een koersbepalend document met financiële en inhoudelijke kaders voor de daarop volgende begrotingsjaren. In de begroting worden de voornemens van de kadernota geconcretiseerd. De begroting is een wettelijk voorgeschreven document waarmee de gemeenteraad het college autoriseert tot het doen van uitgaven voor bepaalde doelen. Na vaststelling van de begroting geven bestuursrapportages tussentijds een overzicht van de stand van zaken van de financiën en de uitvoering van beleid. In de jaarstukken tenslotte wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en het financiële beheer.

De begroting

In de begroting geeft de raad aan welke doelen hij wil bereiken en wat de beoogde maatschappelijke effecten daarvan moeten zijn. Om deze maatschappelijke effecten te concretiseren worden daar doelstellingen aan gekoppeld. Tot slot wordt benoemd wat de gemeente gaat doen om deze doelen te halen en hoeveel dat mag kosten.

Het overzicht geeft de relatie aan tussen (maatschappelijke) doelstellingen van de gemeente en de financiële vertaling daarvan. Uitgangspunt in het schema zijn de maatschappelijke doelen die we als gemeente willen bereiken. Deze staan beschreven in documenten als 'Samen bouwen aan Ruimte voor de Samenleving' en het uitvoeringsprogramma. De financiële vertaling van al deze ambities is weergegeven in de blauwe blokken.

De begroting is het huishoudboekje van de gemeenteraad. Hierin staan de baten en lasten voor het komende jaar. In de jaarstukken, na afloop van een jaar, legt de raad verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiën. Een bijzonder huishoudboekje is dat van de grondexploitaties. Hierin staan alle baten en lasten van de grondexploitaties. Het uiteindelijke resultaat per grondexploitatie wordt als saldo in het algemene huishoudboekje van de gemeente opgenomen. Naast het huishoudboekje kent de gemeente ook 'spaarpotjes' in de vorm van reserves. Deze kunnen vanuit de begroting gevuld worden, bijvoorbeeld bij overschotten, of door bewust ergens voor te sparen. Alle uitgaven die de gemeente doet – via de begroting of via investeringen – dragen bij aan het realiseren van de doelstellingen en het behalen van maatschappelijke effecten. De begroting en de meerjarenraming zijn opgezet volgens het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Naast deze bron zijn ook de kaders en criteria zoals genoemd in de Gemeentewet, de Algemene Wet Bestuursrecht en het Provinciaal Beleidskader Financieel toezicht van belang. De opbouw en indeling van deze begroting zijn uitgangspunt voor de andere documenten in de planning-en-control-cyclus zoals de kadernota, de bestuursrapportages en de jaarstukken.

Indeling en Opbouw begroting

De indeling en opbouw van de begroting is gebaseerd op het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). De indeling van de begroting start met een voorwoord en een leeswijzer. Verder bestaat de begroting uit drie delen: 1. het programmaplan (programma's) inclusief de algemene dekkingsmiddelen overhead, VPB en onvoorzien, 2. de paragrafen, 3. de financiële begroting.

1. Programmaplan (programma's)

Het eerste deel uit de begroting is het programmaplan. Hierin staan zes programma's waarin alle gemeentelijke activiteiten en aandachtspunten op een bepaald beleidsterrein zijn verwoord. De indeling van de begroting in programma's is bedoeld om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te ondersteunen. Om de indeling van de begroting optimaal te laten bijdragen aan een integrale en samenhangende uitvoering van het coalitieprogramma is er gekozen voor zes programma's.

De programma indeling is als volgt:

Programma	1.	Bestuur en dienstverlening
Programma	2.	Openbare orde en veiligheid
Programma	3.	Fysieke leefomgeving
Programma	4.	Economie
Programma	5.	Wmo, Jeugd en Participatiewet
Programma	6.	Onderwijs, Sport en Welzijn

Algemene Dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en onvoorzien

De programma's zijn als volgt ingedeeld:

In de missie staat de overkoepelende programmadoelstelling. Een missie maakt meteen duidelijk waar het programma over gaat. De kaderstellende beleidsnota's zijn alle beleidsstukken die bij dit programma horen en vastgesteld zijn door de gemeenteraad. Deze nota's zijn openbaar en zijn op www.nederbetuwe.nl beschikbaar.

Een programma kan bestaan uit één of meerdere programmaonderdelen (thema's). De indeling is afhankelijk van het aantal beleidsvelden waaruit het programma bestaat. Per programmaonderdeel (thema's) wordt aangegeven: *Wat willen we bereiken?* en *Wat gaan we daarvoor doen?* Tevens zijn per programmaonderdeel (thema's) de ontwikkelingen weergegeven. In deze ontwikkelingen wordt een korte beschrijving gegeven van de context, de achtergronden en actuele ontwikkelingen van het programmaonderdeel (thema's).

Onder 'Wat willen we bereiken?' staan de bestuurlijk relevante doelstellingen. Deze zijn mede gebaseerd op het coalitieprogramma en beleidsnota's en kunnen gelden voor meerdere jaren. Onder 'Wat gaan we ervoor doen?' staan de prestaties die nodig zijn om de doelstellingen te realiseren. Het gaat hier om bestuurlijk relevante prestaties die in het begrotingsjaar worden geleverd. In de bestuursrapportages en het jaarverslag zal door het college hierover verantwoording worden afgelegd.

Per programma wordt nog een belangrijke vraag beantwoord: 'Wat mag het kosten?'. Op programmaniveau vindt immers de autorisatie door de raad van de budgetten plaats. Per programma worden het bestaande en het nieuwe beleid volgens een vast stramien van 'wat willen we bereiken', 'wat gaan we daarvoor doen' en 'wat gaat het kosten' aan u gepresenteerd; de zogenaamde drie W-vragen. Tevens staan onder de programma's de beleidsdoelstellingen opgenomen voor de verbonden partijen die verbonden zijn aan het betreffende programma, aangevuld met wat de verbonden partij hiervoor gaat doen.

Algemene Dekkingsmiddelen, overhead, VPB en Onvoorzien.

Dit programma is qua opbouw afwijkend ten opzichte van die van de beleidsprogramma's, maar telt financieel wel mee voor de begroting. Hierin staat welke algemene dekkingsmiddelen er zijn en wat het verloop daarvan is voor de komende vier jaar. Algemene dekkingsmiddelen hebben vooraf geen bepaald bestedingsdoel. Overhead en vennootschapsbelasting zijn nieuwe onderdelen. Met ingang van de begroting 2017 is de inhoud van dit deel aanzienlijk gewijzigd en worden naast genoemde posten ook diverse taakvelden afzonderlijk benoemd, waaronder de taakvelden Overhead, Treasury, OZB Woningen en OZB Niet woningen.

2. Paragrafen

Naast de programma's zijn zeven paragrafen opgenomen. Hierin worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Ze bevatten een dwarsdoorsnede van de programma's vanuit bepaalde thema's waaraan politieke of financiële risico's zijn verbonden.

De paragrafen gaan in op de bedrijfsvoering in brede zin. In de paragrafen staat de 'hoe-vraag' centraal:

- Hoe gaan we om met belastingen? (paragraaf 1)
- Hoe worden risico's beheerst en welke effecten hebben deze op het weerstandsvermogen? (paragraaf 2)
- Hoe onderhouden we onze bezittingen en de openbare ruimte? (paragraaf 3)
- Hoe lopen de geldstromen en onze vermogenspositie? (paragraaf 4)
- Met wie vormen wij verbonden partijen en hoe zijn de afspraken geregeld? (paragraaf 5)
- Hoe is ons grondbeleid vormgegeven? (paragraaf 6)
- Hoe is de bedrijfsvoering geregeld en wat kost dat? (paragraaf 7)

3. Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de volgende onderdelen opgenomen. Het overzicht van baten en lasten met een toelichting. Hierin wordt weergegeven de realisatie van baten en lasten van het vorig jaar, het lopende jaar en de komende begrotingsjaren. Eigenlijk is het een samenvatting van het deel 'Wat mag het kosten' dat per programma is opgenomen. Een uiteenzetting van de financiële positie inclusief een geprognosticeerde balans en een overzicht van de geraamde baten en lasten per programma gesplitst naar taakvelden.

BELEIDSBEGROTING

1. PROGRAMMAPLAN (PROGRAMMA'S)

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening,
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid,
Programma 3: Fysieke Leefomgeving,
Programma 4: Economie,
Programma 5: Wmo, Jeugd en Participatiewet,
Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn,
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien.

Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Missie

Wij hebben te maken met een veranderende samenleving die voortdurend in beweging is. Dat betekent ook dat wij de samenleving in een eerder stadium betrekken bij ontwikkelingen en kansen die op ons afkomen. Bestuur en organisatie staan ten dienste van de inwoners. We redeneren 'van buiten naar binnen'. Onze bestuurders en medewerkers staan met beide benen in de maatschappij, zodat zij inwoners en maatschappelijke partners op serieuze wijze kunnen betrekken bij voor hen belangrijke vraagstukken. Wij informeren onze inwoners goed en tijdig over het gemeentelijke beleid. Wij voeren onze taken snel, adequaat, klantgericht en klantvriendelijk uit. De wensen van onze inwoners en onze wettelijke taken zijn het uitgangspunt van onze dienstverlening. Kernwaarden die belangrijk zijn voor onze dienstverlening zijn: interactiviteit, pro-activiteit, betrouwbaarheid en persoonlijk contact. Waar het voor het bereiken van onze lokale ambities nodig is om met andere overheden samen te werken, doen wij dat op een slimme manier. Wij zien de gemeenschappelijke regelingen die voor ons taken uitvoeren als een verlengstuk van de gemeente; zij verdienen serieuze aandacht, sturing en waardering.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ♦ Communicatiebeleidsplan (2015)
- ♦ Klanthandvest gemeente Neder-Betuwe (2011)
- ♦ Participatie en Inspraakverordening gemeente Neder-Betuwe (2015)
- ♦ Verordening burgerinitiatief Neder-Betuwe (2016)
- ♦ Regionale visie 'Verrassend Rivierenland. Waard om bij stil te staan' (2011)
- ♦ Nieuwe wijze van onderlinge samenwerking in Rivierenland (2014)
- ♦ Implementatieplan Klantcontactcentrum (raadsbesluit 6 maart 2014)

Thema's

1.1 Communicatie

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Een optimaal ingerichte website als communicatief sterk middel om zoveel mogelijk inwoners snel op weg te helpen, juist ook op het vlak van de zorg voor onze inwoners (sociaal domein).

- Doorontwikkelen van de website. Voor zover mogelijk en wettelijk toegestaan kunnen producten en diensten digitaal worden aangevraagd. Er wordt gericht gecommuniceerd om de digitale dienstverlening onder de aandacht te brengen.

Tijdige en proactieve communicatie met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers.

- Telefonisch uitbreiden van de openingstijden op de vrijdagmiddag vanaf 2020 van het Klantcontactcentrum (KCC).
- Uitvoering geven aan het communicatiebeleidsplan 2015 en participatie- en inspraakverordening 2015.
- Actualiseren van het communicatiebeleidsplan 2015, waarbij de raad wordt betrokken in de kaderstelling van het beleid.

De begroting en jaarrekening zijn digitaal eenvoudig toegankelijk en begrijpelijk voor inwoners.

- Digitaal ontsluiten van de begroting en jaarrekening (LIAS).

Ontwikkelingen?

Communicatie

In 2015 stelde de gemeenteraad het communicatiebeleidsplan vast. Dit plan vormt de basis van ons gemeentelijke communicatiebeleid. Op basis van een intern actieplan geven wij hier uitvoering aan. Wij richten ons meer dan voorheen op resultaten die door de samenleving zelf worden gevraagd en waarin belanghebbenden, zoals inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ook actief willen participeren. Daarom redeneren we, als maatschappelijk relevante beleids- en uitvoeringsvraagstukken op de agenda gezet worden, 'van buiten naar binnen'. Een goede communicatie met en serieuze betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners is daarbij cruciaal. Uiteraard laten wij hen waar mogelijk in een vroeg stadium meedenken. Om dit te realiseren is het noodzakelijk doelgroepen proactief, tijdig, gepland, op maat en met zo weinig mogelijk misverstanden te benaderen. Dit geldt voor alle beleidsvelden van de gemeente en steeds zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering

Gemeentewinkel

De komende jaren staan in het teken van verandering. Producten en diensten zullen steeds meer digitaal worden aangeboden. Daarnaast blijven andere kanalen ook open om mensen die minder digi-vaardig zijn ook goed van dienst te kunnen zijn. Er ontstaat een verschuiving van werkzaamheden. Er is meer aandacht voor controle en daarmee de borging van de kwaliteit van informatie. Anderzijds nemen werkzaamheden af als gevolg van een langere geldigheidsduur van reisdocumenten en rijbewijzen.

1.2 Een gezonde organisatie

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Een gezonde en professionele organisatiecultuur.

- Werken aan een compacte en efficiënte organisatie.
- Werken aan een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur, waarin professioneel, open, klant- en resultaatgericht wordt samengewerkt.

Ontwikkelingen?

Een continu veranderende samenleving vraagt een bestuur en een organisatie die meer en meer samen met inwoners, bedrijven, instellingen en andere partners de ontwikkelingen die op ons afkomen en kansen die zich voordoen oppakken. Dit neemt niet weg dat het bestuur de verantwoordelijkheden adequaat en doortastend oppakt. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is stabiliteit in het bestuur en in de organisatie om te kunnen blijven anticiperen op de ontwikkelingen en het maken van (bestuurlijke) keuzes. Ook in 2019 blijven we hierop inzetten. Betrouwbaarheid en toegankelijkheid van zowel bestuur als organisatie zijn onontbeerlijk. Een wendbare organisatie die voorbereid is op de toekomstige ontwikkelingen is vereist en het ontwikkelen van de benodigde, soms nieuwe, competenties bij de medewerkers is daarbij noodzakelijk.

1.3 Intergemeentelijke en regionale samenwerking

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Gemeente Neder-Betuwe blijft zelfstandig en is voorloper bij het ontwikkelen en benutten van kansen in de regio.

- Effectiever en efficiënter samenwerken met andere gemeenten, vooral met Buren en Overbetuwe, om onze gezamenlijke lokale ambities te bereiken, kosten te besparen, kwetsbaarheid verder te verminderen en expertise te benutten.

Ontwikkelingen?

Regionale samenwerking is en blijft belangrijk, zeker ook omdat de regio steeds meer en vaker opereert als spin in het web tussen overheden, bedrijven, kennisinstellingen en ook burgers. De interacties op regionaal niveau vragen om een goede coördinatie en sturing. De uitdagingen voor gemeenten, en dus ook voor Neder-Betuwe zijn soms groot en kunnen de gemeentegrenzen overstijgen. Door als gemeente nadrukkelijk in te zetten op de regionale samenwerking willen wij onze daadkracht en bestuurlijke slagkracht vergroten en in gezamenlijkheid onze lokale doelen en ambities realiseren. Bovendien zijn regionale versterking en profilering ook van groot belang voor de economische weerbaarheid, het vestigingsklimaat en een veerkrachtige arbeidsmarkt. Doordat besluitvorming zich in toenemende mate ook naar de regio verplaatst is het een belangrijke voorwaarde om op adequate wijze te sturen op deze processen en ontwikkelingen, zodat de democratische legitimiteit gewaarborgd blijft. Naast de regionale samenwerking, gericht op regionale versterking, werken we via verbonden partijen samen met andere gemeenten op diverse beleidsterreinen en taken.

1.4 Optimaal benutten (subsidie)gelden

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Optimaal benutten van subsidiegelden van hogere overheden, bedrijven en overige instellingen.

- Zo vroeg mogelijk in beeld brengen van mogelijke subsidiabele projecten.
- Inzetten van partijkanalen en regionale afstemming voor lobbytrajecten.
- Tijdig betrekken van de gemeenteraad bij wensen.

Ontwikkelingen?

Financiële stromen moeten meer ten goede komen van onze gemeente c.q. onze inwoners. Dit betekent dat we bij onze projecten in een vroegtijdig stadium de mogelijkheden voor subsidies in beeld brengen. Met alleen het in beeld brengen van de mogelijkheden is pas een eerste stap gezet. Vanaf dat moment is het zaak om de mogelijkheden die er liggen ook te verzilveren. Dit vereist op het gebied van lobby bij provincie, Rijk en/of Europa dat wij per project bekijken op welke manier wij dit het meest efficiënt aan kunnen vliegen. Zowel de lobbylijnen die via de partijen lopen, als ook de regionale afstemming zijn daarbij relevant. Om dit zo goed mogelijk te laten verlopen is het tijdig betrekken van de gemeenteraad vanzelfsprekend."

1.5 Procedures en vergunningen

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Enkel regels en verordeningen handhaven die nodig zijn.

- Deregulering.
- Continue ontwikkeling om procedures zo efficiënt mogelijk te laten zijn.
- Actualiseren van beleid

Ontwikkelingen?

Regels en procedures zijn geen doel op zich, maar zijn en blijven een middel om onze doelen en ambities te realiseren. Dit betekent dat we continu bezig zijn met het zo efficiënt mogelijk inrichten van onze procedures om burgers, bedrijven en instellingen zo min mogelijk (administratieve) last te laten ervaren. Periodiek houden we onze procedures tegen het licht om onnodige verspilling, voor zowel de aanvrager als de ambtelijke organisatie, eruit te filteren. Datzelfde geldt voor het vigerende beleid van de gemeente Neder-Betuwe dat ook gericht moet zijn op het bereiken van een zo groot mogelijk gewenst effect tegen zo laag mogelijke (administratieve) lasten.

1.6 Stedenband

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Stedenband met een agrarische gemeente buiten Nederland.

- Onderzoeken van mogelijkheden voor een stedenband met een agrarische gemeenschap.

Ontwikkelingen?

Geen

Overige Ontwikkelingen

De wereld verandert. Dat heeft ook gevolgen voor de rol van de overheid en het contact van die overheid met de inwoners. In het document "Overheidsbrede Dienstverlening 2020" heeft de Rijksoverheid een aantal concrete uitgangspunten beschreven. Die houden in dat we de inwoners centraal stellen, meer producten gaan digitaliseren en dat we heldere afspraken maken over het delen van informatie en privacy. Het beoogde doel is dat inwoners en ondernemers de overheid sneller en gemakkelijker kunnen vinden en dat ze zaken kunnen doen op de plek en het tijdstip die hen het beste uitkomen. Wij passen onze (dienstverlenings)processen hierop aan door digitaal betere informatie aan te bieden, digitale hulpmiddelen te gebruiken en onze bereikbaarheid meer flexibel te organiseren.

Voor de komende periode staat een drietal verkiezingen gepland. In 2019 gaat het om de verkiezingen voor het Europees Parlement, Provinciale Staten en de Waterschappen.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Geen								

Verbonden Partijen

Regio Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

- **Mobiliteit**

Goede bereikbaarheid, van, naar en in de regio is een randvoorwaarde voor de economische groei en ontwikkeling van de Regio Rivierenland. De bereikbaarheid, veiligheid en doorstroming op de snelwegen A2 en A15, de provinciale en lokale wegen staan onder druk. Regionaal is van belang om samen te werken aan de bereikbaarheid en te zorgen voor samenhang van regionale mobiliteitsvraagstukken en zo de lobby richting Rijk en provincie ook meer kracht te geven. Er wordt ingezet op robuuste, duurzame en slimme bereikbaarheid van de regio.

Wat gaat de regio ervoor doen.

Uitvoering geven aan korte en lange termijn projecten die staan in het Uitvoeringsplan Mobiliteit (vaststelling 2018/2019). Dit uitvoeringsplan heeft het karakter van een doorlopend programma. Belangrijke items zijn samenwerking met Rijkswaterstaat en/of de provincie voor de verbetering van de doorstroming op de A2 en A15 en de spoorverbinding Tiel – Arnhem.

- **Breedband**

De ambitie van Regio Rivierenland is om vóór 2020 een 100% dekkend breedbandnetwerk aan te leggen. Op 10 april 2018 is de Europese Commissie akkoord gegaan met het door Regio Rivierenland ingediende overheidsmodel, waarbij Regio Rivierenland de realisatie van een breedbandnetwerk voor de 'enkelkopergebieden' in de regio mag uitvoeren. Het gaat om plusminus 12.000 adressen regionaal en plusminus 1.900 adressen in de gemeente Neder-Betuwe. Gebleken is dat de realisatie van een breedbandnetwerk het beste bereikt kan worden door een gemeenschappelijke regeling (GR) te treffen waarmee een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie wordt opgericht om een passief breedbandnetwerk te laten ontwerpen, aanleggen en onderhouden.

Wat gaat de regio ervoor doen.

In de periode tot en met oktober 2018 besluiten de 10 gemeenteraden in Regio Rivierenland over het inrichten van een Gemeenschappelijke Regeling. Daarna kan de aanbestedingsprocedure van start gaan en wordt begin 2019 (wanneer de exacte bedragen vanuit de aanbestedingsprocedure bekend zijn) aan de gemeenteraden gevraagd om naar rato van het aantal adressen akkoord te gaan met een garantstelling voor de bancaire lening.

- **Economie en Logistiek**

Wij dragen jaarlijks € 3,- per inwoner bij voor voeding van het Regionaal Investerings Fonds (RIF).

Wat gaat de regio ervoor doen.

Informeren, stimuleren en faciliteren van ondernemers in Neder-Betuwe bij het indienen van projectaanvragen. Wij ondersteunen de Logistieke Hotspot Rivierenland (LHR) en zijn betrokken bij de transitie van LHR naar LHR 2.0

- **Recreatie en toerisme**

Ondersteunen van RBT Rivierenland met een jaarlijkse bijdrage van € 1,- per inwoner en hier jaarlijkse prestatieafspraken met het RBT voor maken. RBT Rivierenland zet 20 uren dienstverlening in specifiek voor Neder-Betuwe.

- **Agribusiness**

Faciliteren van Greenport Gelderland met een jaarlijkse financiële bijdrage en zitting nemen in de Stuurgroep en Projectgroep Laanboompact.

- **Regionale profilering, lobby en versterking**

Werken aan de profilering, lobby en branding van de regio Delta Fruitland, conform het uitvoeringsprogramma van het Ambitiedocument 2016-2020 Regio Rivierenland.

- **Duurzame energie**

Erop richten om vóór 2020 10% van de regionaal verbruikte energie lokaal en duurzaam op te wekken en het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen. Dit conform het uitvoeringsprogramma Duurzame Energie.

Ontwikkelingen?

N.v.t.

Wat mag het kosten?

Programma 1: Bestuur en Dienstverlening						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	1.791	2.212	2.263	2.170	2.201	2.201
Baten	-550	-425	-293	-259	-259	-259
Geraamd resultaat bestaand beleid	1.242	1.787	1.970	1.911	1.942	1.942
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten				7	7	7
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota				7	7	7
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			2	-11	-11	-11
Baten			-45	-45	-45	-45
Nieuw beleid na kadernota			-43	-56	-56	-56
Geraamd resultaat nieuw beleid			-43	-49	-49	-49
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	1.242	1.787	1.927	1.862	1.892	1.892

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- ♦ **Uitbreiding telefonische bereikbaarheid vrijdagmiddag (structureel nadeel van € 6.700 vanaf 2020)**

Verbeteren van de telefonische bereikbaarheid van de organisatie (alle uren van maandag tot en met vrijdag tussen 08:30 en 17:00 telefonische bereikbaar) door uitbreiding van de formatie van het Klant Contact Centrum (KCC). Daarmee is voldoende capaciteit om ook de vrijdagmiddag telefonisch bereikbaar te zijn voor onze inwoners en bedrijven.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- ♦ **Actualisatie urencalculaties en kostendekkendheid leges incidenteel een voordeel van € 43.000 in 2019 en structureel € 56.000 vanaf 2020.**

In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden.

Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 1 Bestuur en Dienstverlening van deze twee onderwerpen bedraagt incidenteel een voordeel van € 43.000 in 2019 en structureel € 56.000 vanaf 2020.

Investerings

Geen

Mutaties in reserves

Geen

Programma 2: Openbare orde en veiligheid

Missie

Neder-Betuwe is een gemeente waar iedereen zich veilig voelt met een lokale overheid die zich daarvoor aantoonbaar inzet. Spelregels en grenzen zijn helder. Er wordt snel en merkbaar opgetreden tegen overlast en criminaliteit. We stimuleren burgers, bezoekers, ondernemers en veiligheidspartners om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij te dragen aan de veiligheid binnen de gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2014-2018 (2019-2022 wordt in december 2018 vastgesteld).
- ◆ Jaarplan Veiligheid 2018 (jaarplan 2019 wordt in december 2018 vastgesteld).
- ◆ Veiligheidsstrategie 2014-2018 Oost-Nederland 'Een Veiliger Oost-Nederland door betrokken samenwerking'
- ◆ Meerjarenbeleidsplan 2014-2018 Politie
- ◆ Plan van aanpak/draaiboek Oud en Nieuw (vaststelling door burgemeester in december)
- ◆ Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (vastgesteld door AB VRGZ op 30 juni 2016)
- ◆ Regionaal Risicoprofiel Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (vastgesteld door AB VRGZ op 30 juni 2016)
- ◆ Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (vastgesteld door AB VRGZ op 13 april 2017)
- ◆ Generiek Rampbestrijdingsplan VRGZ (vaststelling AB VRGZ op 27 september 2018)
- ◆ Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet 2018-2022
- ◆ Algemene Plaatselijke verordening Gemeente Neder-Betuwe 2018

Thema's

2.1 Hulpdiensten

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Adequate brandweezorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding

- Actualiseren van regionalen rampen –en incidentbestrijdingsplannen.
Dit doen we door te participeren in de werkgroep planvorming van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.
- Up to date houden van de kennis en vaardigheden van de gemeentelijke crisisorganisatie.
Dit wordt gedaan door de lokale crisisorganisatie (of onderdelen) te beoefenen om de kennis en vaardigheden op peil te houden.

De hulpdiensten voldoen aan de normen voor de opkomsttijden

- Toetsen van de behaalde resultaten (opkomsttijden).
Het toetsen wordt gedaan door het opragen en bespreken van tussentijdse rapportages.

Ontwikkelingen?

Brandweezorgplan

In 2018 is het Brandweezorgplan vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid. In het Brandweezorgplan worden risico's in samenhang benaderd, dus vanuit risicobeheersing en incidentbestrijding. In dit plan staat beschreven hoe de brandweer invulling gaat geven aan de visie om risico gestuurde brandweezorg te realiseren.

2.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Een veilige gemeente, met behulp van een integrale aanpak

- Uitvoering geven aan de kadernota Veiligheid 2019-2022 en het jaarplan veiligheid 2019 welke eind 2018 zijn vastgesteld.
Daarbij ligt de focus op de inzet van preventiemaatregelen en het aanbieden van voorlichtingsactiviteiten. Via Bureau HALT worden gerichte voorlichtingsactiviteiten aangeboden aan scholen waarbij de thema's criminaliteit, normen en waarden, groepsdruk, overlast, respect, digipesten en vuurwerk aan bod komen.

Afname ondermijnende criminaliteit

- Bespreken van casuïstiek in het intergemeentelijk projectbureau (aanpak van ondermijningscriminaliteit in de regio Gelderland-Zuid).
Voorbeelden zijn: adresfraude, hennepsteelt, illegale handel, etc. Indien noodzakelijk een plan van aanpak opstellen om tot concrete acties over te kunnen gaan, zoals de inzet van een integrale handhavingsactie waarbij alle vergunningen worden gecontroleerd of een huisbezoek bij vermoedens van adresfraude.

Afname vandalisme

- Inzetten op het doen van aangifte van alle vernielingen die aan gemeentelijke eigendommen worden aangericht. Indien de dader bekend is, wordt de schade verhaald.

Afname van alcoholgebruik en -misbruik, drugsgebruik en drugshandel

- Aanpakken van drugsproductie en -handel door uitvoering te geven aan het beleid op grond van artikel 13b Opiumwet, het Regionaal hennepsteelt convenant en het uitvoeringsconvenant.
- Aanbieden van preventie/voorlichtingslessen aan VO scholen inzake alcohol, roken en blowen.
- Inzetten medewerker van IrisZorg voor gerichte persoonlijke hulpverlening bij verslavingsproblematiek.
- Inzetten op de uitwerking van het Preventie- en Handhavingsplan uitvoering Drank- en Horecawet 2018-2022. Hierbij wordt ingezet op jaarlijks terugkerende educatie, voorlichting en de organisatie van toezicht/handhaving.

Verdere deregulering van de APV

- Onderzoek doen naar de mogelijkheid van deregulering van de APV op het gebied van de Drank- en Horecawet voor kantines en verenigingen.
In het najaar van 2018 belegt de gemeente Neder-Betuwe een bijeenkomst met commerciële- en paracommerciële horeca om de ervaringen en wensen te bespreken waarna terugkoppeling volgt aan de gemeenteraad via een college informatie avond. Indien nodig wordt de APV vervolgens in 2019 aangepast.

Ontwikkelingen?

Opstelling meerjarenbeleidsplan politie

De politie stelt in samenwerking met de regiogemeenten en het OM een nieuw meerjarenbeleidsplan politie vast. Dit zou in eerste instantie in 2018 klaar zijn, maar het lijkt er op dat het in 2019 pas definitief kan worden afgerond. De volgende thema's zullen in dit meerjarenbeleidsplan nader worden uitgewerkt (aansluitend bij de landelijke veiligheidsagenda):

- *Ondermijnende criminaliteit*
Gericht op integrale aanpak met betekenisvolle interventies. Aandacht voor criminele samenwerkingsverbanden, drugscriminaliteit, witwassen, vastgoedfraude, mensenhandel en -smokkel, fraude, milieucriminaliteit, outlaw motorcycle gangs en vrijplaatsen.
- *Cybercrime*
Naast versterking van de specialistische aanpak van complexe cybercrime ook toerusten van de basispolitie zodat zij aangiften van eenvoudige cybercrime zelf kunnen afdoen.
- *Fraude*
Gericht op ernstige vormen van fraude, kwetsbare slachtoffers en/of stelselmatige daders, omvangrijke financiële schade en het ondermijnende effect van delicten.
- *Kinderporno*
Gericht op slachtoffers en het maatschappelijk effect enerzijds, op vervaardigers en verspreiders van kinderseksstoerisme anderzijds.
- *High Impact Crime (inclusief aanpak jeugdcriminaliteit en jeugdoverlast)*
Naast woninginbraak ook aandacht voor overvallen, straatroof en geweld. Gebiedsgerichte en dadergerichte aanpak. Bij huiselijk- en seksueel geweld bovendien bevorderen van aangiftebereidheid.
- *Afpakken*
Misdad mag niet lonen. De huidige aanpak (strafrechtelijk ontnemen en verbeurd verklaren) wordt verbreed naar integraal afpakken en naar schadevergoeding aan de slachtoffers.

Opstelling Veiligheidsstrategie 2019-2022:

Naast het meerjarenbeleidsplan van de politie wordt ook gewerkt aan een nieuwe veiligheidsstrategie voor Oost-Nederland. Het doel van de veiligheidsstrategie en het veiligheidsnetwerk is om criminaliteit tegen te gaan en een waterbedeffect te voorkomen in Oost-Nederland. Vanuit de veiligheidsstrategie worden de diverse veiligheidspartners zoals gemeenten, politie, OM en hulpverleningsinstanties voorzien van programma's en interventies die ingezet kunnen worden bij de aanpak van diverse veiligheidsthema's. Voor de periode 2019-2022 zullen de programma's vooral aansluiten bij de thema's:

1. Kwetsbare Personen
2. Ondermijning
3. Informatievoorziening
4. Verkenning van de aanpak van cybercrime/-fraude

Overige Ontwikkelingen

Niet van toepassing.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	Neder-Betuwe	122	147	66	75	84
			Landelijk	142	138	134	137	131
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	KLPD	Neder-Betuwe	0,7	0,2	Komt te vervallen	Komt te vervallen	Komt te vervallen
			Landelijk	1,4	1,3	Komt te vervallen	Komt te vervallen	Komt te vervallen
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	0,4	0,4	0,2	0,4	0,2
			Landelijk	2,6	2,5	2,4	2,3	2,2
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	4,2	2,7	3,3	3,3	3,3
			Landelijk	6,2	5,9	5,5	5,3	5,0
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	4,4	3,1	2,4	2,2	2,0
			Landelijk	5,2	4,2	3,8	3,3	2,9
Opkomsttijden Ambulance	Tussenrapportage per kwartaal	Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	Neder-Betuwe			90,6% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	91,9% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten	90,4% van de spoedritten binnen de norm van 15 minuten
			Landelijk			Onbekend	Onbekend	Onbekend
Opkomsttijden Brandweer ¹	Tussenrapportage per kwartaal	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid sector Brandweer	Neder-Betuwe			Onbekend	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautospuut ter plaatse: 08.39 minuten.(1 ^e halfjaar)	Gemiddelde opkomsttijd 1 ^e tankautospuut ter plaatse: 10.27 minuten
			Landelijk			Onbekend		

¹ In de eerste helft van 2018 is de gemiddelde opkomsttijd 1ste tankautospuut ter plaatse 7.56 minuten.

Verbonden Partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Optimale informatievoorziening

- Verrichten van een intern onderzoek naar de wenselijkheid van een zogeheten 'real time intelligence center' waar, zolang er geen sprake is van een opgeschaalde GRIP-situatie, continu actuele informatie wordt gegenereerd over bijvoorbeeld weersomstandigheden, verkeerssituaties, etc.
- (Verder) ontwikkelen van de VRGZ naar een datagestuurde organisatie.

Bevorderen (risico)communicatie

- Organiseren van voorlichtingsactiviteiten naar doelgroepen en objecten (bijvoorbeeld scholen, ziekenhuizen en verpleeghuizen).
- Implementeren van de herijkte visie op risicocommunicatie inclusief campagne.
- Inspelen op actuele thema's naar aanleiding van incidenten.
- Zorgen dat meer inwoners aan VRGZ verbonden zijn (via bezoek aan website, volgers van de verschillende Facebookpagina's, Instagramvolgers, Twittervolgers, etc.).

Bevorderen zelfredzaamheid en burgerparticipatie. Meer in gesprek met burgers (jaarthema)

- (verder) Implementeren van de resultaten die voortkomen uit het jaarthema zelfredzaamheid.
- Uitwerken van thema continuïteit.
- In gesprek gaan met belanghebbenden over het jaarthema continuïteit.
- Overleggen met burgers en gemeenteraden voorafgaand aan beleidsvorming en daartoe pilots starten.

Bevorderen risicogerichtheid

- Verdere implementatie van het Brandweezorgplan.
- Het uitvoeren van netwerk –en beïnvloedingsanalyses met externe partners voor het jaarthema continuïteit.
- Ontwikkelen van data die duidelijk maakt waar de grootste onveiligheid plaatsvindt om vervolgens te adviseren op welke punten de veiligheid het meest kan worden geborgd.

Jaarthema gevaarlijke stoffen

- Verwerken van de resultaten uit de voornoemde analyses in adviesproducten.
- Uitvoeren van gerichte risicocommunicatie op dit thema.

Ontwikkelingen?

Het AB VRGZ heeft op 14 december 2017 een voorgenomen besluit genomen over de organisatiewijziging van de VRGZ. De organisatievisie is uitgewerkt in de notitie "Wij in verbinding". Deze notitie is in het AB van 14 december 2017 vastgesteld. Hiermee is het bestuur akkoord gegaan met de analyse en het plan van aanpak. Conform het plan van aanpak zijn in 2018 vier kwartiermakers benoemd die de opdracht kregen om onderdelen van het reorganisatiebesluit uit te werken. Er is onderzoek gedaan naar: brandweer/RAV samenwerking, Veiligheidsbureau/GHOR samenwerking, uitbesteding taken en integrale aansturing bedrijfsvoering. Deze onderzoeken hebben geleid tot een voorstel tot een organisatiewijziging van de hoofdstructuur van de VRGZ, die het AB van de VRGZ in 2018 heeft vastgesteld.

Het voorstel is om op directieniveau twee directeuren te benoemen: directeur Brandweer en RAV/regionaal commandant en directeur Crisisbeheersing en secretaris bestuur (directeur Publieke Gezondheid blijft binnen afdeling Crisisbeheersing verantwoordelijk voor de GHOR). Het uitgangspunt is dat de twee directeuren gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de strategische agenda van de VRGZ. Voor het bestuur, gemeenten en partners is de directeur Crisisbeheersing het eerste aanspreekpunt. Daarnaast is het voorstel om de sectoren GHOR en Veiligheidsbureau samen te voegen tot één afdeling Crisisbeheersing, waarbij de directeur Publieke Gezondheid verantwoordelijk blijft voor de GHOR. Voor wat betreft de bedrijfsvoering is het de bedoeling om tot één hoofd bedrijfsvoering te komen dat aangestuurd wordt door de directeur Crisisbeheersing en als adviseur aansluit bij het directieoverleg van de VRGZ.

In 2018 zijn de voorbereidende stappen gezet, zodat per 1 januari 2019 gewerkt wordt conform de nieuwe structuur.

Wat mag het kosten

Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
<u>Bestaand Beleid</u>						
Lasten	2.087	1.853	1.808	1.786	1.784	1.784
Baten	-393	-23	-14	-14	-14	-14
Geraamd resultaat bestaand beleid	1.694	1.830	1.795	1.772	1.771	1.771
<u>Nieuw Beleid</u>						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			11	11	11	11
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			11	11	11	11
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			17	17	17	17
Baten			-5	-5	-5	-5
Nieuw beleid na kadernota			12	12	12	12
Geraamd resultaat nieuw beleid			23	23	23	23
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	1.694	1.830	1.818	1.796	1.794	1.794

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- ♦ **Aanpak ondermijning (structureel nadeel van € 11.000)**
Verbetering van de gevoelens van veiligheid van de inwoners, ondernemers en bezoekers van Neder-Betuwe. Veiligheidspartners gaan gezamenlijk strategisch aan de slag met de aanpak van ondermijning.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- ♦ **Actualisatie urencalculaties en kostendekkendheid leges structureel een nadeel van € 5.000.**
In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat over al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 2 Openbare Orde en Veiligheid van deze twee onderwerpen bedraagt structureel een nadeel van € 5.000.
- ♦ **Overige kleine verschillen structureel nadeel € 7.000**

Investerings

Geen

Mutaties in reserves

Geen

Programma 3: Fysieke leefomgeving

Missie

Neder-Betuwe is een veilige, schone, aantrekkelijke en gevarieerde gemeente en bekend als hét laanboomcentrum van Nederland respectievelijk Europa. Wij werken samen met bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan het behoud en de ontwikkeling van een duurzame, vitale gemeente. We streven naar een evenwichtige ruimtelijke ordening waarbij we landschappelijke waarden behouden. De woningvoorraad is kwalitatief op orde en deze stemmen we voortdurend af op de behoefte. Nieuwe kansen en ontwikkelingen grijpen we aan om de aanwezige ruimtelijke kwaliteiten te versterken.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Beheerplan onderhoud wegen
- ◆ Beheerplan gebouwen
- ◆ Landschap Ontwikkeling Plan (LOP)
- ◆ Bestemmingsplannen
- ◆ Nota Bovenwijkse Voorzieningen 2017
- ◆ Structuurvisie Neder-Betuwe 2018
- ◆ Regionaal Woningbouwprogramma 2016
- ◆ Woonvisie Neder-Betuwe 2016 – 2021 Vitale kernen in een sterke gemeente 2.0
- ◆ Nota grondbeleid 2016
- ◆ Nota Wonen-Welzijn-Zorg
- ◆ Welstandsnota
- ◆ Bouwverordening
- ◆ Regionaal beleidskader uitvoering VTH-taken binnen de regio Rivierenland, vastgesteld 2 februari 2016 (college)
- ◆ Verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Neder-Betuwe, vastgesteld raad 7 juli 2016
- ◆ Notitie Integraal Handhaven 2014-2017, onderdeel Bouw, RO, APV (voor wat betreft het onderdeel APV), vastgesteld op 18 februari 2014 (college)
- ◆ Geurverordening Wet geurhinder en veehouderij 2011
- ◆ Waterplan
- ◆ Beleids- en beheersplan begraafplaatsen 2018-2021 Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2019-2023
- ◆ Nota duurzaamheid 2016-2020
- ◆ Klimaatnota Neder-Betuwe 2018-2023
- ◆ Uitvoeringsprogramma Klimaat 2018-2023
- ◆ Nota Hondenbeleid 2016
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren, vastgesteld op 15 dec 2011
- ◆ Uitvoeringsprogramma speeltuinen 2016 - 2020
- ◆ Startnotitie Neder-Betuwe Gezond! (Sociaal Economische Gezondheidsverschillen) (raadsbesluit 31 oktober 2013)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Beleidsnota Externe Veiligheid Neder-Betuwe 2015-2019
- ◆ Beleids- en beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 incl. innovatief plan voor de verduurzaming
- ◆ Groenbeleidsplan 2017-2021 Bodembelastingkaart (actualisatie 2017)
- ◆ Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan 2018

Thema's

3.1 Agro Business Centrum (ABC)

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Realisatie van het ABC.

- Planvorming en investeringsscenario's voor de hoofdontsluiting van het ABC (als deel van de randweg/rondweg Opheusden) **(2018-2019)**.
Wegtracés voor hoofdontsluiting van het ABC (is tevens de rondweg Opheusden) zijn in studie en rekenen we door. Op een later tijdstip leggen we de varianten aan de raad voor;
- Planvorming volgende fases van het ABC binnen de kaders van de Structuurvisie ABC **(2018 e.v.)**.
Voor fase 2 en verder van het ABC schetsen we de eerste stedenbouwkundige structuren. Dit bepaalt mede de verhouding openbare ruimte en uitgeefbare meters en daarmee de plan economische haalbaarheid ervan;
- Nota Kostenverhaal 2.0 is uitgewerkt als uitwerking voor het van de realisatie van de nieuwe openbare ruimte, grondinbreng, plankosten voor de volgende fases van het ABC.
- Ontwikkeling en bouw van het Laanboomhuis samen met TCO **(2019)**.
TCO en gemeente zijn druk doende het programma van eisen voor het laanboomhuis af te ronden en deze met een uitvraag in de markt uit te zetten bij aannemers voor een inschrijving met ontwerp en prijs. Het bestemmingsplan voor de laanboomhuiskavel is in voorbereiding;;
- Uitgeven laatste gemeentegronden in fase 1 ABC in Opheusden als bedrijfskavel (2019).
Tussen de percelen van Handelsbedrijf Van Tuijl en Transportbedrijf Kegelaar resteert nog één bouwkavel die de gemeente voor juni 2019 uitgeeft als bedrijfskavel;
- Organische gebiedsontwikkeling van het ABC door de ontwikkeling van diverse bedrijfsperven in eigendom van derden.
Westelijk van de Pijenkampseveldweg liggen meerdere potentiële bedrijfskavels van derden. Met hen overleggen we over de gewenste verkaveling.

Ontwikkelingen?

- Wegtracés voor hoofdontsluiting en rondweg zijn in studie en rekenen we door. Op een later tijdstip leggen we de varianten aan de raad voor;
- Voor fase 2 en verder van het ABC schetsen we de eerste stedenbouwkundige structuren. Dit bepaalt mede de verhouding openbare ruimte en uitgeefbare meters en daarmee de planeconomische haalbaarheid ervan;
- De raad heeft de Nota Kostenverhaal 2.0 vastgesteld;
- TCO en gemeente zijn druk doende het programma van eisen voor het laanboomhuis af te ronden en deze met een uitvraag in de markt uit te zetten bij aannemers voor een inschrijving met ontwerp en prijs. Het bestemmingsplan voor de laanboomhuiskavel is in voorbereiding;
- Tussen de percelen van Handelsbedrijf Van Tuijl en Transportbedrijf Kegelaar resteert nog één bouwkavel die de gemeente voor juni 2019 uitgeeft als bedrijfskavel;
- Westelijk van de Pijenkampseveldweg liggen meerdere potentiële bedrijfskavels van derden. Met hen overleggen we over de gewenste verkaveling.

3.2 Openbaar groen en Groenplan

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Openbaar groen moet in kwaliteit en kwantiteit de uitstraling van hét Europees laanboomcentrum vertolken.

- Uitvoeringsprogramma Convenant met TCO gereed uiterlijk tweede kwartaal 2019;
- Organiseren betrokkenheid van en onderlinge samenwerking boomtelers, hoveniers, inwoners en onderwijsinstellingen bij aanleg, inrichting, efficiënt beheer en onderhoud van openbaar groen ter versterking van de kwaliteit van de leefomgeving;
- Op peil houden kwaliteitsniveau onderhoud begraafplaatsen;
- Monitoren beheer en onderhoud Avri op basis van actuele werkprogramma (DVO);
- Uitvoering meerjaren-vervangingsplan gemeentelijke essen en bomenbeleid.

Ontwikkelingen?

Uitvoering geven aan Convenant met TCO;

Met Tree Center Opheusden (TCO) is besproken dat we een intentieverklaring opstellen met de werktitel 'Samen sterk – samen groeien – samen groen'. De intentieverklaring leidt tot een uitvoeringsprogramma.

Hierin nemen we de volgende punten op:

- schoonmaken wegen / herstel bermen;
- inkoop bomen via beurs rekening houdend met inkoopbeleid van gemeente;
- beoordeling kwaliteit door commissie van TCO;
- informatieverstrekking door TCO over soortkeuzes geschikt voor de openbare ruimte van Neder-Betuwe;
- intentieverklaring met visie van gemeente gericht duurzaamheid versterken;
- omgang met ongediertebestrijding (o.a. de eikenprocessierups).

De intentieverklaring en het bijbehorende uitvoeringsprogramma moet bijdragen aan de uitstraling van TCO en de gemeente. De intentieverklaring is gereed in het najaar van 2018. Het uitvoeringsprogramma staat gepland voor het tweede kwartaal van 2019.

Organiseren betrokkenheid van en onderlinge samenwerking boomtelers, hoveniers, inwoners en onderwijsinstellingen bij aanleg, inrichting, efficiënt beheer en onderhoud van openbaar groen ter versterking van de kwaliteit van de leefomgeving

De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR) geeft kaders om in samenwerking met onze inwoners en stakeholders de inrichting van de openbare ruimte vorm te geven. De werkwijze van IVOR is eind 2018 voor het eerst geëvalueerd op basis van twee projecten Vogelbuurt (Opheusden) en Bomenbuurt (Ochten). IVOR krijgt een vervolg in 2019 met nieuwe projecten uit de beheerplannen Groen, Wegen en Riolerings.

Op peil houden kwaliteitsniveau onderhoud begraafplaatsen

We hebben het beheer en onderhoud van al onze gemeentelijke begraafplaatsen voor 10 jaar contractueel weggezet in de markt. Het is aan de contractant om het door de gemeente vastgestelde onderhoudsniveau van de gemeentelijke begraafplaatsen te onderhouden.

Monitoren beheer en onderhoud Avri op basis van actuele dienstverleningsovereenkomst (DVO) en jaarlijkse planning

Avri stuurt op resultaat. Maandelijks houdt Avri IBOR een schouw in de openbare ruimte. We gaan meer sturen op een proactieve werkwijze van Avri IBOR wat betreft het tijdig signaleren van afwijkingen aangaande het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en het anticiperen hierop. Avri IBOR en onze vakambtenaren hebben tenminste maandelijks overleg om tussentijds te kunnen sturen op de vast gestelde kwaliteit, kosten en doorlooptijd van het werk.

Uitvoering meerjaren-vervangingsplan gemeentelijke essen en bomenbeleid

Het meerjaren-vervangingsplan is in het vierde kwartaal vastgesteld en is een praktisch vervangingsplan op tactisch niveau. Het meerjaren-vervangingsplan geeft handvatten voor de afweging van prioriteiten voor uitvoer van veiligheids- en beheermaatregelen in de bestrijding van essentaksterfte binnen de gemeente. Met het uitvoeren van het plan, over een termijn van ongeveer 15 jaar, krijgen we weer een vitaal bomenbestand wat aansluit op het vigerende groenbeleidsplan.

In de periode 2019-2023 voeren we het eerste deel van het vervangingsplan uit voor de essen waarvan we bij aanvang weten dat deze zijn aangetast door essentaksterfte. Onderdeel van het plan is een doorlopende periodieke controle (monitoring) van alle gemeentelijke essen, om de ontwikkeling van de aantasting te kunnen volgen. Jaarlijks stellen we, zoals vastgelegd in het vervangingsplan, een vervangingslijst op voor het volgende jaar.

Het bomenbeleid is een aanvulling op groenbeleid en geeft kaders voor het beheer en onderhoud van ons bomenareaal.

3.3 Duurzaamheid hoog in het vaandel/Energietransitie

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Inzetten op duurzaamheid met oog voor overlast en leefbaarheid voor inwoners

- Integraal uitvoeren van acties en afspraken Uitvoeringsprogramma Klimaatnota met betrekking tot doelstellingen voor Energietransitie;
- Uitvoering geven aan maatregelen voor klimaatadaptatie uit geactualiseerd GRP ter voorkoming van schade als gevolg van wateroverlast;
- Werken aan bewustwording, draagvlak en eigen verantwoordelijkheid inwoners en bedrijven voor toepassing alternatieve vormen van duurzame / hernieuwbare energie;
- Inzetten op een gasarme maatschappij. Alternatieven maatregelen toepassen;
- Planmatig vervolg geven aan verdere verduurzaming openbare verlichting.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

3.4 Opstellen en uitrollen nieuwe Omgevingsvisie

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Maximale ruimte in het buitengebied voor agrariërs, laanboom- en fruittelers.

- In co-creatie opstellen Omgevingsvisie;
- Opstellen lokaal handhavingsbeleid en -strategie voor een projectmatige uitvoering van het toezicht, controle en handhaving Wabo-taken;
- Ontwikkelen initiatieven voor versterken gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde landschappelijke en cultuurhistorisch waardevolle objecten.

Ontwikkelingen?

Opstellen Omgevingsvisie

Stedenbouwkundig bureau BügelHajema ondersteunt de gemeente bij het proces en vormgeving van de Omgevingsvisie. Het is een interactief proces mét onze inwoners, ondernemers, partijen uit de samenleving en andere overheden. Elke partij betrekken we op een andere manier bij het proces. Begin september 2018 stond het Neder-Betuwe Magazine in het teken van de Omgevingsvisie/wet . Onze inwoners hebben we op deze manier op de hoogte gebracht over het opstellen van de Omgevingsvisie.

Het opstellen van de Omgevingsvisie bestaat uit 3 fases:

- A. Agenderingsfase
- B. Verdiepingsfase
- C. Vaststellingsfase

In de agenderingsfase halen we onderwerpen voor de Omgevingsvisie op bij onder andere onze inwoners, verschillende partijen uit de samenleving en andere overheden. De onderwerpen die vanuit de inwoners komen, hebben we gepresenteerd tijdens een interactieve avond. Deze bijeenkomst heeft in het vierde kwartaal van 2018 plaatsgevonden. De informeren de raad middels een raadsinformatiebrief in het eerste kwartaal van 2019.

De onderwerpen uit fase 1 analyseren we in de verdiepingsfase en werken we uit tot een eerste aanzet van de Omgevingsvisie, de ruwbouw Omgevingsvisie. Over deze ruwbouw geven we uitleg in een openbare bijeenkomst van de gemeenteraad waarbij inwoners en belanghebbenden welkom zijn. Daarnaast gaan leden van de gemeenteraad in gesprek met inwoners en belanghebbenden over de ruwbouw. Deze avond organiseren we in het tweede kwartaal van 2019. In fase 3, de vaststellingsfase, passen we de ruwbouwvisie aan tot een ontwerp Omgevingsvisie. De ontwerp Omgevingsvisie leggen we in het derde kwartaal van 2019 ter inzage. Daarna bieden we de Omgevingsvisie ter vaststelling aan de gemeenteraad aan.

De Omgevingsvisie is een interactief proces met andere partijen. Op basis van de opbrengsten van de verschillende fases, kijken we of het nodig is om het proces aan te passen. De aangegeven oplevermomenten zijn indicatief. Het proces is leidend en niet de planning.

Lokaal handhavingsbeleid en -strategie (WABO -taken)

Prioriteren aan de hand van een risicoanalyse van de projectmatige aanpak van actuele toezicht- en handhavingszaken zoals bij huisvesting van arbeidsmigranten, strijdig ruimtelijk gebruik, illegale bewoning op recreatieparken, verkrotting, fruitstalletjes en dergelijke. In een projectmatige aanpak van dergelijke zaken voorziet het reguliere werkprogramma van de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) niet. Hiertoe dient de raad nog keuzes te maken. Je kunt simpelweg niet op alles (tegelijk)(projectmatig) toezien. Eventueel hieruit voortvloeiende werkzaamheden kunnen we additief beleggen bij de ODR of een andere partij. Realisatie in het eerste kwartaal van 2019.

De Schatkist van Neder-Betuwe

De resultaten van het participatieproces van de erfgoedschatkist van Neder-Betuwe kunnen als bouwsteen dienen voor het thema Erfgoed in de Omgevingsvisie. Vanuit de identiteit van Neder-Betuwe en met de ontvangen input werken we de resultaten uit in een kanskaart en brochure met ontwikkelmogelijkheden en initiatieven van toekomstwaarde. In september/oktober 2018 presenteren we deze resultaten. Vanuit deze kansen kunnen we keuzes maken voor de realisatie van initiatieven ter versterking en profilering van Neder-Betuwe.

3.5 Goed Wegennet

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Een veilig en goed onderhouden wegennet

- Uitvoering geven aan acties en maatregelen Neder-Betuws Verkeers en Vervoersplan 2018 (NBVVP), waaronder uitbreiding van 60 km-gebieden, aanpassing stationsomgeving Opheusden en Hoofdstraat Kesteren.
- Voorbereiding en planvorming fietsvoorziening Broekdijk;
- Start onderzoek kansrijkheid ontsluitingsweg Ochten-Oost / Noord;
- Onderzoek mogelijkheden aanpak verpaupering stationsomgeving Kesteren;
- Faciliteren van en actief participeren in dijkverzwaring Waalbandijk/project Gastvrije Dijken (Waterschap);
- Proactieve lobby voor duurzame aanpak verkeersproblematiek Rijnbrug;
- Regionaal deelnemen in mobiliteitsonderzoeken A15, A2.
- Regionaal deelnemen aan projecten regionaal Uitvoeringsplan Mobiliteit
- Verder onderzoek naar ontsluitingsweg ABC Opheusden (zie ook 3.1)

Ontwikkelingen?

Met behulp van het Uitvoeringsplan Mobiliteit pakken we bereikbaarheid gezamenlijk in de Regio Rivierenland op. Aansluitend kunnen we in overleg gaan met andere partners waaronder het Rijk, de provincie en het bedrijfsleven. Met de provincie werken we samen om te komen tot een regionale samenwerkingsagenda voor elke vervoersmodaliteit. De regionale krachtenbundeling maakt het mogelijk om te participeren in majeure projecten zoals het Verkeersonderzoek voor de A15 en de MIRT A2. Ontwikkelingen op het gebied van het openbaar vervoer (uitwerking openbaar vervoersvisie provincie, nieuwe concessie etc.) vragen voortdurend aandacht. In 2019 verwachten we meer duidelijkheid over de vervolgstappen met betrekking tot de Rijnbrug Rhenen.

3.6 Wonen

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Duurzame nieuwbouwwoningen in alle kernen voor alle doelgroepen

- Strategische locaties voor passende toekomstige woningbouw aanwijzen;
- Woningmarktthermometer Neder-Betuwe regelmatig updaten;
- Regelmatig prestatieafspraken met SWB afstemmen op ontwikkelingen woningmarkt;
- Plan van aanpak huisvesting arbeidsmigranten uitrollen;
- Particuliere initiatieven voor huisvesting arbeidsmigranten stimuleren en faciliteren;
- Speelruimtebeleid actualiseren.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Overige Ontwikkelingen

Niet van toepassing.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	5,5	3,8	5,5	3,5	
			Landelijk	7,0	6,5	6,0	5,6	
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	VeiligheidNL	Neder-Betuwe	5%	8%	6%	Komt te vervallen	Komt te vervallen
			Landelijk	7%	7%	8%	Komt te vervallen	Komt te vervallen
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	VeiligheidNL	Neder-Betuwe	7%	6%	3%	Komt te vervallen	Komt te vervallen
			Landelijk	8%	10%	9%	Komt te vervallen	Komt te vervallen
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	Neder-Betuwe	199	125	126	120	
			Landelijk	210	205	200	200	
Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	Neder-Betuwe	31,1%	30,7%	15,9%	14,5%	
			Landelijk	11,1%	10,1%	12,2%	12,6%	

Verbonden Partijen

Afvalverwijdering Rivierenland (Avri)

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Wat willen we bereiken:

- Doelstelling voor de afvalinzameling vanaf 2019 is maximaal 75 kg restafval per persoon per jaar. Na invoering wordt de buitenruimte niet meer dan nu belast met dumpingen. Grondstoffen worden zo schoon mogelijk ingezameld en, tegen een zo gunstig mogelijke prijs, commercieel vermarkt.
- We zorgen dat we alle inwoners worden meegenomen in de communicatie en streven naar draagvlak bij onze inwoners. We sturen daarbij nauwlettend op mogelijke tekortkomingen van dit systeem om problemen daarmee snel op te lossen. Voor de buitenruimte zorgen we voor voldoende toezicht.

Ontwikkelingen?

'Afval scheiden, heel gewoon'

De gemeenten van de regio Rivierenland zijn verenigd in de GR Avri. Landelijk is enkele jaren geleden het nieuwe VANG beleid ingevoerd (Van Afval Naar Grondstof) om meer grondstoffen uit het restafval te kunnen halen. Om aan scherpere doelstellingen te voldoen, wordt onder de naam 'Afval scheiden heel gewoon' vanaf 1 januari 2019 het principe 'Omgekeerd Inzamelen' toegepast. De inwoner brengt het restafval vanaf deze datum naar een ondergrondse inzamelcontainer. Hierbij betaalt de inwoner dan per inzameling. Voor het buitengebied geldt dat de minicontainer blijft -per lediging wordt afgerekend- maar minder frequent wordt geleidigd. Bij dit systeem blijft het principe dat 'goed scheiden ook loont' voorop staan.

Omgevingsdienst Rivierenland

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Een gezonde, veilige, leefbare en duurzame leefomgeving.

- Vergunningverlening Wabo
afhandelen aanvragen omgevingsvergunningen binnen de wettelijke termijnen en beoordelen meldingen op juistheid en volledigheid.
- Toezicht en handhaving Wabo
zorg dragen voor naleving van de wettelijke voorschriften overeenkomstig het regionale VTH-beleid (VTH = Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).
- Advisering
verstrekken advies op het gebied van geluid, bodem, lucht, monumenten, archeologie en externe veiligheid en afhandelen handhaving-, bezwaar- en beroepszaken overeenkomstig het regionale VTH beleid.
- Stelseltaken (ketenbeheer)
voldoen voor wat betreft ketentoezicht (asbest- en grondstromen, afval en afvalstromen) aan de kwaliteitscriteria. De Gelderse uitvoering van ketentoezicht landelijk op de kaart zetten samen met de zeven Gelderse omgevingsdiensten en de ketenpartners.

Ontwikkelingen?

Personeel

De toegenomen bouwactiviteiten leiden in de bouwsector tot een tekort aan gekwalificeerd personeel. Dit leidt ook tot krapte voor voldoende en gekwalificeerd personeel bij de ODR en heeft risico's voor de kwaliteit en kwantiteit van de uit te voeren werkzaamheden en/of kosten.

Outputsturing

Volledige invulling outputfinanciering/-sturing in 2019. Afrekening vindt plaats op basis afgenomen producten tegen de vastgestelde kentallen. Het maat- en meerwerk blijft afgerekend worden op urenbasis.

Privatisering Bouwtoezicht

De ontwikkelingen rondom de privatisering Bouwtoezicht kunnen er op termijn toe leiden dat een deel van de bouwplantoetsing buiten het publieke domein wordt verricht. De verschuiving hiervan naar de private markt kan voor de ODR betekenen dat het huidige werkaanbod deels verplaatst wordt naar buiten de ODR.

Concernplan

Eind 2018 is de looptijd van het Concernplan: 'Naar een robuuste omgevingsdienst, Concernplan ODR 2016-2018' verstreken. In dit Concernplan staan alle activiteiten en projecten van de ODR op het vlak van organisatieontwikkeling gebundeld. In de loop van 2018 wordt een nieuw Concernplan opgesteld voor de periode 2019 en verder.

Casterhoven

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

De locatie Casterhoven voorziet in een behoefte aan nieuwbouwwoningen binnen onze gemeente.

- De locatie Casterhoven voorziet in een behoefte aan nieuwbouwwoningen binnen onze gemeente. Casterhoven is de grootste uitbreidingslocatie. In totaliteit worden er circa 550 woningen gebouwd. Dat gebeurt enerzijds door de uitgifte van bouwrijpe kavels en grondgebonden woningen die grotendeels projectmatig worden gerealiseerd. De ambitie is om de uitvoeringsagenda te versnellen om te kunnen voldoen aan de steeds verder toenemende vraag naar nieuwbouwwoningen.

Ontwikkelingen?

N.v.t.

Wat mag het kosten

Programma 3: Fysieke Leefomgeving						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	12.042	12.710	11.022	11.052	10.810	10.810
Baten	-8.215	-6.736	-5.476	-5.493	-5.383	-5.383
Geraamd resultaat bestaand beleid	3.827	5.974	5.545	5.559	5.426	5.426
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			1.896	236	269	268
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			1.896	236	269	268
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			875	151	393	398
Baten			-1.215	-653	-686	-686
Nieuw beleid na kadernota			-340	-502	-293	-288
Geraamd resultaat nieuw beleid			1.556	-265	-24	-20
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	3.827	5.974	7.102	5.294	5.402	5.407

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- ◆ Speelruimtebeleid (nadeel van € 10.000 in 2019 oplopend naar € 40.000 in 2022)**
 Kinderen, jongeren en oudere jongeren kunnen meer bewegen en hebben daar ook meer ruimte voor in de dorpen en ook bij nieuwprojecten. Kinderen en jongeren worden actief betrokken bij herinrichtingen van bestaande speelplekken. Ook worden ze uitgedaagd voor de inrichting van speelplekken met 'natuurlijke' inrichtingen.
- ◆ Implementatie Omgevingswet (incidenteel nadeel van € 600.000 in 2019)**
 Stapsgewijs willen we toewerken naar het werken met de nieuwe Omgevingswet die in 2021 in werking treedt. Wij willen de ruime mogelijkheid die de wet biedt om lokale keuzes te maken, benutten. Geheel in de geest van de Omgevingswet willen wij daarom de vraag van de 'klant' leidend laten zijn. Verder willen wij al het beleid voor de fysieke leefomgeving integraal tot stand laten komen.
- ◆ Meerjaren- vervangingsplan gemeentelijke essen (incidenteel nadeel van € 260.000 in 2019)**
 Met het uitvoeren van het meerjaren-vervangingsplan, over een termijn van ongeveer 15 jaar, krijgt de gemeente weer een vitaal bomenbestand dat aansluit op het vigerende groenbeleidsplan en wordt de veiligheid van de burgers gewaarborgd.
- ◆ Projectmatig toezicht, controle en handhaving Wabo-taken (incidenteel nadeel van € 75.000 in 2019)**
 Projectmatige uitvoering toezicht, controle en handhaving van Wabo-taken door het opstellen van een handavingsbeleid en dit uitwerken in een uitvoeringsprogramma.
- ◆ Uitvoeringsprogramma Neder-Betuws Verkeer- en VervoersPlan (NBVVP) (structureel nadeel van € 12.440 in 2019 oplopen naar € 61.816 in 2022. Incidenteel nadeel van € 830.750 voor 2019 en het beschikbaar stellen van € 2.554.000 aan investeringskredieten)**
 Een optimale bereikbaarheid van onze gemeente in combinatie met een optimale verkeersveiligheid. Het oplossen van de knelpunten vanuit het Neder-Betuws Verkeers- en Vervoerplan.
- ◆ Ontsluitingsweg ABC-terrein in westelijke richting (incidenteel nadeel van € 50.000 in 2019)**
 Onderzoek van een ontsluitingsweg voor Opheusden, als westelijke ontsluiting van het ABC.
- ◆ Uitvoeringsprogramma klimaatnota (structureel nadeel van € 67.000 vanaf 2020. Structurele dekking van € 75.000 uit het nieuw vast te stellen Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) en een incidentele dekking van € 74.000 in 2019 uit de stelpost Interbestuurlijk Programma (IBP))**
 Voldoen aan de gemeentelijk onderschreven klimaatdoelstellingen voor 2020 en 2023 en het klimaatbestendiger maken van de grootste risicolocaties in de directe leefomgeving.
- ◆ Masterplan 'De schatkist van Neder-Betuwe' (PM)**
 Het versterken van de identiteit/DNA van Neder-Betuwe vanuit erfgoed en cultuurhistorie en de zichtbaarheid en economische ontwikkeling van Neder-Betuwe vergroten.

- ◆ **Formatie-uitbreiding Fysieke pijler (Structureel nadeel van € 33.000 in 2019 oplopend naar € 102.333 in 2022)**

Het op basis van -in het uitvoeringsprogramma gestelde- prioriteiten uitvoering geven aan het toezicht op naleving en handhaving van taakonderdelen van de APV en Bijzondere Wetten. Het toezicht willen wij vanuit efficiency en effectiviteit op een voor de situatie in Neder-Betuwe passende wijze organiseren. Daarnaast proactief en gericht organiseren van participatie vanuit de samenleving.

- ◆ **Onderzoek ontsluiting Ochten (incidenteel nadeel van € 25.000 in 2019)**

Onderzoek naar de mogelijkheden van een rechtstreekse ontsluiting van het bedrijventerrein Bonegraafseweg te Ochten, buiten de dorpskern Ochten om. Door het vrachtverkeer vrij maken van de Waalbandijk te Ochten het mogelijk maken van een gastvrije Waalbandijk/dorpsboulevard.

- ◆ **Huisvesting arbeidsmigranten (PM)**

Het komen tot een oplossing voor het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten en het opstellen van een beleidskader voor het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten.

- ◆ **Actualisatie GRP (PM)**

Het geactualiseerde GRP bied de beheerder de komende 5 jaar een leidraad voor het opstellen van een specifiek jaarplan voor het uitvoeren van de taken voor het in stand houden en verbeteren van het afvalwatersysteem.

- ◆ **Verduurzaming openbare verlichting (PM)**

Verduurzaming openbare verlichting door het vervangen van de armaturen door ledverlichting.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- ◆ **Actualisatie urencalculaties en kostendekkendheid leges een structureel voordeel van € 327.000 in 2019 aflopend naar € 286.000 in 2022.**

In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden.

Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 3 Fysieke Leefomgeving van deze twee onderwerpen bedraagt een voordeel van € 327.000 in 2019 aflopend naar € 286.000 in 2022.

- ◆ **Overige kleine verschillen structureel voordeel van € 13.000 in 2019 aflopend naar € 2.000 in 2022**

Investerings

Programma 3: Fysieke leefomgeving			Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)				
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)				
Lopend	Rioolvervanging Hoofdstraat 2013		2013	200
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2015 *		2015	262
Lopend	Rioleringsmaatr.De Heuning 2014/2015 *		2015	219
Lopend	Maatregelen wateroverlast Opheusden 2015**		2015	542
Lopend	Rioleringsmaatr.Panhuis 2016 *		2016	43
Lopend	Vervanging riolering 2016*		2016	300
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2016 *		2016	131
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2017 *		2017	131
Lopend	Voorber/aanleg waterberging 2018 *		2018	131
Bestaand	Investering riolering 2019*		2019	332
Bestaand	Investering waterplan 2019*		2019	69
Bestaand	Investering riolering 2020*		2020	332
Bestaand	Investering waterplan 2020*		2020	69
Bestaand	Investering waterplan 2021*		2021	69
Bestaand	Investering riolering 2021*		2021	332
Bestaand	Afkoppelen fase 2 Opheusden		2018	775
	<i>vGRP 2014-2018</i>			3.938
Lopend	Startersleningen		2014	450
Lopend	Duurzaamheidsleningen		2016	250
Lopend	Servicebus gebouwenonderhoud 2014		2016	40
Lopend	Realisatie cat1 projecten Nota Bovenwijks		2018	1.400
Lopend	Ontwikkeling Veerhaven Ochten		2018	100
Lopend	Bermverharding 2018		2018	150
Bestaand	Bermverharding 2019		2019	150
Bestaand	Bermverharding 2020		2020	150
Bestaand	Bermverharding 2021		2021	150
Lopend	Wijk Ochten en Kesteren		2018	1.500
Bestaand	Wijk Dodewaard		2019	1.800
Bestaand	Wijk Opheusden		2020	1.600
Bestaand	Wijk Kesteren		2021	1.400
	<i>Wegenbeheer op basis, rehabilitatie en bermverhardingen</i>			6.900
Bestaand	Verduurzaming gemeentewerkplaats Kesteren		2019	52
Bestaand	Wateroverlast veilingenterrein		2017	235
	Uitvoeringsprogramma NBVVP		2019	2.554
	Totaal investeringsbedragen			15.919

Mutaties in reserves

Programma 3: Fysieke Leefomgeving						
	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Bedragen x € 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten	55					
Baten	-1.812					
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.758					
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-1.758					

Toelichting op mutaties in reserves (reserve grondexploitatie)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 zijn geen mutaties in reserves voorzien die betrekking hebben op programma 3 Fysieke leefomgeving. De mutaties die u hierboven ziet in jaarschijf 2017 hebben met name betrekking op het opheffen van de reserve grondexploitatie middels besluitvorming inzake de nota reserves en voorzieningen 2018 (d.d. 8 maart 2018).

Programma 4: Economie

Missie

We streven naar economische groei door te werken aan een goed ondernemersklimaat en een goede kwaliteit van onze werklocaties. Tevens dienen onze winkelkernen vitaal te zijn door in te zetten op ontwikkeling en behoud van winkelconcentratiegebieden. We stimuleren ook economische groei via uitbreiding van verblijfs- en dagrecreatie, waarbij we de sterke kanten en mogelijkheden van de gemeente benutten. Kwaliteitsverbetering is hierbij het uitgangspunt. We ontwikkelen de mobiliteit in onze gemeente zodanig dat deze de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en leefbaarheid versterkt.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- ◆ Businessplan voor de Bedrijfsomgeving Panhuis Kesteren (oktober 2013)
- ◆ Neder-Betuws Verkeer en Vervoerplan (NBVVP, december 2011)
- ◆ Masterplan Centrum Kesteren (december 2011)
- ◆ Business en Masterplan Logistieke Hotspot (vastgesteld in Programmaraad Welvarend voorjaar 2012)
- ◆ Toeristisch recreatieve visie Regio Rivierenland 2012-2015 'Versterken en Uitbouwen' (september 2012)
- ◆ Visie recreatie en toerisme gemeente Neder-Betuwe 'Natuurlijk in Neder-Betuwe' (mei 2013)
- ◆ Regionale detailhandelsvisie (maart 2014)
- ◆ Detailhandelsstructuurvisie Gemeente neder-Betuwe (2016)
- ◆ Structuurvisie 2018
- ◆ Kadernota Basismobiliteit (2015)
- ◆ Intergemeentelijke Strategische Visie voor de Laanboomteelt (2015)
- ◆ Ambitiedocument Regio Rivierenland 2016-2020 (2016)
- ◆ Regionaal Programma Bedrijventerreinen (2016)
- ◆ Regionaal Investeringsfonds Regio Rivierenland (2016)
- ◆ Structuurvisie ABC Opheusden
- ◆ Nota Parkeernormen (actualisatie 2017)
- ◆ Wegenbeheerplan 2018-2021

Thema's

4.1 Goed Ondernemersklimaat

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Plaatsing van Neder-Betuwe in de bovenste helft van de ranglijst MKB-vriendelijkste gemeente.

- Opstellen plan van aanpak voor verdere verbetering ondernemersklimaat;
Op basis van de resultaten uit de ondernemersenquête 2018 (0-meting) en de ervaringen van het bedrijvenloket gaan wij in 2019 een Plan van Aanpak opstellen met verbeter-/actiepunten.
- Uitvoering geven aan de diverse actiepunten uit het plan van aanpak in afstemming met het bestuur van Ondernemersplatform OVNB;
In 2019 gaan wij in afstemming met het bestuur van Ondernemersplatform OVNB uitvoering geven aan de diverse actiepunten.
- Aanmelden voor deelname aan de verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente in Nederland 2019/2020;
In 2019 gaan wij gemeente Neder-Betuwe aanmelden voor de verkiezing van MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland. Daarbij worden, naast de vragenlijst van MKB Nederland, aanvullende specifieke vragen voor onze gemeente toegevoegd aan de standaard vragenlijst. Faciliteren en stimuleren ondernemers bij aanvragen bijdrage op grond van lokale en regionale stimuleringsfondsen. Wij informeren ondernemers proactief over de mogelijkheden en termijnen voor het indienen van aanvragen bij het Regionaal Investeringsfonds en faciliteren waar nodig en gewenst bij het indienen van de aanvragen.
- Wij werken aan een voorstel voor het instellen van een Lokaal Investeringsfonds vanaf 2019 ter stimulering van de economie in de gemeente Neder-Betuwe.
- Ondersteunen van startende ondernemers;
Startende ondernemers kunnen met hun vragen terecht bij het Bedrijvenloket Neder-Betuwe. Van daaruit worden starters geïnformeerd en gericht doorverwezen naar organisaties en programma's die ondersteuning bieden aan startende ondernemers (KvK, partners ondernemerssprekuren Neder-Betuwe, programma voor Gelderse starters www.startversneller.nl)
- Opstellen van een jaarlijkse Economische Rapportage.

Ontwikkelingen

In regionaal verband en in samenwerking met de provincie Gelderland wordt gewerkt aan een herziening van het Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) naar een Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit RPW heeft betrekking op alle werklocaties (naast bedrijventerreinen ook binnenstedelijke en winkelgebieden). In het najaar van 2018 is dit proces ambtelijk voorbereid. Plan is om het Regionaal Programma Werklocaties in 2019 vast te stellen. Het AB van de Regio Rivierenland zal het programma ter vaststelling aanbieden aan de gemeenteraden.

4.2 Recreatie en Toerisme

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Het optimaal benutten van het landschappelijk schoon van Neder-Betuwe

- Uitvoeren van de prestatieafspraken met het Regionaal Bureau voor Toerisme (RBT) en het lokaal platform Recreatie & Toerisme (R&T);
- Continueren van de jaarlijkse financiële steun aan het RBT Rivierenland en jaarlijks evalueren op basis van gemaakte prestatieafspraken.
- Voor het aantrekken van meer recreanten wordt in samenwerking met RBT en het Platform R&T Gewerkt;
 - aan de ontwikkeling van nieuwe routes, waaronder in 2018/2019 de Laanbomenroute Betuwe. Een cross-sectorale verbinding tussen Agribusiness met Recreatie & Toerisme samen met gemeente Buren, gemeente Overbetuwe en ondernemers uit de laanboomsector en recreatie en horeca ondernemers.
 - Promotie & marketing van onze wandel- en fietsroutes door RBT Rivierenland met subsidie vanuit het provinciale programma Sterke Gelderse Routes.
 - Promotie & marketing in samenwerking met ondernemers d.m.v. een Neder-Betuwe pagina's en advertenties in de jaarlijkse uitgave RVRNLND Magazine (oplage 77.000 exemplaren)
 - Wij voeren acties uit de lokale visie Recreatie en Toerisme uit.
 - wij stimuleren en faciliteren ondernemers bij nieuwe initiatieven die bijdragen aan de kwaliteitsverbetering en uitbreiding recreatieaanbod.
- Planontwikkeling gebied Veerhaven Ochten en het daarbij optimaal benutten van meekoppelkansen voor versterking gebruikswaarde van het gebied;
Wij geven met de samenwerkingspartners Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierenland en Provincie Gelderland uitvoering aan de publieke ontwikkeling van het gebied Veerhaven Ochten in samenhang met de opgaven van genoemde partners in de periode t/m 2023. In deze periode wordt ook al ingezet op het aantrekken van marktpartijen voor de private gebiedsontwikkeling van o.a. Toeristisch Overstap Punt, Bezoekersinformatiecentrum en extensieve dag- en verblijfsrecreatie.
- Faciliteren en initiëren initiatieven en projecten uit het Landschapsontwikkelingsplan (LOP);
- Inzetten op een aaneengesloten netwerk van klompenpaden;
Naast de ontwikkeling van het klompenpad Opheusden worden ook klompenpaden in Dodewaard, Ochten en IJzendoorn uitgevoerd. De realisatie hiervan zal in samenhang worden gebracht met de dijkversterking van de Waalbandijk en de ontwikkelingen bij de Veerhaven in Ochten en van Dekker in de Willemspolder en Gouverneurspolder. Doel is de komen tot een integrale gebiedsontwikkeling en een aaneengesloten netwerk van klompenpaden.
- Ondersteunen Uit@waarde bij de doorontwikkeling van het bestaande regionale fietsroutenetwerk.
In regionaal verband wordt uitwerking gegeven aan een voorstel voor de doorontwikkeling (uitbreiding en meerjarenonderhoud) van het bestaande fietsroutenetwerk. Voor de bijdrage van de gemeente Neder-Betuwe zal hiertoe een college-/raadsvoorstel worden ingediend.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

4.3 Winkelconcentraties

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Actief verbeteren van het voorzieningenniveau en de leefbaarheid van de kernen

- Uitvoering geven aan de winkelconcentratieplannen in Ochten, Kesteren, Opheusden en Dodewaard Vanuit een faciliterende en regisserende rol;
- Uitvoering geven aan de herinrichting Hoofdstraat Kesteren 2^e fase;
- Afronden planvorming rond de centrumplanontwikkeling in Ochten en starten met de realisatie;
- Afronden van de planvorming rond het centrumplan Opheusden.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

4.4 Glasvezelverbindingen

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

100% dekkend glasvezelnetwerk

- In regionaal verband faciliteren en stimuleren aanleg glasvezel in het buitengebied voor particulieren en bedrijven;
- Wij werken in regionaal verband mee aan het proces en de afstemming met Regio Rivierenland en de overige samenwerkende gemeenten.
- *Afstemming over de informatieverstrekking aan de gemeenteraden en de inwoners en het voorbereiden van college- / raadsvoorstellen voor het besluitvormingstraject.*
- In de periode tot en met oktober 2018 hebben de 10 gemeenteraden in Regio Rivierenland een besluit genomen over het inrichten van een Gemeenschappelijke Regeling. Daarna is de aanbestedingsprocedure van start gaan en wordt begin 2019 (wanneer de exacte bedragen vanuit de aanbestedingsprocedure bekend zijn) aan de gemeenteraden gevraagd naar rato van het aantal adressen akkoord te gaan met een garantstelling voor de bancaire lening.

Ontwikkelingen?

Het inrichten van een nieuwe GR Breedbandnetwerk Rivierenland.

De ambitie van Regio Rivierenland is om vóór 2020 een 100% dekkend breedbandnetwerk aan te leggen. Op 10 april 2018 is de Europese Commissie akkoord gegaan met het door Regio Rivierenland ingediende overheidsmodel, waarbij Regio Rivierenland de realisatie van een breedbandnetwerk voor de 'enkelkopergebieden' in de regio mag uitvoeren. Het gaat om plusminus 12.000 adressen regionaal en plusminus 1.900 adressen in de gemeente Neder-Betuwe. Gebleken is dat de realisatie van een breedbandnetwerk het beste bereikt kan worden door een gemeenschappelijke regeling (GR) te treffen waarmee een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie wordt opgericht om een passief breedbandnetwerk te laten ontwerpen, aanleggen en onderhouden.

In de periode tot en met oktober 2018 hebben de 10 gemeenteraden in Regio Rivierenland een besluit genomen over het inrichten van een Gemeenschappelijke Regeling. In het vierde kwartaal van 2018 is de aanbestedingsprocedure van start gegaan en wordt begin 2019 (wanneer de exacte bedragen vanuit de aanbestedingsprocedure bekend zijn) aan de gemeenteraden gevraagd naar rato van het aantal adressen akkoord te gaan met een garantstelling voor de bancaire lening.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Functiemenging	%	LISA	Neder-Betuwe	54,6%	54,3%	54,2%	54,9%	
			Landelijk	52,4%	51,9%	51,8%	52,1%	
Bruto Gemeentelijk Product	Verhouding tussen verwacht en gemeten product	Atlas voor Gemeenten	Neder-Betuwe	113	Komt te vervallen			
			Landelijk	100	Komt te vervallen			
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	135,2	138,2	140,4	146,4	144,9
			Landelijk	121,8	125,0	129,2	134,0	139,7
Verkeersveiligheid	Aantal geregistreerde ongevallen per 1.000 inwoners	Waarstaatjegemeente.nl	Neder-Betuwe	8,5	8,2	10,0	10,4	
			Landelijk	6,1	5,6	6,7	7,4	

Verbonden Partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Recreatie en toerisme.

- Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het gebied, zulks met bestemming van het landschappelijke karakter.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Industrieschap Medel

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Het uitgeven van bouwrijpe kavels op het bovenregionale bedrijventerrein.

- Het uitgeven van bouwrijpe kavels op het bovenregionale bedrijventerrein;
- Participeren in en bijdragen aan de Logistieke Hotspot Rivierenland.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Waterbedrijf Vitens N.V.

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater:

- De inwoners van Neder-Betuwe voorzien van kwalitatief goed drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

Programma 4:		Economie			Meerjarenraming		
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	2020	2021	2022	
Bedragen x € 1.000							
Bestaand Beleid							
Lasten	2.872	3.308	3.381	2.526	1.846	1.841	
Baten	-2.707	-2.609	-3.117	-2.291	-1.611	-1.606	
Geraamd resultaat bestaand beleid	165	699	264	236	236	236	
Nieuw Beleid							
Nieuw beleid conform kadernota							
Lasten			581	39	39	39	
Baten							
Nieuw beleid conform kadernota			581	39	39	39	
Nieuw beleid na kadernota							
Lasten			2.988	-509	1.201	27	
Baten			-2.993	527	-1.183	-30	
Nieuw beleid na kadernota			-4	18	18	-2	
Geraamd resultaat nieuw beleid			577	56	56	36	
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	165	699	840	292	292	272	

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- Regionale bijdrage mobiliteitsonderzoeken (structureel nadeel van € 23.500)**
 Samenwerken met regio gemeenten voor een bereikbare regio. Lobbyen voor een veilige en zo mogelijk filevrije A15.
- Vorbereidende werkzaamheden 'goed ondernemersklimaat' (incidenteel nadeel van € 12.500 in 2019)**
 Plaatsing van Neder-Betuwe in de bovenste helft van de ranglijst MKB-vriendelijke gemeente. Het opstellen van een Plan van Aanpak en Neder-Betuwe in 2019/2020 aanmelden voor deelname aan de verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland en het uitzetten van de peiling/vragenlijst onder ondernemers.
- Personele capaciteit begeleiding planvorming veerhaven Ochten (structureel nadeel van € 15.000)**
 Personele capaciteit leveren voor een kwaliteitsimpuls van het gebied Veerhaven Ochten en omgeving die inzet op versterking van recreatie & toerisme en belevingswaarde voor bewoners, recreanten en bezoekers.
- Fietsroutenetwerk (incidenteel nadeel van € 30.000 in 2019)**
 Een doorontwikkeling van het huidige regionale fietsroutenetwerk dat sinds 2009 bestaat en een gemeentelijke bijdrage leveren voor de update van het netwerk en ter afkoop van beheer en onderhoud van het fietsroutenetwerk voor een periode van 10 jaar, ingaande 1 mei 2019.
- Gebiedsontwikkeling Kesteren-Zuid (incidenteel nadeel van € 500.000 in 2019)**
 Een robuuste en toekomstbestendige openbare ruimte in de Hoofdstraat in Kesteren, aansluitend op het reeds gerealiseerde noordelijke deel van de Hoofdstraat. Hierbij rekening houdend met uniformiteit in kwaliteit en uitstraling in de openbare ruimte die kansen biedt voor verdere gewenste ontwikkelingen in het kader van de winkelconcentratie/vitalisering van centrumgebieden.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- Actualisatie urencalculaties en kostendekkendheid leges structureel een voordeel van € 2.000.**
 In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en dit heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 4 Economie van deze twee onderwerpen bedraagt structureel een voordeel van € 2.000.
- Overige kleine verschillen voordeel van € 2.000 in 2019, een nadeel van € 20.000 voor 2020 en 2021 aflopend naar nul in 2022**

Investerings

Programma 4: Economie			
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)			
Lopend	Herstructurering Bedrijventerrein Panhuis	2014	1.228
	Totaal investeringsbedragen		1.228

Mutaties in reserves

Geen

Programma 5: Wmo, Jeugd en Participatiewet

Missie

Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe

De kracht en mogelijkheden van onze inwoners zijn de vertrekpunten bij de (her)inrichting van het sociale domein. Samen met en door de inwoners werken wij aan een samenleving waarin ruimte, begrip en aandacht is voor de verschillende identiteiten die onze gemeente rijk is. Het creëren van een klimaat van welzijn is een taak van ons allemaal.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- ◆ Coalitieprogramma 2018 - 2022: 'Samen Bouwen aan ruimte voor de samenleving (26 april 2018)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Beleidsnota Welzijn in Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015; laatste wijziging 8 februari 2018) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)

Wmo/Jeugd

- ◆ Nota Kernpunten (raadsbesluit 19 december 2013) en evaluatie toegang sociaal domein (collegebesluit 8 november 2017)
- ◆ Beleidsplan Wmo/Jeugd 2017-2020 "Verder met Wmo en Jeugd in Neder-Betuwe" (raadsbesluit 6 juli 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2018 (raadsbesluit 7 december 2017)
- ◆ Verordening Jeugdhulp 2018 (raadsbesluit 7 december 2017)
- ◆ Verordening cliëntondersteuning 2016 (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Regeling Solidariteit Wmo/Jeugd 2018-2020 (planning is raad 27 september 2018)
- ◆ Dienstverleningsovereenkomst Wmo/Jeugd door de regio Rivierenland (collegebesluit 23 januari 2018)

Participatie

- ◆ Dienstverleningsovereenkomst uitvoering P-wet door de gemeente Buren (collegebesluit 5 januari 2016)
- ◆ Vangnetregeling Participatiewet (raadsbesluit 17 september 2015)
- ◆ Re-integratieverordening (raadsbesluit 8 december 2016; laatste wijziging 7 december 2017)
- ◆ Verordening studietoelage Participatiewet (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Afstemmingsverordening Participatiewet (raadsbesluit 8 december 2016)
- ◆ Verordening individuele inkomensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014)
- ◆ Verordening loonkostensubsidie (raadsbesluit 18 december 2014; laatste wijziging 7 december 2017)
- ◆ Gemeenschappelijke regeling Werkzaam Rivierenland (raadsbesluit 20 november 2014 en wijziging 6 juli 2017)

Volksgezondheid

- ◆ Gemeenschappelijke regeling GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Meerjarenstrategie GGD-Gelderland (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Uitvoeringsplan Sociaal economische gezondheidsverschillen 2016 (collegebesluit 2016)
- ◆ Preventie- en handavingsplan 2018-2022 Drank- en Horecawet (raadsbesluit 9 november 2017)
- ◆ Uitvoeringsplan 2018 Preventie en handavingsplan: "Niet voor NIX" (collegebesluit 8 mei 2018)

Overige

- ◆ Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (raadsbesluit 3 juli 2018)
- ◆ Beleidsplan Schuldhulpverlening 2018-2021 (raadsbesluit 8 maart 2018) en de daarop gebaseerde beleidsregels (planning is besluitvorming in het derde kwartaal van 2018)
- ◆ Dienstverleningsovereenkomst uitvoering schuldhulpverlening door de gemeente Buren (collegebesluit 9 juni 2015)
- ◆ Beleidsregels Bijzondere Bijstand 2017 (collegebesluit 17 juli 2017; laatste wijziging 3 juli 2018)
- ◆ Plan van aanpak bestrijding kinderarmoede (raadsbesluit 8 maart 2018)
- ◆ Beleidsplan GGZ Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018-2020 "Samen Dichtbij" (raadsbesluit 8 februari 2018)

Thema's

5.1 Zorg voor wie het echt nodig heeft en budget sociaal domein

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Zorg voor wie het echt nodig heeft.

- Afronden van de evaluatie van de kernpunten en uitvoering van de aanbevelingen (voor 1 juli 2019).
- Evalueren van de toegang naar de Kernpunten (planning: 2020).
- Stabiliseren van en streven naar stijgen van cliënttevredenheid in 2018 ten opzichte van 2017. (in 2019 wordt over 2018 gemeten.)
- Vormgeven van ontwikkeltafels in het kader van de inkoop Wmo en Jeugd. In deze ontwikkeltafels wordt samen met de zorgaanbieders vorm gegeven aan de innovatie in het sociaal domein.
- Opzetten monitoring van de effecten van zorg, ondersteuning en preventieve maatregelen en daartoe een plan van aanpak opstellen voor een brede uitrol voor 2020 en volgende jaren.
- Onderzoek doen naar de mogelijkheid van zorg op afstand (internet gebaseerde oplossingen). (planning: 2020).
- Bundelen en integraal aanpakken van zorg en ondersteuning voor ouderen en dit meenemen in de actualisatie van het uitvoeringsplan Wmo en Jeugd (planning: 2^e/3^e kwartaal 2019).
- Uitvoeringsplan om te komen tot een financieel evenwicht waarbij het streven is om jaarlijks een overschot binnen het sociaal domein/programma 5 te realiseren van € 100.000 tot € 250.000. (Eindrapportage: planning 1 maart 2019).

Ontwikkelingen?

Doorontwikkelen van de verbetering van de kwaliteit en effectiviteit

In 2015 heeft de gemeente Neder-Betuwe er veel taken in het sociaal domein bij gekregen. In de eerste jaren had het bieden van continuïteit van zorg aan inwoners de hoogste prioriteit. Nu dit is gelukt en de basis op orde is kan een volgende stap worden gezet. Een begin van deze stap is gemaakt door als gemeente begin 2018 een traject te doorlopen om te komen tot een integrale effectgerichte opdrachtverlening ten aanzien van het preventieteam. Dit traject heeft de medewerkers van de gemeente geholpen om de rol van opdrachtgever beter te kunnen oppakken, maar vraagt nog wel om een verdiepingsslag waar het gaat om de formulering van effecten, resultaten en activiteiten. In 2019 wordt verder vorm gegeven aan deze verdiepingsslag. Bovenstaande heeft alles te maken met verbeteren van kwaliteit en effectiviteit. In 2018 is een start gemaakt met de uitvoering van het beleidsplan Wmo en Jeugd en de aanbevelingen van de evaluatie van de Kernpunten. In 2019 wordt hier verder op ingezet. Een belangrijk onderdeel hierin is een gedragen plan van aanpak om de samenwerking met de huisartsen en het onderwijs te verbeteren en het streven naar een jaarlijks overschot van € 100.000 tot € 250.000.

5.2 Maatschappelijke participatie – Iedereen doet mee

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Voldoende impulsen voor bijstandsgerechtigden om een maatschappelijke bijdrage te leveren.

- Monitoren van de uitvoering van de Participatiewet door de gemeente Buren met als bijzondere aandachtspunten:
 - verloop aantal bijstandsgerechtigden, in- en uitstroom en aantal lopende re-integratietrajecten;
 - elke bijstandsgerechtigde dient een plan van aanpak te krijgen waarin de participatiemogelijkheden en benodigde acties zijn benoemd;
 - in samenwerking met Stichting Welzijn Rivierstroom zoeken naar vrijwilligersplekken.
- Verbeteren van processen, zodat ondernemers worden gemotiveerd en gestimuleerd om werkloze inwoners van werk te voorzien. Het gaat daarbij onder andere om het verstrekken van informatie over de mogelijkheden qua begeleiding en ondersteuning.

Participatie statushouders stimuleren.

- Voortzetten van de in 2018 uitgevoerde pilot voor statushouders door het aanbieden van innovatieve trajecten, zoals duaal traject werk/inburgering op maat.
- In overleg met Buren en Vluchtelingenwerk actief op zoek gaan naar (vrijwilligers) werk.

Ontwikkelingen?

Landelijk staat het huidige systeem van inburgering ter discussie

Inburgering valt in 2019 nog buiten de sturingsmogelijkheden van gemeenten. Trajecten zijn niet of nauwelijks te combineren met werk. In het regeerakkoord is aangekondigd gemeenten meer sturingsmogelijkheden te bieden. Het systeem van inburgering moet beter aansluiten bij de arbeidsmarkt. Het regeerakkoord wordt in de loop van 2018 vertaald in concrete acties. In juni 2018 is er een eerste brief naar de Kamer gezonden, waarin onder andere is aangekondigd dat de uitvoering van de Wet Inburgering in 2020 (opnieuw) wordt beled bij gemeenten. In 2019 zal de gemeente anticiperen op deze nieuwe taak. Op dit moment is lastig te overzien welke impact deze stelselwijziging zal hebben op onze gemeente.

5.3 Preventie – Maatschappelijk terrein

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Transformatie van zorgverlening naar meer preventie.

- Opstellen gedragen plan van aanpak om de samenwerking tussen de gemeente en de huisartsen te versterken om daarmee de eerstelijnszorg aan onze inwoners te verbeteren (planning: tweede kwartaal van 2019)
- Ontwikkelen van beleid (in 2020) om eenzaamheid te voorkomen. (planning: startnotitie uiterlijk vierde kwartaal van 2019).
- Gerichte preventie en versterken van eigen kracht door het ontwikkelen van een specifiek aanbod voor groepen jeugdigen die een vergrote kans lopen om in de jeugdhulp terecht te komen.
- Intensiveren van de samenwerking tussen en met de kerken door het opzetten van een Diaconaal Platform.

Ontwikkelingen?

Het Preventieteam gaat verder onder de naam "Neder-Betuwe bloeit"

Onder deze naam zal het team steeds meer het bekende gezicht in de dorpen worden. Door een meer samenhangende en kerngerichte integrale aanpak wilt het team bijdragen aan een leefbare, vitale en sociale leefomgeving waarin inwoners zich prettig voelen, waarin zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven meedoen in onze lokale samenleving en waarin zij kunnen terugvallen op een sociaal netwerk. Mogelijke problemen worden vroegtijdig gesignaleerd en opgepakt. We willen collectieve en/of algemeen toegankelijke activiteiten stimuleren en faciliteren die het beroep op individuele ondersteuning doen verminderen. De activiteiten moeten doel- en vraaggericht zijn en in samenhang in de kern worden georganiseerd.

5.4 Mantelzorg

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Mantelzorg is op haar taak berekend.

- Onderzoeken welke aanvullende ondersteuningsbehoefte nodig is voor onze mantelzorgers, zodat zij hun taak als mantelzorger kunnen volhouden en kunnen combineren met het werk en andere activiteiten. Daarbij ook aandacht besteden aan jonge mantelzorgers ter voorkoming van overbelasting.
- Herijken mantelzorgcompliment door het vinden van een eigentijdse vorm om mantelzorgers meer te waarderen.
- Ontwikkelen van beleid om het terrein van vrijwilligers waarbij een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen mantelzorg en vrijwilligerswerk (vanaf 2020).
- Opzetten van een mantelzorgknooppunt voor een integrale afstemming van het zorg- en ondersteuningsaanbod door de diverse formele en informele zorgaanbieders (planning: tweede kwartaal van 2019).
- Maatschappelijke stages organiseren in overleg met het voortgezet onderwijs.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

5.5 Armoedebeleid en schuldhulpverlening

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Armoede neemt af.

- Uitvoering geven aan de beleidsregels bijzondere bijstand 2018.
- Bestrijden van kinderarmoede door het aanbieden van het zogenoemde kindpakket. Het streven is om circa 545 voorzieningen te verstrekken, waarbij het mogelijk is dat één kind gebruik maakt van een combinatie van voorzieningen.
- Uitvoering geven aan het beleidsplan schuldhulpverlening door onder meer het deelnemen aan de coöperatie Financieel Fit Rivierenland en daarmee de samenwerking tussen alle partijen te vergroten op het gebied van schulden en vroegsignalering.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

5.6 Jeugdzorg

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Goed toegankelijke en bereikbare jeugdzorg en actief beleid voor pleegzorg. Versterken van de eigen kracht.

- Verbreden van informele zorg door goede informatievoorziening en door samenwerking van maatschappelijke partners als Welzijn Rivierstroom en Mozaïek, buurtsportcoaches, huisartsen en onze kernpunten.
- Verbeteren van de samenwerking tussen huis- en jeugdartsen, Kernpunten en Sociaal Team waardoor inzet van specialistische (Geestelijke gezondheids)zorg beperkt kan worden of anders ingezet kan worden.
- Aanscherpen van in-/aankoopafspraken: het inkoopproces voor 2019 en volgende jaren is ingezet, met als speerpunten verbetering van de kwaliteit en efficiëntie van jeugdhulp, alsmede goed toegankelijke en bereikbare jeugdzorg (waaronder pleegzorg).
- Verbeteren van de samenwerking tussen gemeente en onderwijs door samen te werken in het ondersteuningsteam op school en een integraal ondersteuningsplan op te stellen voor een jeugdige.
- Bezien in hoeverre keetkeur op basis van een in het vierde kwartaal van 2018 te houden evaluatie in 2019 moet worden gecontinueerd.
- Monitoren van het in 2018 opgezette netwerkoverleg om complexe casuïstiek bij inwoners (0 tot 100 jaar) gezamenlijk aan te pakken en de onderlinge samenwerking te versterken. (planning: derde kwartaal 2019).

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

5.7 Zorg voor ouderen en gehandicapten

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Zorg en welzijn op dorpsniveau (wijkzorg).

- Bezien of de speerpunten uit het landelijke ouderpact "waardig ouder worden" (integrale aanpak van eenzaamheid te signaleren en te doorbreken, zorgen dat ouderen met goede ondersteuning langer thuis kunnen wonen en de kwaliteit van de verpleeghuiszorg te verbeteren) aanleiding geven om tot verdere actie over te gaan.
- Uitbreiden van de inzet van de communicatiemiddelen en inwoners actief en direct benaderen over de mogelijkheden van een financiële bijdrage in de kosten in verband met hun chronische ziekte of handicap op grond van de Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten 2018 (TCZG).
- Evalueren van de Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten 2018 (TCZG) Daarbij is vooral van belang om te weten in hoeverre door versoepeling van de regels en door extra communicatie de doelgroep is bereikt (planning: derde kwartaal 2019).

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Overige Ontwikkelingen

Nog onduidelijkheid over de invoering van het abonnementstarief Wmo per 2020

In het regeerakkoord is opgenomen, dat het de bedoeling is dat de eigen bijdrage die mensen moeten betalen voor gebruik van voorzieningen uit de Wmo voor iedereen gelijk is. Het bedrag zou per 1 januari 2019 naar € 17,50 per vier weken gaan, ongeacht het inkomen, vermogen of gebruik. Het abonnementstarief vervangt de eigen bijdrage die inkomensafhankelijk is. De verwachting is, dat er een groter beroep op de gemeentelijke voorzieningen wordt gedaan, terwijl daar tegenover een lagere opbrengst aan eigen bijdragen staat. Dit verlies wordt deels gecompenseerd. In de meerjarenraming is met dit effect al rekening gehouden. De VNG is van mening dat hierdoor het solidariteitsprincipe wordt doorbroken en is hierover in overleg met het ministerie van VWS. Naar verwachting zal in het derde kwartaal 2018 duidelijk worden welke afspraken worden gemaakt.

Omvorming Huishoudelijke Ondersteuning naar algemene voorziening

De planning is om de Huishoudelijke Ondersteuning begin 2019 anders vorm te geven: Inwoners krijgen een aantal uren per jaar huishoudelijke ondersteuning toegekend. Zij bepalen zelf op welke wijze die uren worden ingezet. Als er enkel sprake is van schoonmaakwerkzaamheden dan worden de uren per jaar als algemene voorziening toegekend. Is er meer aan de hand en nodig dan wordt er maatwerk geleverd. Deze nieuwe manier van huishoudelijke ondersteuning versterkt de positie van de cliënt, verlaagt het aantal uitvoeringsuren en is uit te leggen aan onze inwoners.

Ambulantisering Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)

De ambulantisering van de GGZ zorgt voor een grotere doelgroep psychisch kwetsbare burgers voor de gemeenten. Er is veel aandacht voor 'personen met verward gedrag'. Daarnaast komt de functie beschermd wonen ook naar de gemeente. Daarom is het van belang de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ)/Bijzondere Zorg beter neer te zetten. De GGD zet in op de doorontwikkeling van de afdeling Bijzondere Zorg. Dit betekent investeren in professionalisering en bedrijfsmatiger werken. Ook ontwikkelt de GGD samen met andere partners de monitor OGGZ door. Zo ontstaat een gezamenlijk beeld van de gehele keten en kunnen er gericht interventies op knelpunten worden ingezet.

Gemeenten worden in 2020 verantwoordelijk voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

We willen de komende jaren inzetten op ambulantisering: dit houdt in, dat er steeds meer lokaal in de dorpen wordt georganiseerd, zodat kwetsbare inwoners in hun eigen huis kunnen blijven wonen met de nodige ondersteuning op het gebied van zorg en welzijn, werk en scholing, bijstand en schuldhulpverlening. Met de vaststelling van het Beleidsplan 'Samen Dichtbij' is er een uitvoeringsagenda met 25 actiepunten benoemd.

Doorontwikkeling monitorfunctie GGD

Een belangrijke kerntaak van de GGD is het verzamelen van gegevens over gezondheid in de volle breedte. Deze gegevens te duiden in de lokale context en het bieden van handelingsopties. Er zijn hoge ambities op het terrein van gezonde jeugd, organiseren van preventie, samenwerken aan sociale veiligheid en bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving. Om hieraan te kunnen voldoen is het van belang de monitorfunctie van de GGD door te ontwikkelen. Met het TTP-construct (elektronisch berichtenverkeer) kan de GGD op een veilige manier gegevens koppelen en op deze wijze gegevens van verschillende domeinen met elkaar verbinden. Hierbij is het noodzakelijk om aan te sluiten bij de lokale toegangspoort van de gemeenten (kernpunten).

Sterkere verbinding tussen zorg en veiligheid

Op gemeentelijk niveau komen zorg en veiligheid steeds sterker met elkaar in aanraking door verschillende maatschappelijke ontwikkelingen. Door de decentralisaties van zorgtaken naar gemeenten, het streven om inwoners langer in de wijk te laten wonen en de beweging van gespecialiseerde intramurale zorg naar ambulante ondersteuning, wonen kwetsbare groepen steeds langer in de wijk. Dit geldt voor bijvoorbeeld kwetsbare ouderen, maar ook voor personen die overlast gevend gedrag veroorzaken en/of voor zichzelf of anderen een gevaar kunnen zijn. Zowel bij Bijzondere Zorg, Veilig Thuis, crisisdiensten GGZ en het Veiligheidshuis neemt de complexiteit van casuïstiek toe. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen zorgpartners, gemeenten, politie en justitie om samen een integrale aanpak te hanteren. Vraagstukken rond regie, monitoring, doorzettingsmacht, maar ook het combineren van financieringsstromen vragen steeds meer aandacht.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017 *
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	Neder-Betuwe	672,7	670,5	681,9	694,2	732.1
			Landelijk	739,3	735,0	737,9	744,0	721
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	1,33%	0,92%	1,03%	n.b.	n.b.
			Landelijk	2,35%	2,00%	1,45%	n.b.	n.b.
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	2,52%	3,05%	3,21%	n.b.	n.b.
			Landelijk	6,15%	6,47%	6,58%	n.b.	n.b.
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	Neder-Betuwe	68,0%	68,0%	68,0%	68,0%	69.3
			Landelijk	65,4%	64,9%	65,4%	65,8%	66.7
Achterstandsleerlingen	% 4 t/m 12 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	Komt te vervallen 15,5% (2012)				
			Landelijk	Komt te vervallen 11,6% (2012)				
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	0,86%	0,44%	0,88%	n.b.	n.b.
			Landelijk	1,35%	1,27%	1,52%	n.b.	n.b.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe			202	193	208
			Landelijk			405	413	419
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	Neder-Betuwe			112	55	198
			Landelijk			312	255	271
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe			7,8%	8,5%	7,8%
			Landelijk			10,0%	10,8%	9.7%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	Neder-Betuwe			1,0%	0,8%	0.8
			Landelijk			1,2%	1,2%	1.0
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	Neder-Betuwe			0,2%	0,3%	0.3
			Landelijk			0,5%	05%	0.4
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	Neder-Betuwe				550	460
			Landelijk				620	570

* Peildatum 20 juni 2018; cijfers 2017 hebben veelal betrekking op 1e halfjaar 2017

Verbonden Partijen

Werkzaam Rivierenland

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Mensen vanuit de Wsw op een zo regulier mogelijke werkplek aan het arbeidsproces laten deelnemen.

- Monitoring van de uitvoering van de sociale werkvoorziening door de Werkzaam Rivierenland, waarbij de Werkzaam de volgende doelstellingen hanteert:
 - groei grote werkgevers: + 7
 - groei plaatsingen: + 12%
 - omzet per fte: + 1,2% (€ 8.775 per fte)

Ontwikkelingen?

Vergroten Omzet Sociale Werkvoorziening

Werkzaam vraagt van inlenende partijen voortaan een volledige vergoeding voor de loonkosten. Doel is de omzet te verhogen. In 2019 moet blijken in hoeverre de hogere vergoeding inderdaad leidt tot omzetverhoging. Er bestaat een risico dat het duurder worden van personeel leidt tot stagnering of daling van het aantal werkgevers dat personeel vanuit de Werkzaam inleent.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Partner op het gebied van gezonde jeugd.

- Borgen van verworvenheden van de jeugdgezondheidszorg: laagdrempelig, groot bereik en het in beeld hebben van alle kinderen (via consultatiebureaus en contactmomenten op primair en voortgezet onderwijs).
- Flexibeler werken: meer op maat, vraaggericht en zo nodig contact leggend met de doelgroep.
- Afspraken maken met sociale wijkteams, huisartsen, jeugd-ggz en gemeenten om de signaleringsfunctie te versterken en om extra aandacht te kunnen geven aan ouders/kinderen die het echt nodig hebben.
- Investeren in het actief benaderen van moeilijk bereikbare groepen jeugd en zorgmijders.
- Inzetten van nieuwe technologieën en werkwijzen die bijdragen aan de eigen regie op gezondheid van de ouder/kind, zoals het aanbieden van zelftesten, instructiefilms, digitale informatie, chatsessies met jeugdverpleegkundigen en communities met gelijkgestemden.
- Samen met partners en de doelgroep experimenteren om nieuwe werkvormen te ontwikkelen en uit te voeren.
- Bijdragen aan een veilig en gezond leefklimaat op scholen door nauwe samenwerking tussen scholen en de GGD (inzet gezonde schooladviseur).

Het organiseren van preventie in het sociaal domein.

- Op scholen, in buurten en wijken en gemeenten biedt de GGD deskundigheid over het bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt onder meer door de inzet van een gezonde schooladviseur, de gezondheidsmakelaar, maar ook via consultatiebureaus, jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen.
- Integrale oplossingen dichtbij de burger, met partners uit zorg, wonen en welzijn en met ketenpartners in de tweede-, eerste-, en basislijn van de gezondheidszorg.
- Bijdragen aan het (integraal) adviseren over en het signaleren en ondersteunen van initiatieven rondom preventie, in afstemming met andere organisaties (onder meer door inzet van de gezondheidsmakelaar).
- Gerichte ondersteuning en interventie bieden aan kwetsbare groepen, waaronder ouderen, in samenwerking met en passend bij hun cultuur en belevingswereld.
- Bijdragen aan het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken tussen zorgverzekeraars en gemeenten.

Samenwerken aan sociale veiligheid.

- De GGD draagt bij aan veiligheid op school en in de wijk, en zet in op een preventieve aanpak en op handelend optreden bij individuele casuïstiek.
- De GGD creëert hiertoe een goede samenwerking tussen henzelf, sociale wijkteams, veiligheidshuis en politie om sociale-veiligheidsproblemen vroegtijdig te signaleren en op te pakken.
- Versterken van de integrale aanpak van zorgwekkende zorgmijders en insteken op informele netwerken.
- De OGGZ-monitor zal worden doorontwikkeld met als doel inzicht te krijgen in de grootte van de OGGZ-doelgroep en de in- en uitstroom van de OGGZ-doelgroep in de bestaande zorgvoorzieningen.
- Investeren in een goede aansluiting tussen de geestelijke gezondheidszorg en de openbare geestelijke gezondheidszorg.

Betrouwbare bijdrage aan een veilige en gezonde leefomgeving.

- De GGD werkt samen met brandweer, politie, omgevingsdiensten, GHOR/veiligheidsregio en gemeenten zodat deze gezamenlijk kunnen adviseren over plannen voor een veilige en gezonde samenleving.
- Bundelen van kennis en informatie van gemeenten, politie, brandweer, GHOR en publieke gezondheid om een onderbouwde prioritering van risico's te kunnen maken en met een integrale aanpak effectief te kunnen inspelen op urgente situaties.
- Risico's worden tijdig onder de aandacht gebracht bij gemeenten, op basis van signalen van professionals en netwerkpartners, monitors en onderzoeken. Dit gebeurt zowel op regionaal als op wijkniveau.
- De GGD investeert samen met gemeenten en de veiligheidsregio in maatregelen en handelingsperspectieven voor minder-zelfredzame burgers die zelfstandig wonen, in het geval zich een crisis of ramp voordoet.
- Op het gebied van infectieziekten bouwt de GGD aan netwerken met de (intensieve) veehouderij en de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit en academische werkplaatsen in verband met zoonosen (infectieziekte waarbij mensen door dieren besmet worden). Rondom antibioticaresistentie werkt de GGD samen met verpleeghuizen, ziekenhuizen en andere partijen. Hierdoor kan bij acute gezondheidsbedreigingen snel en adequaat gehandeld worden en kan gezondheidsschade beperkt worden.
- De GGD draagt bij aan veiligheid op school en in de wijk, en zet in op een preventieve aanpak en op handelend optreden bij individuele casuïstiek.

Ontwikkelingen?

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

Programma 5: Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	23.705	19.255	18.957	18.937	18.978	18.978
Baten	-5.627	-4.054	-3.885	-3.885	-3.885	-3.885
Geraamd resultaat bestaand beleid	18.078	15.201	15.072	15.052	15.093	15.093
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			45	70	70	70
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			45	70	70	70
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			243	332	485	661
Baten						
Nieuw beleid na kadernota			243	332	485	661
Geraamd resultaat nieuw beleid			288	402	555	731
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	18.078	15.201	15.360	15.454	15.648	15.824

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- ♦ **Transparantie in budgetten/uitgaven sociaal domein (incidenteel nadeel van € 45.000 in 2019)**
Om aan de voorkant te kunnen sturen is een inzicht nodig in preventieve inzet en de zorg en ondersteuning en de effecten hiervan. Tijdelijk wordt extra capaciteit en expertise aangetrokken om het proces van monitoren op resultaat verder vorm te geven.
- ♦ **Vrijwilligersbeleid (structureel nadeel van € 70.000 vanaf 2020)**
Ondersteunen en waarderen van inzet van vrijwilligers en mantelzorgers en het beschikbaar stellen van budget voor activiteiten en ondersteuning.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- ♦ **Meicirculaire 2018 (structureel nadeel van € 245.000 in 2019 oplopend naar € 619.000 in 2022)**
Middels de meicirculaire 2018 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het sociaal domein. Het betreft hier een bedrag van in totaal € 245.167 voor het jaar 2019 oplopend naar een bedrag van € 618.782 in het jaar 2022. Op dit programma ziet u het extra budget (verhoging lasten) terug en bij het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vennootschapsbelasting (VPB) en onvoorzien ziet u de toename van de algemene uitkering (verhoging baten) terug. Voor meer en uitgebreide informatie verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief meicirculaire 2018 (Z/18/055638/UIT/18/98936).

♦ **Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges structureel een nadeel van € 25.000 in 2019 oplopend naar € 70.000 in 2022.**

In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urenrekeningen en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 5 Wmo, Jeugd en Participatiewet van deze twee onderwerpen bedraagt een nadeel van € 25.000 in 2019 oplopend naar € 70.000 in 2022.

♦ **JOGG een structureel voordeel van € 27.500.**

Het JOGG is ondergebracht bij programma 6. Het voorstel is om dit onder programma 5 te brengen en het bedrag op te vangen binnen het budget van de 3 Decentralisaties. Dat levert een structureel voordelig effect op van € 27.500.

Investerings

Geen.

Mutaties in reserves

Programma 5:		Sociaal Domein			Meerjarenraming		
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	2020	2021	2022	
Bedragen x € 1.000							
<u>Bestaand Beleid</u>							
Lasten	1.839	34					
Baten	-971	-787	-187	-196	-196	-196	
Geraamd resultaat bestaand beleid	868	-753	-187	-196	-196	-196	
<u>Nieuw Beleid</u>							
Lasten							
Baten							
Geraamd resultaat nieuw beleid							
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	868	-753	-187	-196	-196	-196	

Toelichting op mutaties in reserves (bestemmingsreserve VLC en reserve 3D)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 betreft de mutaties in reserves de onttrekking van de jaarlijkse middelen uit de bestemmingsreserve Van Lodenstein College ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van de onderbouw van het Van Lodenstein College. Aanvullend op de onttrekking uit de bestemmingsreserve Van Lodenstein College hebben de mutaties in reserves m.b.t. de jaarschijven 2017 en 2018 betrekking op het incidenteel beschikbaar stellen van middelen ter hoogte van € 400.520 t.b.v. capaciteitsbehoefte sociaal domein (besluitvorming 1^e bestuursrapportage 2017). De niet benutte beschikbaar gestelde middelen van € 192.000 zijn eind 2017 weer teruggestort in de reserve 3D waarna deze weer beschikbaar zijn gesteld voor het jaar 2018. Tevens heeft in jaarschijf 2017 de toevoeging van het positieve resultaat van de 3D van 2016 (€ 579.000) en 2017 (€ 651.000) plaatsgevonden.

Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn

Missie

Iedereen moet zich kunnen ontplooiën en welbevinden

De wijze waarop jonge inwoners zich ontplooiën is voor ieder kind en iedere jongere verschillend. Onze ambitie is om voor deze jonge inwoners randvoorwaarden te creëren, waarbinnen zij zich optimaal kunnen ontwikkelen op hun weg naar volwassenheid. Opleiding, vrijetijdsbesteding, talentontwikkeling, zorg en ondersteuning zijn daarbij van groot belang. De kernen blijven levende gemeenschappen, waar mensen elkaar op allerlei manieren ontmoeten en bijstaan. Investeren in onderwijs, sport en cultuur dragen bij aan de sociale cohesie binnen de dorpen. Dit moet ertoe leiden dat de inwoners zich thuis (blijven) voelen in de (kernen van de) gemeente.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- ◆ Coalitieprogramma 2018 – 2022: 'Samen bouwen aan ruimte voor de samenleving' (26 april 2018)
- ◆ Visie Lokaal Sociaal Beleid 2012-2020 (raadsbesluit 12 april 2012)
- ◆ Beleidsnota Welzijn in Neder-Betuwe (raadsbesluit 9 maart 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Algemene subsidieverordening Welzijn (raadsbesluit 10 december 2015; laatste wijziging 8 februari 2018) en de daarop betrekking hebbende beleidsregels (collegebesluit 15 december 2015)
- ◆ Beleidsplan Wmo/Jeugd 2017-2020 "Verder met Wmo en Jeugd in Neder-Betuwe" (raadsbesluit 6 juli 2017) en het daarop gebaseerde uitvoeringsplan (collegebesluit 28 november 2017)
- ◆ Strategische visie accommodatiebeleid (2010) en Uitvoeringsplan accommodatiebeleid 2014-2018 (18 september 2014)

Onderwijs/leesbevordering

- ◆ Verordening Voorziening huisvesting onderwijs (raadsbesluit 10 december 2015)
- ◆ Verordening leerlingenvervoer (raadsbesluit 17 september 2015 en beleidsregels leerlingenvervoer collegebesluit 31 mei 2016)
- ◆ Subsidierегeling Kindgebonden financiering voorschoolse educatie Neder-Betuwe 2017 (raadsbesluit 8 december 2016). (Actualisatie: planning 1^e kwartaal 2019.)
- ◆ Beleidsregels handhaving kinderopvang Neder-Betuwe 2018 (planning: 3^e kwartaal 2018)
- ◆ Beleidskader toezicht en handhaving kinderopvang Neder-Betuwe 2018 (planning: 3^e kwartaal 2018)
- ◆ Integraal Huisvestingsplan onderwijs (planning: 1^e kwartaal 2019)
- ◆ Convenant bibliotheekwerk Rivierenland 2019 -2022 (raadsbesluit 9 maart 2018)
- ◆ Subsidieverordening Basisbibliotheek Neder-Betuwe 2007 (raadsbesluit 2007)
- ◆ Statuten "Stichting Fluvium Openbaar Onderwijs (2018)
- ◆ Dienstverlening overeenkomst Regionaal Leerplichtbureau (collegebesluit 10 april 2018)

Sport

- ◆ Project combinatiefuncties/buurtsportcoaches (raadsbesluit 8 november 2012) /uitvoeringskader buurtsportcoaches/cultuurcoaches (collegebesluit 26 januari 2016)
- ◆ Projectplan Jongeren op gezond gewicht (JOGG) (raadsbesluit 3 juli 2018)
- ◆ Beheerplan onderhoud sportvelden 2016-2025 (raadsbesluit 2 juli 2015) (actualisatie van het beheerplan wordt volgens de huidige planning meegenomen in de 2^e Berap 2018)

Thema's

6.1 Leefbaarheid

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Een doelmatig accommodatiebeleid dat aansluit op de behoeften van inwoners en maatschappelijke partijen. Accommodaties moeten zelfvoorzienend zijn.

- Opstellen van een plan van aanpak integraal accommodatiebeleid als onderdeel van een aanpak leefbaarheid en burgerparticipatie vanuit het proces om te komen tot een omgevingsvisie. (Zie ook programma 3 Fysieke leefomgeving)
- Uitwerken accommodatiebeleid Dodewaard/herontwikkeling De Eng; een bewonersinitiatief dat uitmondt in de combinatie van sporthal met aanbouw van dorps huis (planning: eerste kwartaal 2019).
- In overleg met de dorps huisbesturen het toekomstbestendig maken van de dorps huizen door:
 - ondersteuning van de besturen bij hun exploitatie met advies, kennisuitwisseling en samenwerking onderling;
 - in de subsidie voor de dorps huizen voorwaarden op te nemen voor het waarborgen van dorps huizen als de plek van samenkomst en het verenigingsleven in het dorp;

Ontwikkelingen?

Geen bijzonderheden.

6.2 Huisvestingsplan scholen

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Adequaat aanbod van onderwijs zo dicht mogelijk bij onze kinderen.

- Opstellen Integraal Huisvestingsplan Scholen (IHP) op basis van de geformuleerde uitgangspunten (raad 28 juni 2018). Planning besluitvorming: eerste kwartaal 2019.
- Besluitvorming over uitbreiding/(ver)nieuwbouw Hervormde School op basis van de uitkomsten van het IHP. Planning: eerste kwartaal 2019.
- Besluitvorming over de huisvestingssituatie van De Bellefleur te Dodewaard op basis van de uitkomsten van het IHP. Planning: eerste kwartaal 2019.

Ontwikkelingen?

Optimale ontwikkeling kinderen.

Integrale Kindcentra zijn integrale en inclusieve basisvoorzieningen voor alle kinderen van 0-12 jaar. Het Kabinet stelt in de huidige regeerperiode € 170 miljoen extra beschikbaar voor VVE. Dit biedt gemeenten meer mogelijkheden om verder te werken aan de ontwikkeling van de integrale kindcentra. Deze integrale kindcentra kunnen een oplossing bieden voor allerlei complexe gemeentelijke problemen. Denk aan huisvesting, onderwijsachterstanden, voorkomen segregatie, transformeren preventieve jeugdzorg, krimp van voorzieningen, maar vooral aanpak preventieve jeugdproblematiek en talentontwikkeling kinderen. In het IHP wordt de mogelijke ontwikkeling van integrale kindcentra opgenomen.

6.3 Subsidies

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Kernactiviteiten van verenigingen en maatschappelijke organisatie dienen zelfvoorzienend te zijn.

- Flexibiliteit bij het subsidie-instrument: uitvoering bestaand beleid met meer inzet op resultaten en daarbij gericht op afschaffen van structurele subsidies.
Toelichting:
Wij delen echter ook de zorgen of verenigingen voldoende in staat zijn hun bestaande rol te vervullen en daarmee mogelijk ook niet in staat zijn om nieuwe doelgroepen te bereiken en/of actieve samenwerking kunnen zoeken met andere verenigingen. Het coalitieakkoord heeft daarvoor nieuwe ambities gesteld. In overleg met verenigingen verkennen wat zij nodig hebben en op basis daarvan met voorstellen komen voor de invulling van het coalitieakkoord (stimulering maatschappelijk rendement, aanpassing subsidiebeleid, opstellen sport- en beweegvisie e.d.)
- Dereguleren/vereenvoudigen van aanvraagprocedure en afhandeling van subsidies. (planning: eerste fase: aanvraagformulier [tweede kwartaal 2018] en tweede fase: harmoniseren bestaande beleidsregels [eerste kwartaal 2019]);

Ontwikkelingen?

Geen bijzonderheden.

6.4 Sport en beweeg voorzieningen

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Afname Sociaal Economische Gezondheidsverschillen en bevorderen sociale omgang.

- Instellen projectsubsidies voor:
 - Onderlinge samenwerking van verenigingen door middel van het opstellen van beleidskaders; Planning tweede /derde kwartaal 2019. Inwerkingtreding vanaf 2020.
 - specifieke SEGV-doelen (scholing/meedoen) op basis van de dorpsprofielen.

Minder zorgverlening door effectieve preventie

- Deelnemen aan en uitvoeren van het project Jongeren op gezond gewichten en daartoe een uitvoeringsplan opstellen (planning eind 2018/eerste kwartaal 2019).

Langetermijnvisie ontwikkelen met betrekking tot sport en bewegen.

- Opstellen plan van aanpak langetermijnvisie sport- en beweegvoorzieningen die wederzijds inzicht verschaft in waar de gemeente nog wel en niet meer verantwoordelijk voor is op het gebied van bewegen en sport(accommodaties). Daarbij worden het landelijke sportakkoord en de harmonisatie van de huurtarieven/onderhoudsbijdrage (nieuwe subsidiesystematiek) betrokken.
- Continueren en uitbreiden van de inzet van buurtsportcoaches
- Begeleiding sportclubs bij subsidieaanvraag uit bovenregionale fondsen in samenwerking met de sportkoepel in het kader van Open Sportclub of Vitaal Sportpark.
- Ondersteuning accommodaties sportclubs door garant te staan voor leningen en door het verstrekken van SVn duurzaamheidsleningen.

Sportverenigingen beschikken over voldoende velden, zodat leden kunnen trainen c.q. bewegen en kunnen deelnemen aan de voetbal- en/of korfbalcompetitie

- Inventariseren welke scenario's mogelijk zijn voor een gewenste aanpassing of gedeeltelijke herinrichting van het sportpark in Kesteren in overleg met de voetbalvereniging en de korfbalvereniging voor het oplossen van het capaciteitsprobleem bij VV Kesteren. Planning besluitvorming eerste kwartaal 2019.

Ontwikkelingen?

Geen bijzonderheden.

6.5 Laaggeletterdheid

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Terugdringen laaggeletterdheid.

- Bespreekbaar maken van laaggeletterdheid door voorlichting te geven en aandacht hieraan te besteden.
- Deelnemen aan de week van de alfabetisering en de grote digitaalstrijd.
- Promoten van de locaties waar mensen terecht kunnen om hun taal- en/of computervaardigheid. Meer samenhang hierin te creëren en wellicht meer locaties/activiteiten realiseren.
- De dienstverlening van de Bibliotheek Rivierenland gebruiken om mensen en kinderen te bereiken en zo de kans op laaggeletterdheid te verkleinen.

Ontwikkelingen?

Geen bijzonderheden.

6.6 Onderwijs

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Vormgeven lokaal onderwijs- en jeugdbeleid via de Lokale Educatieve Agenda (LEA).

- Met het onderwijs en de kinderopvang samenwerken in het LEA aan gezamenlijke thema's zoals: bestrijden onderwijsachterstanden, passend onderwijs, leerplicht- en voortijdig schoolverlaten, voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en aansluiting jeugdhulp-onderwijs.

Ontwikkelingen?

Aansluiting leerlingenvervoer bij Versis

Het huidige vervoerscontract leerlingenvervoer loopt uiterlijk tot 1 augustus 2020. Een regionale projectgroep leerlingenvervoer bereidt samen met de Regio Rivierenland in 2018/2019 besluitvorming voor over aansluiting van het leerlingenvervoer bij het regionaal vervoersysteem Versis. Aansluiting kan plaatsvinden per 1 augustus 2020.

6.7 Voor- en vroegschoolse Educatie

Wat willen we bereiken en wat gaan we ervoor doen?

Alle peuters hebben toegang tot voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en zijn voorbereid op het basisonderwijs.

- Ouders stimuleren om gebruik te maken van het aanbod voorschoolse educatie voor hun kind door informatieverstrekking en advisering vanuit het consultatiebureau en door het organiseren van themagerichte voorlichtingsbijeenkomsten door de kinderopvangaanbieders.
- Met voorschoolse educatie de ontwikkeling van peuters stimuleren op meerdere gebieden zoals taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Afspraken maken met de kindercentra en de basisscholen over resultaten VVE, overdracht van peuteropvang naar basisschool en doorgaande leerlijnen.
- Opstellen van een nieuw kwaliteitskader VVE samen met de Kinderopvang en het basisonderwijs.

Ontwikkelingen?

Ondersteunen in kosten voor Sociaal medische indicatie Kinderopvang

Sociaal Medische Indicatie (SMI) is een vangnetregeling die gemeenten de mogelijkheid geeft om gezinnen tijdelijk financieel te ondersteunen in de kosten van de kinderopvang als zij door bepaalde medische of sociale omstandigheden tijdelijk niet in aanmerking voor de kinderopvangtoeslag. Om die reden is daarvoor een beleidsregel opgesteld.

Meer geld voor bestrijden onderwijsachterstanden/VVE

De gemeente ontvangt van het Rijk een specifieke uitkering voor het onderwijsachterstandenbeleid. Deze middelen worden voornamelijk ingezet voor Voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Naast het kabinetsbesluit om extra te investeren in het aanbod van voorschoolse educatie komt er ook een nieuwe verdeelsystematiek voor de onderwijsachterstandsmiddelen. Dat betekent voor de gemeente Neder-Betuwe een toename van het budget. De extra middelen zijn bedoeld voor de uitbreiding van het aantal uren voorschoolse educatie (van 10 naar 16 uur per week) en een verhoging van de kwaliteit daarvan door de inzet van meer hbo geschoold personeel. De nieuwe verdeelsystematiek gaat waarschijnlijk in per 1-1-2019 en er komt een overgangsregeling van drie jaar om gemeenten de tijd te geven hun bedrijfsvoering en beleid aan te passen aan de nieuwe financiële situatie. De nieuwe eisen zijn meegenomen in het nieuwe kwaliteitskader VVE.

Overige Ontwikkelingen

Opstellen van convenant Cultuur met de openbare scholen

Cultuuronderwijs is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van scholen, culturele instellingen en overheden. De openbare scholen in Neder-Betuwe hebben afgelopen jaren gebruik gemaakt van de provinciale subsidieregeling. Met een lokaal convenant cultuur en onderwijs maken deze partijen samen concrete afspraken over tijd, ruimte en middelen. Cultuurmij Oost begeleidt gemeenten in Gelderland bij de totstandkoming van een convenant. Onder begeleiding van Cultuurmij Oost zijn de openbare scholen in Neder-Betuwe een traject gestart waarbij de gemeente, de school(besturen) en de lokale culturele infrastructuur samen op weg gaan naar een optimale samenwerking. Het is de bedoeling dat de bestaande situatie vanaf 2019 wordt geborgd door dit te bekrachtigen in lokale convenanten.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe		5,66	0,45	4,06	2,49
			Landelijk		2,82	2,34	2,01	1,82
<p>Toelichting: Het hoge percentage wordt veroorzaakt door het feit, dat de scholen te laat (na 1 oktober) de in-/uitschrijvingen doorgeven. Uit onderzoek door het Regionaal Leerplichtbureau blijkt dat het slechts om een enkeling gaat die niet ingeschreven staat.</p>								
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen 5-18 jaar	Ingrado	Neder-Betuwe		26,25	23,16	19,86	11,75
			Landelijk		31,32	28,65	26,88	26,55
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO	Neder-Betuwe	2,3%	1,7%	1,7%	1,2%	n.b.
			Landelijk	2,1%	2,0%	1,7%	1,7%	n.b.
Niet sporters	% van de totale bevolking van 19 jaar en ouder	RIVM	Neder-Betuwe				63,0%	n.b.
			Landelijk				48,7%	n.b.

Verbonden Partijen

Geen.

Wat mag het kosten

Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x	€ 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten		4.924	4.667	4.666	4.640	4.640
Baten		-867	-810	-810	-810	-810
Geraamd resultaat bestaand beleid		4.057	3.857	3.856	3.830	3.830
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			165	370	324	322
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			165	370	324	322
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			-130	-80	-80	-80
Baten			11	11	11	11
Nieuw beleid na kadernota			-119	-69	-69	-69
Geraamd resultaat nieuw beleid			45	301	254	253
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid		4.057	3.902	4.157	4.084	4.083

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- ◆ **Accommodatiebeleid Dodewaard/herontwikkeling De Eng (structureel nadeel van € 5.000 in 2019 oplopend naar € 17.125 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 500.000 voor een investeringskrediet)**

Inwoners van de kern Dodewaard en het dorpshuisbestuur werken samen in een klankbordgroep en werkgroepen om te komen tot de ontwikkeling van een nieuw dorpshuis in combinatie met de sporthal De Eng. De verwachting is, dat extra vierkante meters benodigd zijn om de diverse activiteiten onder te brengen.
- ◆ **Integraal accommodatiebeleid in dienst van thema Leefbaarheid (incidenteel nadeel van €45.000 voor 2019 en 2020)**

Een doelmatig accommodatiebeleid dat aansluit op de behoeften van inwoners en maatschappelijke partijen. Accommodaties moeten zelfvoorzienend zijn. Accommodaties is een middel om de leefbaarheid in alle kernen te vergroten. Voor een integraal accommodatiebeleid, in dienst van leefbaarheid, is het ook nodig afstemming te zoeken met flankerende beleidsterreinen (economie, verkeer, groen, wonen, speelplekken). Vanuit accommodatiebeleid zoeken we de verbinding, om een breed antwoord te kunnen geven op de behoefte van dorpen en hun bewoners. Daarbij denken we ook meteen aan verbinding met de IVOR (integrale visie openbare ruimte) en de daarbij afgesproken aanpak, met speciale aandacht voor bewonersparticipatie.
- ◆ **Exploitatie- en huisvestingsproblematieken dorpshuizen (Structureel nadeel van € 25.000 vanaf 2020)**

De leefbaarheid van de kernen behouden en versterken door het in stand houden van de dorpshuisfuncties. Op basis van de gehouden inventariseren in overleg met de dorpshuisbesturen bezien welke mogelijkheden/oplossingen voor handen zijn om te komen tot een toekomstige gezonde exploitatie.
- ◆ **Vernieuwbouw en uitbreiding van de Hervormde school Opheusden (structureel nadeel van € 9.000 in 2019 oplopend naar € 43.920 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 900.000 aan investeringskredieten)**

Zorgdragen voor een adequate huisvesting van het onderwijs. De aanvraag van het school bestuur van de Stichting scholen met de Bijbel in de Betuwe (SSBB) m.b.t. vernieuwbouw en uitbreiding van de hervormde school in Opheusden beoordelen.
- ◆ **Integraal huisvestingsplan met betrekking tot scholen (IHP) (structureel nadeel van € 15.000 in 2019 oplopend naar € 73.200 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 1.500.000 aan investeringskredieten)**

Inzicht in de huidige capaciteit aan schoollokalen in combinatie met andere beleidsthema's (o.a. kindfuncties, duurzaamheid e.d.) en spreiding van scholen binnen de gemeente door het opstellen van een integraal huisvestingsplan met betrekking tot scholen.

- ◆ **Extra veld voetbalvereniging Kesteren (structureel nadeel van € 8.500 in 2019 oplopend naar € 31.133 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 350.000 voor een investeringskrediet)**
Voetbalverenigingen moeten beschikken over voldoende velden, zodat alle leden kunnen trainen c.q. bewegen en kunnen deelnemen aan de voetbalcompetitie. Inventariseren welke scenario's mogelijk zijn en voorstel maken voor een gewenste aanpassing of gedeeltelijke herinrichting van het sportpark in Kesteren, in overleg met de voetbalvereniging en de korfbalvereniging.
- ◆ **Opstellen Sport- en bewegvisie (structureel nadeel van € 50.000)**
Formuleren van strategische kaders die randvoorwaarden bevatten op tactisch en uitvoerend niveau. Opstellen van een sport- en bewegvisie die wederzijds inzicht verschaft in waar de gemeente nog wel en niet meer verantwoordelijk voor is op het gebied van sport(accommodaties). Daarbij wordt de harmonisatie van de huurtarieven/onderhoudsbijdrage (nieuwe subsidiesystematiek) betrokken.
- ◆ **Stimulering van maatschappelijk rendement (structureel nadeel van € 4.500 in 2019 oplopend naar € 54.500 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 500.000 aan investeringskredieten)**
Instellen van een projectsubsidie om de onderlinge samenwerking van verenigingen/organisaties te stimuleren. Daarnaast garant staan voor door verenigingen/organisaties aangegane geldleningen en het verstrekken van duurzaamheidsleningen in het kader van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)
- ◆ **Jongeren op gezond gewicht (JOGG) (structureel nadeel van € 27.500)**
Alle kinderen en jongeren van 0 tot 19 jaar hebben een gezonde leefstijl en het deelnemen aan het project Jongeren op gezond gewicht (JOGG)

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- ◆ **Actualisatie urencalculaties en kostendekkendheid leges een structureel voordeel van € 11.000**
In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 6 Onderwijs, Sport en Welzijn van deze twee onderwerpen bedraagt structureel een voordeel van € 11.000.
- ◆ **Leerlingenvervoer structureel voordeel van € 75.000**
In het overdrachtsdossier (raadsbrief 7 maart 2018) is destijds opgenomen, dat naar verwachting binnen het budget leerlingenvervoer een bedrag van circa € 75.000 zou resteren. Daarbij is wel aangegeven dat de nieuwe aanbesteding per 1 augustus 2020 tot hogere kosten kan leiden. In de risicoparagraaf in de begroting is rekening gehouden met een bedrag van € 90.000. Mocht de nieuwe aanbesteding hoger uitvallen dan zal dat t.z.t. worden meegenomen. Om die reden kan thans een bedrag van € 75.000 structureel als voordeel worden ingezet.
- ◆ **Sport- en bewegvisie een voordeel van € 50.000 voor 2019**
Volgens de huidige planning zal de Sport- en bewegvisie en het daarbij behorende uitvoeringsplan eind 2019 (oktober) worden vastgesteld. De verwachting en het voornemen is om eventuele acties/activiteiten pas op te starten in 2020, zodat het geraamde bedrag over 2019 kan vrijvallen. Dat levert voor 2019 een voordeel op van € 50.000 op.
- ◆ **Overige kleine verschillen structureel nadeel van € 17.000**

Investerings

Programma 6: Onderwijs, Sport en Welzijn			
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)	Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000	
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)			
Lopend	Nieuwbouw Pantarijn krediet	2014	4.349
Lopend	Pantarijn grondkosten	2014	718
	<i>Nieuwbouw Pantarijn</i>		5.067
Lopend	Renovatie sportvelden	2016	49
Bestaand	Renovatie sportvelden SVK	2021	60
Bestaand	Renovatie sportvelden SVK	2022	175
Bestaand	Renovatie sportvelden SVK	2025	10
Bestaand	Renovatie sportvelden Dodewaard	2024	60
Bestaand	Renovatie sportvelden Echteld	2024	60
	<i>Renovatie sportvelden</i>		414
Bestaand	Vervangen bus ouderenvervoer (Swobrik)	2019	45
Bestaand	Vervangen bus ouderenvervoer (Klaartje)	2020	53
Lopend	Inv zonnepaneel Biezenwei	2018	127
Lopend	Inv zonnepaneel de Eng	2018	17
Lopend	Inv zonnepaneel Echteld	2018	10
Lopend	Inv zonnepaneel Gymzaal Kesteren	2018	22
Lopend	Inv zonnepaneel sportzaal de Linie	2018	17
Lopend	lucht/water warmtepomp de Eng	2018	73
Lopend	lucht/water warmtepomp de Leede	2018	119
Lopend	lucht/water warmtepomp de Biezenwei	2018	19
Lopend	lucht/water warmtepomp gymz.echteld	2018	36
Lopend	lucht/water warmtepomp gymz. Kesteren	2018	79
Lopend	lucht/water warmtepomp sportz de Linie	2018	75
	<i>Energiebesparende maatregelen binnensportacc.</i>		593
Lopend	overname zonnepaneel de Leede	2018	30
Lopend	overname zonnepaneel de Linie	2018	18
Lopend	overname zonnepaneel de Eng	2018	11
	<i>Overname zonnepanelen</i>		60
Lopend	Renovatie de Biezenwei	2018	466
Lopend	Renovatie de Snellenburg	2018	101
Bestaand	Renovatie de Snellenburg	2020	50
Lopend	groot onderhoud de Dijkkwetters PV/WP	2018	36
Bestaand	groot onderhoud de Dijkkwetters PV/WP	2020	52
	<i>duurzaam onderhoudsplan gem.gebouwen</i>		705
Nieuw	Accommodatiebeleid Dodewaard / Herontwikkeling De Eng	2019	500
Nieuw	Vernieuwbouw/uitbreiding Hervormde school Opheusden	2019	900
Nieuw	Integraal huisvestingsplan met betrekking tot scholen (IHP)	2019	1.500
Nieuw	Extra veld Voetbalvereniging Kesteren	2019	350
Nieuw	Stimulering maatschappelijk rendement	2019	500
	Totaal investeringsbedragen		10.686

Mutaties in reserves

Geen

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien

Algemeen

Onderdeel algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting (VPB) en onvoorzien is qua opbouw afwijkend ten opzichte van die van de beleidsprogramma's, maar telt financieel wel mee voor de begroting. Eerst worden de lasten en baten weergegeven en daarna volgt de toelichting op de diverse taakvelden.

Algemene dekkingsmiddelen

De omvang van de algemene dekkingsmiddelen en de toelichting daarop worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het rioolheffing waar ontvangsten en uitgaven direct aan elkaar zijn gekoppeld, of specifieke uitkeringen vanuit de rijksoverheid.

De volgende algemene dekkingsmiddelen zijn te onderscheiden:

- de algemene uitkering uit het Gemeentefonds;
- de lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is;
- beleggingen, deelnemingen en financieringsfunctie;
- verhuur en diensten van derden (het beheer van activa die voor de openbare dienst bestemd zijn).

Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar en derhalve niet rechtstreeks aan een programma toe te rekenen.

Specificatie van Algemene dekkingsmiddelen

Specificatie baten per taakveld algemene dekkingsmiddelen						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
	Bedragen x € 1.000					
Baten per taakveld algemene dekkingsmiddelen						
050 - Treasury	165	101	73	73	73	73
061 - OZB Woningen	3.557	3.455	3.348	3.280	3.214	3.214
062 - OZB Niet woningen	1.620	1.543	1.515	1.484	1.454	1.454
063 - Parkeerbelasting						
064 - Belasting overig	2.400	2.446	1.562	1.562	1.562	1.562
070 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	27.818	28.884	30.333	31.242	32.047	32.777
080 - Overige baten en lasten						
Totalen lasten en baten algemene dekkingsmiddelen	35.560	36.429	36.830	37.641	38.350	39.079

Overhead

In juli 2016 is de nieuwe Notitie overhead gepubliceerd, als onderdeel van diverse wijzigingen van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De wijzigingen die hierin zijn aangegeven zijn bedoeld om een beter inzicht in de overhead te bieden en daarmee de interne sturing alsmede de vergelijkbaarheid tussen provincies en tussen gemeenten te bevorderen.

Veel van onze werkzaamheden zijn gericht op onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Maar om dat op een adequate en efficiënte wijze te kunnen blijven doen dienen de interne dienstverlening en bedrijfsvoering binnen onze ambtelijke organisatie goed op orde te zijn. Daar waar nodig zullen ook efficiencymaatregelen genomen worden om de interne dienstverlening te verbeteren. Een belangrijk kenmerk voor het onderdeel bedrijfsvoering binnen de gemeentelijke organisatie is het feit dat het ondersteunend van aard is. De definitie van overhead is als volgt geformuleerd: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

De gemeente Neder-Betuwe verdeelt de kosten van de overhead, in navolging van de Notitie Overhead van het BBV, in 11 categorieën. Voor elke van deze categorieën is in het onderstaande schema een kostenprognose weergegeven. Vervolgens is weergegeven waar de kosten voor de overhead aan toegerekend worden.

Categorie overhead	Begroting 2019
Leidinggevende primair proces	€ 742.644
Financiën, toezicht en controle	€ 846.477
P&O	€ 1.342.676
Inkoop	€ 32.929
Communicatie en voorlichting	€ 206.197
Juridische zaken	€ 172.528
Bestuurszaken en bestuursondersteuning	€ 254.599
Informatievoorziening en automatisering	€ 1.369.991
Facilitaire zaken en huisvesting	€ 925.072
DIV	€ 297.209
Managementondersteuning primaire proces	€ 958.779
Totaal	€ 7.149.101

Doorverdeling van overhead	
Exploitatie	€ 6.908.993
Grondexploitatie	€ 111.306
Rioolheffing	€ 128.802
Totaal	€ 7.149.101

Ten opzichte van begrotingsjaar 2018 zijn de overheadskosten in totaliteit toegenomen met een bedrag van afgerond € 700.000. De verklaring op hoofdlijnen betreft o.a. uitbreiding personeel bedrijfsvoeringpijler inclusief onderdeel garantiebanen (besluitvorming kadernota 2019), Cao afspraken (meicirculaire 2018, dekking via algemene uitkering), actualisatie Appa-regeling (voormalige)wethouders en overige bijstellingen van de pijler bedrijfsvoering.

Ondanks dat de overheadcomponent in totaliteit is gestegen in de begroting 2019 t.o.v. de begroting 2018 is het percentage overhead t.o.v. de totale lasten gedaald van 13,2% in 2018 naar 12,7% in 2019. Dit heeft te maken met het feit dat verhoudingsgewijs de totale lasten in de begroting 2019 meer zijn gestegen dan de component overhead.

Vennootschapsbelasting (VPB)

In Nederland zijn overheidsondernemingen sinds 2016 belastingplichtig voor de Nederlandse vennootschapsbelasting. Uit jaarlijkse inventarisaties van de activiteiten binnen de reguliere exploitatie blijken geen Vpb-plichtige (clusters van) activiteiten aanwezig te zijn. De inventarisatie is gebaseerd op de jaarrekeningen 2014 t/m 2016 en de (concept)begroting. Daar waar binnen bepaalde clusters van activiteiten overschotten worden behaald, wordt niet voldaan aan de criteria die worden gesteld voor toetreding tot Vpb-ondernemerschap. De criteria waaraan moet worden voldaan om als ondernemer te kwalificeren:

Er is sprake van:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- en deelname aan het economisch verkeer;
- en een winstoogmerk/structurele overschotten

Met name vanwege de laatste twee criteria vallen de meeste activiteiten binnen de gemeentelijke exploitatie buiten de Vpb-plicht. Uitzondering hierop zijn de bouwgronden in exploitatie (BIE GREXEN).

Bij de VPB-vraag of sprake is van een door de gemeente te verrichten ondernemersactiviteiten is het antwoord voor de BIE GREXEN hierop positief, in die zin dat sprake is van ondernemersactiviteiten. Over de voordelige resultaten van BIE GREXEN is per 31-12-2017, afhankelijk van de hoogte van de jaarlijkse cashflow, een percentage van 20% tot een bedrag van € 200.000 verschuldigd als Vpb, daarboven bedraagt dit percentage 25% en wordt berekend over het jaarlijks winstsaldo van de mutaties in dat jaar.

De jaarlijkse cashflow is het verschil tussen gerealiseerde inkomsten en gerealiseerde uitgaven. Hiertoe wordt een fiscale exploitatiebegroting opgesteld die volledig voldoet aan de wet- en regelgeving van de Wro en Bro-uitgangspunten, de BBV voorschriften en de Vpb wetgeving. Financiële effecten van de door de Belastingdienst in rekening gebrachte Vpb komen vanaf 1-1-2016 ten laste van het gerealiseerde resultaat van de grondexploitatiebegroting van de betreffende BIE GREX projecten. In de laatste actualisatie per 1-1-2018 is rekening gehouden met de te verwachten af te dragen Vpb voor zover van toepassing.

Onvoorzien

De raming voor onvoorziene uitgaven is een wettelijk verplichte uitgavenpost. Voor 2019 en verder is voor onvoorziene uitgaven een bedrag opgenomen van € 186.184. Zie onderstaande tabel.

Budget voor Onvoorziene uitgaven

Budget onvoorziene uitgaven:				
	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Budget onvoorziene uitgaven:	186.347	186.428	186.428	186.428

Overige Ontwikkelingen

Niet van toepassing

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2013	2014	2015	2016	2017
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS/COELO	Neder-Betuwe	237	220	215	218	224
			Landelijk	223	211	206	209	216
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	Neder-Betuwe	4,8	21,2	17,2	12,5	
			Landelijk	6,6	6,0	6,4	7,2	
Demografische druk	%	CBS	Neder-Betuwe	78,8%	79,0%	79,8%	80,8%	81,4%
			Landelijk	66,2%	67,0%	67,9%	68,5%	69,0%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe		755	766	780	796
			Landelijk		627	644	651	644
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	Neder-Betuwe		811	820	833	848
			Landelijk		698	714	723	723
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					5,17
			Landelijk					n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					4,49
			Landelijk					n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					€ 498
			Landelijk					n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					Zie toelichting
			Landelijk					n.v.t.
Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens	Neder-Betuwe					
			Landelijk					n.v.t.

Verbonden Partijen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Zorgdragen dat wij tegen zo min mogelijke kosten voor korte of lange periode financieringen kunnen krijgen.

- De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.

Regionaal Archief Rivierenland:

Welke beleidsdoelstellingen gaat de verbonden partij voor ons bereiken en wat gaat de verbonden partij hiervoor doen?

Beheer van de overgebrachte archiefbescheiden van de deelnemers.

- Adequaat archiefbeheer: zorgen voor voldoende financiële middelen en faciliteiten om het archiefbeheer conform de wettelijke regels uit te voeren.
- Opleiding en faciliteiten medewerkers en vrijwilligers: medewerkers en vrijwilligers van het Regionaal Archief Rivierenland voldoende toerusten om het beheer op juiste wijze te doen.
- Toezicht en advisering: via periodiek overleg en het jaarlijkse inspectieverslag aan de raad verantwoording afleggen aan de deelnemende gemeenten.
- Dienstverlening: door het organiseren van tentoonstellingen, lezingen en andere geschiedkundige bijeenkomsten een breed publiek voorzien van een goede, klantvriendelijke dienstverlening; de ingebruikname van de applicatie MijnStudiezaal, de persoonlijke omgeving voor eigen historisch onderzoek, bevordert het gemak van zoeken en bewaren van gegevens.
- Openbaarheid van archieven: digitaal ontsluiten van documenten en gegevens bevorderen de openbaarheid; publicatie van archiefstukken is een vorm actieve openbaarheid van het weergeven van oude documenten.

Ontwikkelingen?

Archiefdepot 7

In 2018 is archiefdepot 7 opgeleverd. Als gevolg van de fusie met Streekarchief Bommelerwaard was de restcapaciteit grotendeels verdwenen. Met de ingebruikname is opname van archieven van de deelnemers de komende jaren gewaarborgd.

E-depot

Voor 2019 zal in het kader van het project e-depot de beide pilots van de gemeenten Zaltbommel en Buren met elkaar vergeleken worden.

Dienstverlening

Voor 2019 organiseren we twee externe en twee eigen tentoonstellingen. We ontwikkelen het lesaanbod voor primair onderwijs verder en breiden het cursusaanbod uit voor voortgezet onderwijs en volwassenen. Betere digitale dienstverlening en scanning on demand voor particulieren realiseren we door het aanpassen van de website.

Wat mag het kosten

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien						
	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bedragen x	€ 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten	7.066	6.493	6.578	6.894	7.369	7.369
Baten	-38.214	-36.508	-36.774	-37.739	-38.480	-38.480
Geraamd resultaat bestaand beleid	-31.147	-30.015	-30.196	-30.844	-31.111	-31.111
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			436	399	398	398
Baten						
Nieuw beleid conform kadernota			436	399	398	398
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			503	693	560	964
Baten			-485	-432	-460	58
Nieuw beleid na kadernota			18	261	100	1.022
Geraamd resultaat nieuw beleid			454	659	498	1.420
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-31.147	-30.015	-29.742	-30.185	-30.612	-29.690

Nieuw beleid/ontwikkelingen conform kadernota

- Actualisatie I&A gids 2019 (structureel nadeel van € 169.400 in 2019 aflopend naar € 45.180 in 2022 en het beschikbaar stellen van € 40.000 aan investeringskredieten)**
 Om efficiënt te kunnen werken en de digitale dienstverlening te kunnen waarborgen en uit te breiden is het noodzakelijk applicaties en software up to date te houden.
- Een gezonde organisatie (structureel nadeel van € 225.000 in 2019 oplopend naar € 311.000 in 2022)**
 Een gezonde, compacte en efficiënt werkende organisatie en waar nodig de kwaliteit verhogen en de kwetsbaarheid verminderen.
- Extra garantiebanen creëren (structureel nadeel van € 42.000)**
 Conform landelijk wettelijk beleid mensen met een beperking en/of een afstand tot de arbeidsmarkt een structurele baan (garantiebaan) aanbieden, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan het reguliere arbeidsproces. In 2019 vullen we 40 uur per week aan arbeidsplaatsen in door mensen met een beperking. Dit bovenop de 52 uur per week aan arbeidsplaatsen die al structureel zijn ingevuld binnen de organisatie.

Nieuw beleid/ontwikkelingen na kadernota

- Meicirculaire 2018 (structureel voordeel van € 295.000 in 2019 oplopend naar € 685.000 in 2022)**
 Middels de meicirculaire 2018 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor het sociaal domein. Deze middelen zijn als extra budget beschikbaar gesteld binnen programma 5 Sociaal domein en ziet u hier terug als toename van de algemene uitkering. Daarnaast is sprake van bijstellingen van de stelposten loonstijging 2019, prijsstijging 2019 en BTW-compensatiefonds. Voor meer en uitgebreide informatie verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief meicirculaire 2018 (Z/18/055638/UIT/18/98936). Een aanvullend effect betreft het voordeel voor de nieuwe jaarschijf 2022. Dit betreft een effect dat primair is voortgekomen uit de positieve maartcirculaire 2018 en grotendeels het gevolg is van de toename van het accres. Bij de maartcirculaire 2018 is de meerjarenraming nog getoond tot en met het jaar 2021, zodat het positieve effect voor jaarschijf 2022 nog niet zichtbaar was. Zodoende is sprake van een aanvullend positief effect voor het jaar 2022 voor een bedrag van € 578.857.
- Heffen precario belasting (incidenteel nadeel van € 1.348.000 in 2022)**
 Vanaf 2022 mag er wettelijk geen precariobelasting meer worden geheven en kan er ook geen storting meer plaatsvinden in de reserve precariobelasting. De in bestaand beleid nog aanwezige precariobelasting wordt bijgesteld naar 0 vanaf jaarschijf 2022.
- Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges een nadeel van € 364.000 voor 2019, een nadeel van € 588.000 voor 2020, een nadeel van € 455.000 voor 2021 en een nadeel van € 429.000 voor 2022.**
 In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urenrekeningen en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar

de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op programma 7 Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien van deze twee onderwerpen bedraagt een nadeel van € 364.000 in 2019 oplopend naar € 429.000 in 2022.

♦ **Claim budget vrijval vacaturegelden structureel voordeel van € 50.000**

Door het ontstaan van vacatures valt elk jaar een deel van de totale loonkosten vrij. Deze vrijval aan loonkosten wordt jaarlijks ingezet ter dekking van tijdelijke inhuur van personeel. Voorgesteld wordt om vooraf een deel van deze vrijval ter grootte van 50.000 euro op structurele basis in te zetten als algemeen dekkingsmiddel. Consequentie hiervan is dat vacatures enige tijd langer in stand gelaten moeten worden dan wel dat een beperkte pas op de plaats moet worden gemaakt wat betreft de tijdelijke inhuur van personeel. Dit wordt acceptabel geacht.

♦ **Overige kleine verschillen voordeel van € 1.000 in 2019, een voordeel van € 35.000 voor 2020, en voordeel van € 35.000 voor 2021 en € 20.000 voor 2022.**

Investerings

Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien			
Beschikbaar gestelde investering (lopend/bestaand)		Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)			
Lopend	I&A gids 2017 Implementatie BGT	2017	112
Lopend	I&A gids 2017 Optimalisatie GEO applicaties	2017	45
Lopend	I&A gids 2017 Implementatie LIAS management informatie systeem	2017	66
	<i>I&A programmagids 2017</i>		222
Lopend	I&A gids 2018 Implementatie LIAS management informatie systeem	2018	18
Lopend	Overname zonnepaneel gem huis	2018	17
Nieuw	I&A gids 2019 Windows 10 en Office 2016	2019	40
	Totaal investeringsbedragen		297

Mutaties in reserves

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	6.283	2.253	1.348	1.348	1.348	1.348
Baten	-869	-1.119				
Geraamd resultaat bestaand beleid	5.414	1.134	1.348	1.348	1.348	1.348
Nieuw Beleid						
Lasten						-1.348
Baten			-2.607	-45		
Geraamd resultaat nieuw beleid			-2.607	-45		-1.348
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	5.414	1.134	-1.259	1.303	1.348	

Toelichting op mutaties in reserves (algemene reserve en reserve precariobelasting)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 betreft de mutaties in reserves, naast de eenmalige onttrekking uit de algemene reserve ter dekking van incidentele lasten 2019 (€ 2.607.000) en 2020 (€ 45.000) de jaarlijkse storting van de op te leggen precariobelasting. Vanwege de diverse lopende rechtszaken in Nederland is voornamelijk ervoor gekozen om de precariobelasting te storten in de reserve precariobelasting. Deze precariobelasting kan worden opgelegd tot en met 2021. Bij jaarschijf 2022 ziet u bij bestaand beleid eveneens de jaarlijkse storting staan die bij het onderdeel nieuw beleid wordt gecorrigeerd. Vanaf 2022 wordt er geen precariobelasting meer opgelegd en gestort in de reserve precariobelasting. Vanaf 2022 mag er wettelijk geen precariobelasting meer worden geheven en kan er ook geen storting meer plaatsvinden in de reserve precariobelasting.

Aanvullend op de jaarlijkse storting in de reserve precariobelasting hebben de mutaties in reserves m.b.t. jaarschijf 2017 betrekking op opgelegde precariobelasting (voorgaande jaren) die gestort is in de reserve precariobelasting en opheffen reserve grondexploitatie, waarvan de middelen overgeheveld zijn naar de algemene reserve op basis van besluitvorming nota reserves en voorzieningen 2018. Tevens heeft in jaarschijf 2017 een onttrekking uit de algemene reserve plaatsgevonden ter dekking van incidentele lasten in 2017 (inclusief doorgeschoven werkzaamheden 2016). Voor 2018 heeft een onttrekking uit de algemene reserve plaatsgevonden ter dekking van incidentele lasten (inclusief doorgeschoven werkzaamheden 2017), alsmede een onttrekking voor winkelconcentratie Kesteren (€ 255.000) en spoorwegovergang Polsestraat (€ 170.000). Naast de reguliere storting precariobelasting is ook in 2018 met terugwerkende kracht vanaf 2017 een precariobelasting opgelegd en gestort in de reserve precariobelasting die betrekking heeft op elektrakabels.

2. PARAGRAFEN

- Paragraaf 1: Lokale heffingen
- Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen
- Paragraaf 4: Financiering
- Paragraaf 5: Verbonden partijen
- Paragraaf 6: Grondbeleid
- Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Algemeen

Conform artikel 10 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bevat de paragraaf 'Lokale heffingen' de volgende zaken:

- ◆ het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- ◆ de geraamde inkomsten;
- ◆ een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
- ◆ een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid;
- ◆ een aanduiding van de lokale lastendruk;

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het totale pakket van de gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit verschillende belastingen/heffingen, die gelegitimeerd worden door een door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordening.

Voor de hoogte van de tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

- ◆ Streven naar een volledige kostendekking bij leges en andere rechten.
- ◆ De opbrengst van leges en rechten niet meer laten stijgen dan met de inflatiecorrectie.
- ◆ Bij het bepalen van de opbrengst onroerendezaakbelasting moet de totale opbrengst onroerendezaakbelasting gelijk blijven en mag de opbrengst alleen toenemen door toename van onroerende zaken (areaaluitbreiding).
- ◆ Stijgingen of dalingen van de WOZ-waarden mogen geen invloed hebben op de hoogte van de totale opbrengst onroerendezaakbelasting. Met andere woorden: stijgen de WOZ-waarden dan dalen de OZB-percentages, dalen de WOZ-waarden dan stijgen de OZB-percentages.
- ◆ Verlaging van de OZB opbrengst jaarlijks met 2% in de periode 2018 tot 2022.

Geraamde Inkomsten

Totaaloverzicht lokale heffingen 2019					
Begroting	2018	2019	2020	2021	2022
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN:					
1 Onroerende-zaakbelastingen:					
OZB eigenaar woningen	3.455.123	3.348.079	3.280.398	3.214.070	3.214.070
OZB eigenaar niet-woningen	926.744	907.789	889.214	871.011	871.011
OZB gebruikers niet-woningen	616.198	607.059	594.826	582.839	582.839
2 Forensenbelasting	13.596	13.596	13.596	13.596	13.596
3 Toeristenbelasting	49.827	49.827	49.827	49.827	49.827
4 Hondenbelasting	129.718	129.718	129.718	129.718	129.718
5 Precariobelasting	2.252.683	1.348.397	1.348.397	1.348.397	
HEFFINGEN MET EEN BESTEMMING:				0	0
6 Rioolheffing woningen	1.875.398	1.865.238	1.915.078	1.934.919	1.954.760
Rioolheffing niet-woningen	178.437	179.552	180.667	181.781	182.896
7 Afvalstoffenheffing	1.736.439	1.802.758	1.765.000	1.765.000	1.765.000
8 Lijkbezorgingrechten	254.579	276.927	276.927	276.927	276.927
9 Staangelden markten en kermissen	8.245	5.677	5.677	5.677	5.677
10 Leges:				0	0
Bevolkingsregistratie en burgerlijke stand	417.491	331.103	297.072	297.072	297.072
Vergunningen APV	17.587	13.527	13.527	13.527	13.527
Standplaats- en ventvergunningen	802	308	308	308	308
Omgevingsvergunningen	765.956	859.922	859.922	859.922	859.922
Bestemmingsplannen/vrijstellingen	139.379	208.467	208.467	208.467	208.467
Verkeer en vervoer	8.537	7.761	7.761	7.761	7.761
Telecommunicatie		36.789	36.789	36.789	36.789
Diversen	17.334	7.858	7.858	7.858	7.858
	12.864.073	12.000.353	11.881.030	11.805.467	10.478.026

Overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen

1. Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (hierna: OZB) is veruit de voornaamste gemeentelijke belasting. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting bij woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting bij niet-woningen. De OZB is een algemene belasting en de opbrengst dient ter dekking van de lasten van de gemeente. De grondslag voor de berekening van de OZB in 2019 is de WOZ-waarde per prijspeildatum 1 januari 2018

Een beleidskader bij het bepalen van de opbrengst OZB is dat de totale opbrengst OZB gelijk moet blijven en alleen mag toenemen door toename van onroerende zaken (areaaluitbreiding). Om de belastingdruk voor de inwoners van Neder-Betuwe meer gelijk te trekken met omliggende gemeenten is er een verlaging van de OZB tot stand gekomen vanuit het coalitieakkoord 2.0. Hierin is aangegeven dat de belastingdruk genormaliseerd moet worden naar 100%. Bij de vaststelling begroting 2018 en meerjarenraming is om die reden de OZB opbrengst in de periode 2018 tot 2022 jaarlijks met 2% verlaagd. Middels het aangenomen amendement bij de vaststelling van de begroting 2018 heeft er een extra verlaging van de opbrengst OZB voor 2018 plaatsgevonden van 3%.

Begroting 2019 wordt dan: Heffingsjaar:	2018-2021 2018	2019-2022 2019	2019-2022 2020	2019-2022 2021	2019-2022 2022
WOZ waarde (x1000)					
taxatiewaarde woningen	2.007.625	2.007.625	2.007.625	2.007.625	2.007.625
taxatiewaarde niet-woningen	376.572	376.572	376.572	376.572	376.572
	2.267.199	2.384.197	2.384.197	2.384.197	2.384.197
Totale heffing OZB					
Eigenaars woningen	3.455.123	3.348.079	3.280.398	3.214.070	3.214.070
Eigenaars niet-woningen	926.744	907.789	889.214	871.011	871.011
Gebruikers niet-woningen	616.198	607.059	594.826	582.839	582.839
Totale heffing OZB	4.998.065	4.862.927	4.764.438	4.667.921	4.667.921

2. Forensenbelasting

Met ingang van 2014 wordt forensenbelasting geheven van eigenaren van zogenaamde tweede woningen waaronder de chalets op de campings Rijk van Batouwe te Kesteren en Resort Rivierendal te Ochten. Deze belasting is bedoeld om eigenaren van deze tweede woningen mee te laten betalen aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente. De gedachte hierachter is dat de eigenaren van deze tweede woningen een groot deel van het jaar in onze gemeente verblijven en derhalve ook gebruik maken van de gemeenschapsvoorzieningen. Enkel chalets in eigendom van natuurlijke personen die niet woonachtig zijn in de gemeente Neder-Betuwe kunnen in de heffing worden betrokken. Zij dienen meer dan negentig dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking te houden voor zichzelf of voor hun gezin. De aanslag wordt opgelegd aan degene die de gemeubileerde woning tot zijn beschikking heeft.

3. Toeristenbelasting

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven met betrekking tot het overnachten binnen de gemeente op campings, in hotels, pensions, bed & breakfasts en dergelijke, tegen vergoeding in welke vorm dan ook, door personen die niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens zijn opgenomen. Deze belasting kan worden geheven als een bijdrage in de kosten van de voorzieningen die de gemeente heeft getroffen. Deze kosten kunnen dus worden verhaald op de toerist. De toeristenbelasting wordt in principe geheven aan de hand van het daadwerkelijk aantal overnachtingen. In een nachtverblijfsregister worden deze overnachtingen vastgelegd.

4. Hondenbelasting

Onder de naam 'hondenbelasting' wordt op basis van artikel 226 van de Gemeentewet een directe belasting geheven met betrekking tot het houden van honden binnen de gemeente. De belasting wordt geheven op basis van het aantal honden dat binnen de gemeente wordt gehouden. Er worden verschillende tarieven gehanteerd voor de eerste hond, tweede en volgende hond en voor kennels. De verwachte opbrengst hondenbelasting per jaar bedraagt € 129.718.

5. Precariobelasting

Met ingang van 1 november 2013 wordt onder de naam 'precariobelasting' en op basis van artikel 228 Gemeentewet een directe belasting geheven ter zake van het hebben van buizen, kabels, draden of leidingen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, bedoeld of genoemd in de verordening 'Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen'. Het betreft hier alleen precariobelasting op hoogspanningskabels van Tennet en op het aardgasleidingennetwerk van Liander. De contracten uit 1986 tussen de voormalige gemeenten Dodewaard, Kesteren en Echteld met de voormalige PGEM (nu Liander) stonden een heffing op het elektriciteitsnet in beginsel in de weg. Een uitspraak van het Gerechtshof Amsterdam in oktober 2014 geeft aanleiding aan te nemen dat belanghebbende (Liander) – die het economische eigendom van het netwerk heeft – in civiel-

juridische zin niet de rechtsopvolger is van de overeenkomsten uit het verleden en dat deze overeenkomsten daardoor een belastingheffing niet meer in de weg staan. Daarom is besloten over te gaan tot de heffing op het elektriciteitsnet. Liander is landelijk en dus ook in Neder-Betuwe in bezwaar en beroep gegaan. De uitkomst van deze zaak is nog steeds onzeker. Indien zij door de Rechtbank of de Hoge Raad in het gelijk gesteld worden, dan dient er terugbetaald te worden. Om deze reden is in 2016 de opbrengst toegevoegd aan de bestemmingsreserve precariobelasting. Per 1 juli 2017 is de Wet tot afschaffing van de precariobelasting op nutswerken in werking getreden. Er geldt echter voor gemeenten die op 10 februari 2016 in hun belastingverordening een tarief hadden voor nutsnetwerken een overgangsregeling. Deze gemeenten mogen uiterlijk tot 1 januari 2022 nog precario op nutsnetwerken blijven heffen. Onder de overgangsregeling kan een gemeente maximaal het tarief in rekening brengen dat op 10 februari 2016 gold. Voor Neder-Betuwe is de heffing vanaf 1 januari 2022 dus niet meer mogelijk.

6. Rioolheffing

Onder de naam 'rioolheffing' wordt een recht geheven van de eigenaar van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De belasting wordt geheven naar een vast bedrag per perceel. De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend en in balans zijn met de uitgaven. De heffing wordt jaarlijks bij de vaststelling van het tarief geïndexeerd op basis van de consumenten index volgens het CBS. Het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan wordt eind 2018 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. Als gevolg daarvan kunnen de tarieven nog wijzigingen. De onderstaande tabellen zijn dus gebaseerd op het huidige GRP.

Rioolheffing	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal rioolaansluitingen	9.213	9.307	9.401	9.495	9.589
Tarief	222,93	222,93	222,93	222,93	222,93
Opbrengst rioolheffing	2.053.835	2.074.790	2.095.745	2.116.700	2.137.655
Opbrengst rioolheffing woningen	1.875.398	1.895.238	1.915.078	1.934.919	1.954.760
Opbrengst rioolheffing niet-woningen	178.437	179.552	180.667	181.781	182.896

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	
Netto kosten taakveld incl. (omslag)rente	€ 1.718.112
Toegerekende Overhead	€ 128.802
BTW	€ 167.984
Dotatie aan de voorziening	€ 72.475
Totale opbrengsten	€ 2.074.790
Totaal kosten	€ 2.087.373
Dekkingspercentage	99%

7. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degene die in de gemeente Neder-Betuwe feitelijk gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan als gevolg van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt. De heffing wordt per perceel geheven. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen, het vaststellen van de tarieven en het innen van de heffing wordt geheel uitgevoerd op regionaal niveau (Avri/BSR). De vaste en variabele tarieven voor 2019 en volgende jaren zullen aan het einde van het jaar worden vastgesteld door de AVRI. Onderstaand overzicht is om die reden nog niet geactualiseerd.

Afvalstoffenheffing	2018	*2019	2020	2021	2022
Basistarief (voor iedereen gelijk)	€ 136,00	€ 136,00	€ 139,00	€ 140,00	€ 140,00
Per extra grijze container	€ 50,00	€ 50,00	€ 50,00	€ 50,00	€ 50,00
Variabel tarief (per keer)					
- grijze container 140 liter	€ 4,08	€ 10,79	€ 11,08	€ 11,20	€ 11,20
- grijze container 240 liter	€ 7,00	€ 18,50	€ 19,00	€ 19,20	€ 19,20
- gft-container (140 en 240 liter)	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- papiercontainer (140 en 240 liter)	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- inworp ondergrondse container (60 liter)	€ 1,40	€ 1,85	€ 1,90	€ 1,92	€ 1,92
- inworp ondergrondse container (30 liter)	€ 0,70				
- zak plastic verpakkingsmateriaal	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- brengcontainers voor glas, papier, textiel, plastic	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- milieubox	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- restafval op milieustraat per huisvuilzak (60 liter)	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95
- voorrijtarief voor aan huis ophalen van grof huishoudelijk afval	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,00
- een containerwisseling van 240 liter grijze container naar een 140 liter grijze container is gratis. Alle andere containerwisselingen, per container (via factuur)	€ 35,00	€ 35,00	€ 35,00	€ 35,00	€ 35,00
Gemiddelde tarief afvalstofheffing per huishouden*	€ 199,00	€ 204,00	€ 208,00	€ 210,00	€ 210,00

* Bron: AVRI begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

* Basis- en variabel tarief vanaf 2019-2022 o.b.v. de begroting 2019. Tarieven 2019 worden eind 2018 vastgesteld.

8. Lijkbezorgingrechten

Op basis van een verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de algemene begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de algemene begraafplaatsen. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. Het geactualiseerde beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2018 -2021 (vastgesteld december 2017) heeft geleid tot een toekomstbestendig begraafplaatsenbeleid en zijn de tarieven naar beneden bijgesteld. Bij het bepalen van de tarieven van de lijkbezorgingsrechten is het uitgangspunt dat de uitgaven voor:

- het onderhoud van de niet-actieve begraafplaatsen;
- de uren die betrekking hebben op beleidsmatige componenten alsmede algemene informatieverschaffing dan wel klachtbeheer, niet meer meegenomen worden.

De tarieven voor lijkbezorging sluiten na deze bijstelling beter aan bij de begraafrechten in de regio.

Berekening kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	
Netto kosten taakveld incl. (omslag)rente	€ 285.874
Toe te rekenen kosten	€ 247.362
Overhead	€ 40.593
Totaal opbrengsten (rechten)	€ 276.927
Totaal kosten	€ 287.955
Dekkingspercentage	96%

9. Marktgeden

Onder de naam 'marktgeden' wordt een recht geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktgeldverordening, daaronder begrepen de diensten die in verband hiermee door de gemeente worden verleend. Het recht wordt geheven van degene aan wie een standplaats ter beschikking is gesteld.

10. Leges

Onder de naam 'leges' wordt een groot aantal verschillende rechten geheven ter zake van door het gemeentebestuur verstrekte diensten. De rechten worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend. Bij de vaststelling van de Legesverordening 2019 in december 2018 worden de tarieven, verhoogd met de inflatiecorrectie, voor 2019 vastgesteld

De huidige kostendekkendheidspercentages, exclusief inflatiecorrectie, per titel van de legesverordening zijn als volgt:

Recapitulatie kostendekkendheid leges 2019 gemeente Neder-Betuwe				
		Totale kosten	Opbrengsten	Kostendekkendheidspercentage
Totaal		€ 1.650.334	€ 1.465.735	89%
Titel 1	Algemene dienstverlening	€ 549.973	€ 380.104	69%
Hoofdstuk 1	Burgelijke stand	€ 156.434	€ 114.146	73%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 113.772	€ 71.707	63%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 156.125	€ 124.906	80%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	€ 17.293	€ 3.504	20%
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	€ 12.582	€ 10.402	83%
Hoofdstuk 10	Gemeentearchief	€ 9.109	€ 330	4%
Hoofdstuk 12	Leegstandwet	€ 140	€ 353	252%
Hoofdstuk 14	Standplaatsen	€ 1.621	€ 308	19%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	€ 1.462	€ 815	56%
Hoofdstuk 17	Telecommunicatie	€ 36.654	€ 36.789	100%
Hoofdstuk 18	Verkeer en vervoer	€ 10.253	€ 7.761	76%
Hoofdstuk 19	Naturalisatie en optie	€ 11.057	€ 6.439	58%
Hoofdstuk 20	Diversen	€ 23.469	€ 2.645	11%
Titel 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	€ 1.082.208	€ 1.068.389	99%
Hoofdstuk 2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	€ 13.981	€ 11.208	80%
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 815.799	€ 848.713	104%
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ 252.427	€ 208.467	83%
Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2	€ 18.154	€ 17.242	95%
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 9.916	€ 9.621	97%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen	€ 3.601	€ 3.091	86%
Hoofdstuk 6	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 4.637	€ 4.530	98%

Tarieven

Voor door of vanwege de gemeente te verrichten of verrichte diensten, van hem die een daartoe strekkende aanvraag heeft ingediend, wordt een betaling gevorderd in overeenstemming met de 'Tariefsverordening bedrijfsmatig verstrekte diensten'.

Een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Bij de kwijtschelding van heffingen wordt in Neder-Betuwe de 100% norm van de relevante bijstandsnorm gehanteerd. Voor de overige regels wordt het Rijksbeleid gevolgd. Dit betekent concreet dat kwijtschelding wordt verleend voor de hondenbelasting, de rioolheffing en de onroerendezaakbelastingen. Voor overige heffingen en rechten wordt geen kwijtschelding verleend. Het aantal verzoeken kwijtschelding voor 2019 is geraamd op 18.

Een aanduiding van de lokale lastendruk

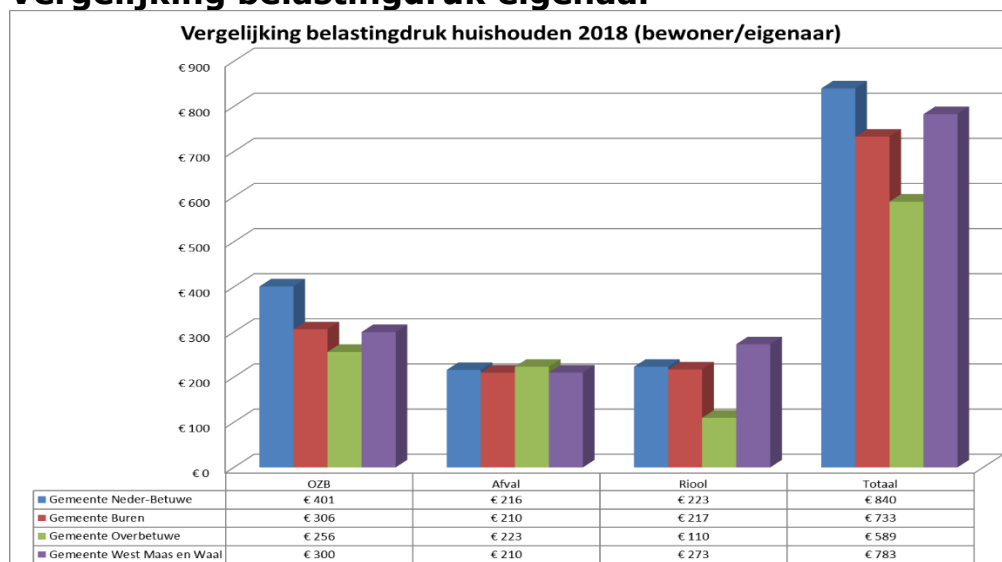
Belastingdruk eigenaar en huurder

Belastingdruk per huishouden (bewoner/eigenaar)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2018	€ 401	€ 199	€ 223	€ 823
Gemeente Neder-Betuwe 2019	€ 393	€ 204	€ 223	€ 820
Vershil 2018/2019	-2%	3%	0%	0%
Belastingdruk per huishouden (bewoner/huurder)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2018	€ 0	€ 199	€ 0	€ 199
Gemeente Neder-Betuwe 2019	€ 0	€ 204	€ 0	€ 204
Vershil 2018/2019		3%		3%

Uitgangspunten:

- ◆ Het tarief voor de afvalstofheffing is afkomstig uit de begroting 2019 AVRI 'gemiddelde tarief afvalstoffenheffing per huishouden'.
- ◆ Uit de cijfers gepubliceerd door Coelo.nl (het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) blijkt dat voor 2018 de gemiddelde waarde van een woning binnen de gemeente Neder-Betuwe afgerond € 233.408 bedraagt.
- ◆ Vanaf 2014 is Diftar ('Goed Scheiden Loont') ingevoerd voor de afvalstoffenheffing. Dit betekent dat ieder huishouden een gelijk basisbedrag betaalt ongeacht de grootte van de container (140 of 240 liter). Daarnaast betaalt ieder huishouden per lediging, waarbij dit tarief wel afhankelijk is van de grootte van de container.
- ◆ Om de vergelijking te kunnen maken met de omliggende buurgemeenten zijn de ingevulde tarieven 2018 afkomstig en conform de cijfers aangeleverd door Coelo.nl. Het betreft de gemiddelde belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden. Hierbij wijkt het gemiddelde tarief voor de afvalstofheffing af van de gehanteerde gemiddelde van de gemeente. De reden hiervan is dat Coelo voor het aantal ledigingen historische cijfers vanuit het CBS hanteert.

Vergelijking belastingdruk eigenaar

Belastingdruk niet-woningen

Belastingdruk per niet-woningen			
	OZB eigenaar	OZB gebruiker	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2018	€ 754	€ 555	€ 1.309
Gemeente Neder-Betuwe 2019	€ 739	€ 544	€ 1.283
Vershil 2018/2019	-2%	-2%	-2%

Uitgangspunten:

- ◆ In het overzicht is uitsluitend rekening gehouden met de OZB.
- ◆ De gemiddelde waarde van een niet-woning binnen de gemeente Neder-Betuwe in 2018 is afgerond € 306.444.
- ◆ De vergelijking belastingdruk met buurgemeenten is niet meer mogelijk omdat deze informatie niet meer via Coelo.nl beschikbaar is.

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstandsvermogen worden gevormd door de Nota risicomanagement en weerstandsvermogen die dit jaar is geactualiseerd en op 6 december 2018 wordt vastgesteld. Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement wordt uitgevoerd, welke risico's zijn geïdentificeerd en of ons weerstandsvermogen toereikend is.

Risicomanagement

Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen en op basis daarvan maatregelen te nemen en te evalueren. Daarbij ligt het accent op de financiële risico's, personele en organisatorische risico's, grondexploitatie risico's, risico's van deelnemingen en verbonden partijen. De genoemde nota beoogt het risicomanagement meer op een systematische manier uit te voeren met een breed bereik. Daarbij gaat het ook om juridische risico's, maatschappelijke risico's, politieke risico's (imago), technische risico's en risico's in het sociaal domein. Risicomanagement beschouwen we hierbij niet als een doel op zich. Omdat we meer inzicht hebben in de risico's kunnen we ons weerstandsvermogen beter bepalen. Het weerstandsvermogen speelt een belangrijke rol bij de bepaling van ons financieel perspectief.

Om ook in de toekomst een financieel gezonde gemeente te blijven gaan we verstandig en verantwoord om met risico's. Risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de uitvoering van bedrijfsprocessen en kunnen nooit helemaal worden uitgesloten. We willen ons bewust zijn van de risico's die we lopen en van de beheersingsmaatregelen die we kunnen nemen. Bij de beheersing van de risico's hanteren wij als beleidslijn dat er sprake moet zijn van een evenwicht tussen praktische uitvoerbaarheid en effectiviteit en kosten (efficiency) van een maatregel. Wij streven na om geen onnodige risico's te lopen en, mits financieel verantwoord, risico's af te dekken door verzekeringen. Wij hebben verzekeringen afgesloten voor aansprakelijkstelling door derden, schade aan opstallen en tegen fraude. Risico's die niet worden afgedekt door een verzekering of een voorziening moeten kunnen worden opgevangen door de beschikbare weerstandscapaciteit. De definitie van een risico luidt als volgt: De kans op het optreden van een gebeurtenis die zowel negatieve als positieve gevolgen voor de gemeente kan hebben, waarvan de omvang thans onbekend is, maar substantieel kan zijn. Voor het opnemen van een risico hanteren we een ondergrens van € 100.000.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit het verschil tussen:

De beschikbare weerstandscapaciteit; de middelen waarover de gemeente kan beschikken om onverwachte en substantiële kosten te dekken, en:

De financieel gekwantificeerde risico's; het totaal van de financieel gekwantificeerde risico's die de gemeente loopt ondanks de beheersmaatregelen.

De verhouding wordt uitgedrukt in een ratio. Voor de waardering daarvan gebruiken we de hieronder gepresenteerde waarderingstabel die opgenomen is in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen.

Ratio benodigde weerstandscapaciteit

Ratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In het bestaan van Neder-Betuwe ontwikkelt de ratio zich positief. Ca. 10 jaar geleden was de ratio nog 0,6 en waren we art. 12 gemeente. Daarna is een stijgende lijn ingezet en komen we in deze begroting uit op een ratio van 1,9 met ingang van 1 januari 2019 aflopend naar 1,7 aan het eind van de planperiode, eind 2022. Deze ratio wordt hierna onderbouwd. De verlaging van de ratio houdt vooral verband met de extra onttrekkingen uit de algemene reserve voor de dekking van incidentele uitgaven. Uitgangspunt voor deze raadsperiode op basis van het coalitieakkoord is een ratio van minimaal 1.0.

Kengetallen

In deze risicoparagraaf zijn verder een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. Deze kengetallen zijn met ingang van de jaarstukken 2015 opgenomen op grond van een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Aan het eind van deze paragraaf zijn deze vermeld met een toelichting op de betekenis en de berekening ervan. De uitkomst duidt op een groei naar een gezonde financiële positie.

Actueel overzicht van de berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en de weerstandsratio.

Berekening van de weerstandscapaciteit, de financiële risico's, het weerstandsvermogen en het weerstandsratio						
Weerstandscapaciteit	Stand per 31-12-2017	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019	Stand per 31-12-2020	Stand per 31-12-2021	Stand per 31-12-2022
Reserves:						
Algemene reserve	-12.620.000	-11.539.000	-8.931.850	-8.886.850	-8.886.850	-8.886.850
Reserve precariobelasting	-4.250.000	-6.464.000	-7.812.000	-9.160.000	-10.508.000	-10.508.000
Subtotaal – Reserves	-16.870.000	-18.003.000	-16.743.850	-18.046.850	-19.394.850	-19.394.850
Heffingen:						
OZB x)	0	0	0	0	0	0
Leges en andere heffingen x)	0	0	0	0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien:						
Onvoorzien algemeen	0	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000
Saldo onvoorzien	0	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000	-186.000
Jaarrekeningresultaat:						
storting/onttrekking jaarrekeningresultaat T-1 (- is storting + is onttrekking)	-1.500.000	-42.000	-238.000	-224.000	-346.000	-614.000
Verwacht cumulerend effect voorgaande jaren	0	-1.500.000	-1.542.000	-1.780.000	-2.004.000	-2.350.000
Saldo jaarrekeningresultaat	-1.500.000	-1.542.000	-1.780.000	-2.004.000	-2.350.000	-2.964.000
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-18.370.000	-19.731.000	-18.709.850	-20.236.850	-21.930.850	-22.544.850
Financiële risico's	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal risico's	8.280.000	10.272.600	10.999.306	12.212.506	13.425.706	13.425.706
Totaal beschikbaar weerstandscapaciteit	-18.370.000	-19.731.000	-18.709.850	-20.236.850	-21.930.850	-22.544.850
Saldo weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit minus risico's)	-10.090.000	-9.458.400	-7.710.544	-8.024.344	-8.505.144	-9.119.144
Weerstandsratio	2,2	1,9	1,7	1,7	1,6	1,7
	Uitstekend	Ruim	Ruim	Ruim	Ruim	Ruim
		Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende	Voldoende
Toelichting mutaties in reserves t.b.v. weerstandscapaciteit:	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve eenmalige onttrekking i.v.m. doorgeschoven werken 2017	0	471.000	0	0	0	0
Algemene reserve onttrekking capaciteitsbehoefte team Financien	0	115.000	0	0	0	0
Algemene reserve onttrekking Winkelconcentratie Kesteren	0	255.000	0	0	0	0
Algemene reserve onttrekking incidentele uitgaven begroting 2018 mjr 2019-2021	0	70.000	0	0	0	0
Algemene reserve onttrekking Polsestraat	0	170.000	0	0	0	0
Algemene reserve onttrekking incidentele uitgaven kadernota 2019	0	0	2.607.150	45.000	0	0
Reserve precariobelasting eenmalige onttrekking ter dekking incidentele lasten 2018	0	38.000	0	0	0	0
Reserve precariobelasting toevoeging jaarlijkse opbrengst (Gas)	0	-444.000	-444.000	-444.000	-444.000	0
Reserve precariobelasting toevoeging jaarlijkse opbrengst (Electra)	0	-1.808.000	-904.000	-904.000	-904.000	0
Totaal mutaties	0	-1.133.000	1.259.150	-1.303.000	-1.348.000	0

Overzicht van risico's gelijk of groter dan € 100.000

Overzicht van risico's gelijk of groter dan € 100.000	Begroting 2018	Jaarstukken 2017	Begroting 2019	Verschl B2019-J2017	Risicoscore
Grondexploitaties:					
1. Algemene risico's grondexploitaties	416.000	597.000	597.000	0	Hoog
2. Specifieke risico's grondexploitaties	1.385.000	745.000	745.000	0	Hoog
Verbonden partijen:					
3. Risico's verbonden partijen	4.935.000	1.235.000	1.121.506	-113.494	Hoog
Openelnde regelingen:					
4. Uitvoering 3 Decentralisaties	525.000	525.000	0	-525.000	Hoog
Overige risico's:					
5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)	966.000	907.000	920.000	13.000	Hoog
6. Bodemsanering overdracht woonwagencentra	200.000	0	0	0	Hoog
7. Ontwikkelingen gemeentefonds	191.000	186.000	300.000	114.000	Hoog
8. Precariobelasting kabels en leidingen	443.000	3.825.000	7.030.800	3.205.800	Hoog
9. Crisisbeheersing en rampenbestrijding		100.000	100.000	0	
10. Renteontwikkeling		100.000	100.000	0	
11. Overige risico's < € 100.000	253.000	60.000	85.000	25.000	Midden
Totaal risico's	9.314.000	8.280.000	10.999.306	2.719.306	

Toelichting:

Grondexploitaties

1. Algemene risico's grondexploitaties

Grondexploitaties kennen algemene en specifieke risico's. De algemene risico's bestaan onder andere uit rentestijgingen, stijging van het inflatiecijfer, aanbestedingsrisico's, marktontwikkelingen en vertragingen in de planvorming of in de gronduitgifte. Voor de dekking van algemene, niet gespecificeerde risico's die met de huidige exploitaties gelopen worden is een risico inschatting opgenomen van € 597.000. Deze inschatting is gebaseerd op 10% van de stand van de boekwaarden per 31 december 2017 van de in exploitatie genomen gronden (BIE grexen, BIE initiatieven) en het risico van overige projecten. Voor een verdere specificatie van de boekwaarden verwijzen wij u naar het overzicht "actuele prognose van de verwachte resultaten diverse grondcomplexen" zoals opgenomen is in paragraaf 6 "Grondbeleid". De verwachte winsten uit de grondexploitaties zijn voorzichtigheidshave niet meegenomen bij de bepaling van het weerstandsvermogen. Voor 2018 is de verwachte winst geraamd op € 1.352.000.

2. Specifieke risico's grondexploitaties

De hier genoemde risico's sluiten aan op de informatie in paragraaf 6. Grondbeleid

- ◆ Project Herenland te Opheusden € 435.000
- ◆ Agro Business Centre € 310.000

In 2014 is besloten tot de realisatie van het Agro Business Centre. De voorinvestering voor de ontwikkeling van het gebied (plankosten, ontsluiting, riolering, rente) ad € 3.100.000 wordt uiteindelijk op de grondeigenaren die het gebied tot ontwikkeling brengen verhaald. Er is een risico dat de kosten hoger uitvallen dan verwacht. Daarnaast is er een risico dat niet het volledige gebied tot ontwikkeling komt, waardoor er geen volledig kostenverhaal plaatsvindt. Gelet op de positieve voortgang van het project zoals ook geschetst in het raadsvoorstel Realisatie Laanboomhuis ABC Opheusden d.d. 8 maart 2018 is de risico-inschatting verlaagd van 30% naar 10% (€ 310.000).

Verbonden partijen

Overzicht Risico Inschatting Verbonden partijen				
Nr:	Naam partij		Bijdrage 2019	Risicoinschatting
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	GR	1.550.972	89.865
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	GR	1.249.895	43.776
3	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland	GR	191.505	0
4	AVRI	GR	0	167.865
5	Omgevingsdienst Rivierenland	GR	1.482.286	0
6	Regionaal archief Rivierenland	GR	240.991	0
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	GR	0	0
8	Werkzaam Rivierenland	GR	137.000	0
9	Industrieschap Medel	GR	0	0
10	Casterhoven	PPS	0	820.000
11	Waterbedrijf Vitens N.V.	Venn	0	0
12	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Venn	0	0
	Totaal		4.852.649	1.121.506

3. Risico's verbonden partijen

De gemeente heeft te maken met verbonden partijen zoals de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen. Daarnaast zijn er externe partijen, waarbij de gemeente via het aandelenbezit risico's kan lopen. Bij laatstgenoemde partijen gaat het om fluctuaties in de waarde van de aandelen of het dividend. Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Het risico is per verbonden partij bepaald met inachtneming van het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. De gemeenschappelijke regeling behoort zelf risicomanagement gestalte te geven en de eigen risico's voldoende af te dekken. Als dat niet het geval is dan dienen de gemeenten het niet afgedekte deel te compenseren. De uitkomst is in de paragraaf verbonden partijen per gemeenschappelijke regeling vermeld. Uit de tabel blijkt dat bij een drietal gemeenschappelijke regelingen het nodig is dat de gemeente een deel van de risico's afdekt. Via de zienswijzen die worden ingediend op de begrotingen en jaarverslagen worden de betreffende gemeenschappelijke regelingen dringend verzocht de weerstandscapaciteit op voldoende hoogte te brengen. De risico's m.b.t. Industrieschap Medel en Casterhoven worden hierna afzonderlijk toegelicht.

Industrieschap Medel

Voor het totale project Medel hebben wij in deze begroting geen risico opgenomen. Uit de actuele door het industrieschap Medel opgetelde risicoanalyse blijkt dat het (geprognostiseerde) positieve resultaat uit de grondexploitatie tot op heden groter is dan de benodigde risicoreservering.

Casterhoven

Begin 2018 is de grondexploitatie uit 2015 geactualiseerd. Op basis van het worst case scenario van de uitvoering van de geactualiseerde GREX is een risico berekend van € 820.000. Dit bedrag is substantieel lager dan het bedrag op grond van het vorige worst case scenario ad. € 4.100.000. Deze verlaging van het risico houdt direct verband met de volgende factoren:

- ◆ sterke verbetering van de marktpositie. In de tussenliggende periode is de vraag flink toegenomen, er is veel grond verkocht en bouwrijpgemaakt;
- ◆ grondprijfsafspraken zijn gemaakt voor een groot deel van het restende deel van het plan;
- ◆ voor een groot deel van het nog uit te voeren plan zijn bestemmingsplannen vastgesteld en kan de realisatie plaatsvinden. Alleen voor fase 7, de laatste fase, dienen nog de planologische kaders te worden vastgesteld.
- ◆ de contingentering door de provincie voor Neder-Betuwe lijkt geen belemmering te vormen voor een tijdige uitvoering van het resterende plan. De woningbehoefte voor Neder-Betuwe is door een extern onderzoek in voldoende mate aangetoond.

Openeindregelingen

4. 3D (Jeugd, Wmo en Participatie)

Op basis van de op 8 maart jl. vastgestelde Nota reserves en voorzieningen behoort de reserve 3D niet meer tot de weerstandcapaciteit. In de begroting 2018 en de jaarrekening 2017 was naast het algemene risico dat afgedekt werd door de reserve 3D een specifiek risico opgenomen dat verband houdt met de toen verwachte overschrijding op de uitgaven van de jeugdzorg van ca. € 500.000 die zonder maatregelen een structureel karakter zou krijgen. Inmiddels zijn maatregelen genomen om dit dreigende tekort om te zetten in een structureel overschot. Ook zijn de rijksuitkeringen meerjarig fors verhoogd. Hierdoor is een structureel overschot ontstaan. Eventuele tegenvallers kunnen opgevangen worden door de bestemmingsreserve 3 decentralisaties. Het saldo daarvan bedraagt per 1-1-2018 € 1.756.000. In verband hiermede is geen risico meer opgenomen.

Overige risico's

5. Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)

Het gaat hier om specifieke risico's zoals wachtgeld en pensioenen van politieke ambtsdragers, en ontslag (bv. van werk naar werktrajecten), WW en ZW uitkeringen van medewerkers. Door een toenemende complexiteit en noodzakelijke kennis en vaardigheden neemt de afhankelijkheid en daardoor de kwetsbaarheid aanzienlijk toe (onjuist menselijk handelen, brand, hardware storingen/servercrash, virussen, hackers enz.). Gaan er zaken fout in de bedrijfsvoering, dan komt het realiseren van onze doelstellingen in gevaar. Tevens kan dit tot financiële, juridische en politiek-bestuurlijke risico's leiden. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken zijn diverse beheersmaatregelen getroffen op het terrein van informatiebeveiliging, back-up, uitwijkfaciliteiten en verzekeringen. Voor deze risico's hebben wij een inschatting gemaakt van € 920.000 (10% van de totale personeels- en bestuurskosten in 2019).

6. Bodemsanering, overdracht c.q. groot onderhoud woonwagencentra

Vervallen.

7. Ontwikkeling gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds kunnen sterk fluctueren is de ervaring. Om deze te kunnen opvangen is een risicobedrag van € 300.000 opgenomen (1% van de algemene uitkering + doeluitkeringen).

8. Precariobelasting op kabels en leidingen

Over alle ontvangen precario belasting die gestort is in de bestemmingsreserve die deel uitmaakt van de weerstandcapaciteit ligt er een terugbetalingsrisico. De raad heeft tijdens de behandeling van de begroting 2018 bij amendement dit risico bepaald op 90% van het totaal aan ontvangen precariobelasting. Er is sindsdien geen andere informatie ontvangen op grond waarvan dit percentage moet worden bijgesteld. Het risico bedraagt 90% van € 7.812.000 (verwachte stand reserve precariobelasting per 31-12-2019) is € 7.030.800.

9. Crisisbeheersing en rampenbestrijding

In de gemeente kunnen zich crises en rampen voordoen van allerlei aard. Denk hierbij bijvoorbeeld aan alle vormen van natuurgeweld en explosie/brand met gevaarlijke stoffen. Een extra risico voor onze gemeente vormen belangrijke transportaders zoals de Betuweroute, Rijn, Waal en een drukke snelweg de A15. Als voorbeelden van crises worden genoemd de hoge waterstanden in 1995 en de recente wateroverlast in de kern Opheusden in 2014. Als zich een crisis voordoet kan de gemeente te maken krijgen met (hoge) beheerskosten. In verband hiermede is een risicoschatting gemaakt die uitkomt op € 100.000, uitgaande van een financieel risico van € 500.000 per calamiteit met een kans van 20% (1x in de 5 jaar). Beheersmaatregelen zijn o.a.:

- actueel houden van de regionale en lokale rampen- en incidentbestrijdingsplannen;
- oefenen van rampenscenario's met de functionarissen die een rol hebben in de lokale crisesorganisatie;
- implementeren en uitvoeren van het Regionaal Crisisplan.

10. Renteontwikkeling

De rente bevindt zich op een historisch laag niveau. Deze kan alleen nog stijgen. Signalen uit de markt wijzen er op dat de kans groot is dat de komende tijd de rente weer wat gaat stijgen. In verband hiermede is het risico wat voorheen geschat was op € 50.000 verhoogd naar € 100.000. Een beheersmaatregel is o.a. het opstellen van een liquiditeitsprognose.

11. Risico's kleiner dan € 100.000

Omschrijving risico	Risicoreservering	Risicoscore
Afvaldumping	25.000	Midden
Voor eventuele extra bijdrage voor het leerlingenvoer (open einde regeling) 10% budget	60.000	Midden
Totaal	85.000	

Overzicht kengetallen

Het betreft de volgende kengetallen, voor 2019 gebaseerd op de fictieve balans met ingang van 1-1-2019. In kleur is de norm aangegeven die geadviseerd wordt door de provincie en die afgeleid is van landelijke normeringen.

Groen : Voldoende, Oranje: Matig, Rood : Onvoldoende

Begroting 2019 en meerjarenraming 2019-2022	Signaleringswaarden Provincie			Verloop kengetallen							
	minst risico	neutraal	meest risico	Rek.2016	Rek.2017	Begr.2018	Begr.2019	Begr.2020	Begr.2021	Begr.2022	
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%	38%	39%	39%	68%	60%	59%	56%	
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	36%	37%	37%	66%	59%	57%	55%	
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%	39%	46%	43%	38%	38%	40%	41%	
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	3%	4%	9%	4%	3%	0%	0%	
Structurele exploitatieruimte	>0%	0	<0%	7,0%	0,3%	0,7%	1,0%	2,6%	3,3%	3,3%	
Belastingcapaciteit				113%	114%	115%	114%	114%	113%	113%	

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Het kengetal "netto schuldquote", ook wel "netto-schuld" als aandeel van onze baten, zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Het geeft aan of er investeringsruimte is of niet. Ook zegt de netto-schuldquote wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting minder flexibel wordt. De netto-schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge schuld kan echter ook worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan instellingen die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. Bij Neder-Betuwe betreft dit een aantal leningen aan dorpshuizen. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). De stijging van 2019 ten opzichte van 2018 komt doordat de verwachting is dat er een aantal nieuwe leningen moeten worden afgesloten ter financiering van de reguliere, de doorgeschoven investeringen en de extra investeringen uit de kadernota 2019.

Norm:

De VNG en de Provincie Gelderland geven aan dat wanneer de schuld lager is dan de jaarmzet (< 100%) dit als voldoende wordt beschouwd en boven de 130% als onvoldoende. Daartussen is de netto-schuldquote matig te noemen. Neder- Betuwe heeft een netto-schuldquote van 68 voor het jaar 2019 en dat valt in de categorie "minst risico".

Solvabiliteitsratio

De "solvabiliteitsratio" geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (het financiële kengetal solvabiliteitsratio), hoe gezonder de gemeente.

Norm:

De Provincie Gelderland geeft aan dat wanneer 50% van het totaal vermogen uit eigen vermogen bestaat, dan valt de gemeente in de categorie "minst risico". Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 20%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dit aangeduid als "meest risico" Neder Betuwe heeft een solvabiliteitsratio voor 2019 tot en met 2022 van 38% oplopend naar 41% deze wordt daarom als "neutraal" beoordeeld.

Grondexploitatie

Het kengetal "grondexploitatie" geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd.

Norm:

Geen. De Provincie Gelderland geeft aan dat het bepalen van een norm voor het kengetal "grondexploitatie" lastig is. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen de vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2-bedrijventerrein. Maatwerk is hiervoor van toepassing. Dat wil onder andere zeggen: hoeveel woningen of m2-bedrijventerrein zijn gepland, het type en op welke plek? Daarnaast is het van wezenlijk belang wat de te verwachten vraag zal zijn. Dit vergt meer onderzoek dan naar voren komt in het genoemde kengetal. De boekwaarde van de gronden geeft wel weer of een gemeente veel middelen heeft gestopt in haar grondexploitatie. Dit geld dient namelijk terugverdiend worden. Om deze reden is er geen norm verbonden aan het kengetal grondexploitatie. Dit kengetal neemt de komende jaren af in verband met afwikkelingen van diverse grondposities.

Structurele exploitatieruimte

Het kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Als gevolg van de bezuinigingsmaatregelen en het behoedzame begrotingsbeleid ontwikkelt het saldo van de structurele baten en lasten zich positief.

Norm:

Om voor de categorie "minst risico" in aanmerking te komen dient dit percentage hoger te zijn dan nul. De Provincie Gelderland stelt als norm dit kengetal 0,6% voor alle Gelderse gemeenten. Een gemeente zou in de begroting 0,6% aan ruimte moeten ramen om structurele tegenvallers op te kunnen vangen. Volgens de berekening groeit de structurele exploitatieruimte van 1,0% in 2019 naar 3,3% in 2022.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is deze gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). De definitie van het kengetal is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage: Neder-Betuwe komt voor 2019 uit op een belastingdruk van € 826. Tegenover het landelijk gemiddelde voor 2018 van € 721, betekent dit een norm van € 114% of anders gezegd, de belastingdruk in Neder-Betuwe is 15% hoger dan het landelijke gemiddelde. Ondanks de doorgevoerde OZB verlaging laat de prognose de komende jaren slechts een lichte daling zien naar 13% boven het landelijk gemiddelde. Dit wordt veroorzaakt door de tarief toename van de afvalstoffenheffing voor de komende jaren.

Norm:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onvoldoende wil dus in dit verband zeggen dat Neder-Betuwe een hogere belastingdruk kent dan gemiddeld en niet of nauwelijks ruimte heeft om tegenvallers via belastingheffing op te vangen.

Beoordeling kengetallen

Onze financieringspositie, tot uitdrukking komend in de netto schuldquote, is gunstig. Dit betekent dat onze schuldenlast relatief beperkt is en dat wij goed aan onze verplichtingen van rente en aflossing kunnen voldoen. Neder-Betuwe gaat de komende jaren fors investeren hetgeen resulteert in een toename van de ratio netto schuldquote. Onze gezonde financiële positie blijkt ook uit een toename van onze solvabiliteitsratio als gevolg van groei van het eigen vermogen in verhouding tot het vreemd vermogen. Verder blijkt uit de ontwikkeling van het kengetal grondexploitatie dat door de verwachte afname van de boekwaarde van de gemeentelijke gronden de risico's voor het totaal van de begroting afnemen. Ook de structurele exploitatieruimte neemt toe. Als gevolg van het gevoerde beleid is onze begrotingspositie structureel beter op orde. In vergelijking met het landelijk gemiddelde is onze belastingcapaciteit volledig benut en biedt deze geen ruimte om tegenvallers op te vangen. Echter meerjarig neemt het geprognostiseerde begrotingssaldo, dat als buffer fungeert voor eventuele tegenvallers, toe. Ondanks de doorgevoerde OZB verlaging laat de prognose de komende jaren slechts een lichte daling zien van 15% naar 13% boven het landelijk gemiddelde. Dit wordt veroorzaakt door de tarief toename van de afvalstoffenheffing voor de komende jaren.

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Artikel 12 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat in deze paragraaf voor het onderhoud van kapitaalgoederen het beleidskader wordt aangegeven met de daaruit voortvloeiende financiële consequenties daarvan in de begroting c.q. jaarrekening. Het gaat om de volgende groepen kapitaalgoederen: wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Daarnaast staat er in artikel 59 BBV dat alle investeringen worden geactiveerd.

Het onderhoud van kapitaalgoederen vergt een substantieel budget, zodat deze paragraaf belangrijk is voor de beoordeling van de financiële positie. Uiteraard is ook het gewenste onderhoudsniveau van groot belang. In de financiële verordening 2017 is het afschrijvingsbeleid (art.8) opgenomen.

De huidige financiële verordening is er op gericht om eenheid te verkrijgen in de waardering, administratieve verantwoording en afschrijving van de geactiveerde uitgaven en zodoende een belangrijk beleidskader voor deze paragraaf.

De belangrijkste afspraken die zijn gemaakt in de financiële verordening zijn:

- ♦ het grensbedrag op € 25.000,- vast te stellen voor investeringen
- ♦ geen bestemmingsreserve meer hanteren voor nieuwe investeringen en de kapitaallasten ten laste laten komen van de exploitatie;
- ♦ een investeringskrediet dat na twee jaar niet (volledig) is benut aframen. Een investeringskrediet kan alleen langer 'open' blijven indien de noodzaak daartoe voldoende is beargumenteerd.
- ♦ vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid dienen middels de investeringsstaat bij de kadernota kenbaar te worden gemaakt. Na accordering van de raad worden de lasten opgenomen in de begroting.

Wegen

Beleidskader: het Wegenbeheerplan en beheerplan Kunstwerken

- ♦ Het Wegenbeheerplan 2018-2021 is vastgesteld in juli 2017 (RAAD/17/02195) met de volgende uitgangspunten:
 1. We moeten voldoen aan het wettelijk kader, we hebben de zorgplicht voor het voldoen van wegen aan hun functie.
 2. Keuzes voor minimaal niveau van onderhoud aan wegen.
 3. Uitgaan van een jaarlijkse inspectie van de wegen.
 4. Bepaling van de methodiek voor de minimale eeuwigdurende gemiddelde jaarlijkse beheerkosten (CROW Systematiek voor rationeel wegbeheer).
 5. Buffer voor onvoorziene werken van € 100.000,-.
 6. Relatie met gemeentelijk rioleringsplan, groenbeheerplan, openbare verlichting en het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan voortdurend bezien.
- ♦ Het beheerplan Kunstwerken (bruggen en viaducten) loopt tot en met 2018. Op dit moment is de actualisatie in voorbereiding. Het vaststellen van het geactualiseerd beheerplan is geagendeerd voor de raad van december 2018. Bij de actualisatie zijn de volgende uitgangspunten van toepassing:
 1. Het borgen van de veiligheid en het functioneren en het voldoen aan wettelijke kaders;
 2. Relatie met Wegenbeheerplan 2018-2021, gemeentelijk rioleringsplan, Openbare Verlichting 2016-2020 en Nota Duurzaamheid;
 3. In het geactualiseerde beheerplan zijn ook de gemeentelijke beschoeiingen en duikers opgenomen.

Kwaliteitsniveau

Wegen: In de raad van juli 2017 is het nieuwe wegenbeheerplan vastgesteld. Voor de jaren 2018-2021 is vastgesteld dat de wegen in de centrumgebieden worden onderhouden op het niveau 'hoog' en de overige wegen op het niveau 'basis'. Op basis van de jaarlijkse weginspectie maken we een jaarplanning voor het wegonderhoud in 2018 en daaropvolgende jaren. In het wegenbeheerplan zijn ook de rehabilitaties voor de aankomende 4 jaar opgenomen. Hiervoor is een apart investeringskrediet beschikbaar gesteld. Voor de wegbermen is afgesproken om deze structureel te verbeteren. De werkwijze om onze bermten op een innovatieve wijze te onderhouden is in 2018 gestart

Kunstwerken: kunstwerken onderhouden we op kwaliteitsniveau B (Basis) volgens CROW-publicatie 288.

Financiële consequenties

Voorziening conform Wegenbeheerplan 2018-2021 inclusief Kunstwerken					
Verloop voorziening	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	1.122.544	951.842	818.440	654.138	487.936
Toevoeging	1.113.898	1.113.898	1.068.898	1.068.898	1.068.898
Onttrekking	1.284.600	1.247.300	1.233.200	1.235.100	1.229.000
Stand voorziening 31-12	951.842	818.440	654.138	487.936	327.834

Gladheidbestrijding

Beleidskader: beheerplan gladheidbestrijding

In het beheerplan gladheidbestrijding staat hoe de gemeente er voor zorgt dat bij gladheid de wegen zo veilig mogelijk zijn voor de weggebruikers. Jaarlijks stelt het college de strooiroutes vast. Avri voert het bestrijden van de gladheid uit.

Financiële consequenties

Afrekening vindt achteraf plaats op basis van werkelijk aantal uitrukken. Het beschikbare budget is berekend op een gemiddelde winter.

Verkeer en vervoer

Beleidskader: Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP)

Uitgangspunt is het (vernieuwde_ Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) dat in maart 2018 is vastgesteld. Het plan gaat over de verkeerscirculatie, de verkeersveiligheid, het openbaar vervoer, de fietspaden en de kwaliteit van de leefomgeving. De oplossingsrichtingen/maatregelen in dit NBVVP zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma. In de begroting 2018 is de update nog niet meegenomen.

Kwaliteitsniveau

Conform landelijk beleid stimuleren wij binnen de gemeente Neder-Betuwe gewenste/noodzakelijke (auto)mobiliteit voor (economische) ontwikkeling. Deze automobilititeit mag niet leiden tot ongewenste effecten voor de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast zetten we ons in voor het (verder) stimuleren van alternatieven voor autoverplaatsingen, gericht op het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer. Het stimuleren van beide vervoermiddelen draagt bij aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van kernen.

Financiële consequenties

Voorziening conform Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan 2018-2025					
Verloop voorziening	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	335.997	251.228	1.080.209	1.086.440	1.079.671
Toevoeging	32.231	862.981	32.231	32.231	32.231
Onttrekking	117.000	34.000	26.000	39.000	29.500
Stand voorziening 31-12	251.228	1.080.209	1.086.440	1.079.671	1.082.402

Riolering

Beleidskader: het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

Het Gemeentelijk Riolerings Plan 2019-2023 is in december 2018 vastgesteld met de volgende belangrijkste punten:

1. Voldoen aan de wettelijke kaders waaronder: zorgplicht voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater (Wet milieubeheer), zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater (Waterwet) en zorgplicht voor het voorkomen of beperken van grondwateroverlast (Waterwet);
2. In stand en bedrijfszeker houden van rioleringen, gemalen en andere installaties;
3. Om de doelmatigheid van investeringen te kunnen afwegen van het (afval)watersysteem gaan we het daadwerkelijk functioneren van het stelsel volgen door meten, monitoren en (meet)data analyse;
4. Afstemming van werkzaamheden met kostenbesparing als doel;
5. De relatie met andere gemeentelijke ruimtelijke ordening-, en beheerplannen steeds bezien, (wegenbeheerplan, groenbeheerplan, Neder Betuwe Verkeers en Vervoersplan);
6. Invulling geven aan het Bestuursakkoord Water, door te streven naar optimale samenwerking met andere waterkwaliteitsbeheerders;
7. Beperken van de verwachte kostenstijging voor de zorgtaken in de toekomst door de verdere implementatie van de samenwerkingsovereenkomst regio Rivierenland (Regionale Waterketen Rivierenland);
8. Uitvoeringsplan volgen voor nieuwe ontwikkelingen en opgaven zoals duurzaamheid en klimaatadaptatie door maatregelen uit de stresstest voor beheersing van kwetsbare locaties voor wateroverlast te realiseren;
9. Een gezonde financiële positie bereiken zonder grote schommelingen in de opbouw van de heffing.

Financiële consequenties

Het GRP geeft per jaar gespecificeerd aan welke investeringen plaatsvinden, waarmee de kapitaallasten berekend worden. Jaarlijks berekenen wij de exploitatiekosten en maken ze inzichtelijk. Sluitposten zijn de rioolheffingen en de toevoegingen of beschikkingen over de voorziening riolering. De inkomsten (rioolheffingen) moeten 100% kostendekkend zijn. De vastgestelde jaarlijkse heffing wordt opgehoogd met de actuele index. Dit alles conform het vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2019 - 2023.

Voorziening conform Gemeentelijk Riolerings Plan 2014-2018					
Verloop voorziening	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	415.481	245.214	317.689	390.488	484.242
Toevoeging	-	72.475	72.799	93.754	93.754
Onttrekking	170.267	-	-	-	-
Stand voorziening 31-12	245.214	317.689	390.488	484.242	577.996

Water

Beleidskader: Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2019 – 2023

Het onderdeel water is opgenomen in het GRP. Het doel is een duurzaam en goed functionerend watersysteem (kwaliteit/kwantiteit) dat aan de wettelijke kaders voldoet. Het waterplan is gebaseerd op het Europese, landelijke, regionale en lokale beleid op het gebied van water. Het bevat inspanningsverplichtingen van zowel waterschap als gemeente, op het gebied van waterbeheer.

Financiële consequenties

Het gemeentelijk deel van de waterplanmaatregelen financiert de gemeente uit het GRP 2019 - 2023. Waterschap Rivierenland draagt de helft van de kosten. Binnen de planperiode is voor de stedelijke wateropgave (waterberging) een evenredig bedrag per jaar gereserveerd. Van tevoren is namelijk niet bekend hoeveel berging er daadwerkelijk kan worden gerealiseerd. Dit komt omdat we nog niet weten welke gronden we in eigendom krijgen. In 2018 is in samenwerking tussen de gemeente en het waterschap het waterplan geactualiseerd. Het waterplan wordt is onderdeel van het GRP. Het resterende deel van de stedelijke wateropgave nemen we op in de volgende planperiode.

Gebouwen

Beleidskader: het gebouwenbeheerplan

Het beleidskader is vastgelegd in het Beheerplan Duurzaam Meerjarenonderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2018-2021 en is vastgesteld door de raad op 7 december 2017 (Zaaknr.: Z/17/051485/ 02313).

Kwaliteitsniveau

Een actueel gebouwenbeheerplan stelt ons in staat om uitvoering te geven aan een gestructureerd en planmatig onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen. Het kwaliteitsniveau is sober en doelmatig, veiligheid en bruikbaarheid wordt gewaarborgd. Normale slijtage en veroudering van elementen zijn acceptabel.

Financiële consequenties

In december 2017 is het gebouwenbeheerplan geactualiseerd en omgezet in een Duurzaam Meerjaren Onderhouds Plan. De financiële gevolgen van het beheerplan met daarbij het activeren van de grotere onderhoudsinvesteringen met maatschappelijk nut zijn hierin opgenomen.

Voorziening conform Beheerplan Onderhoud gebouwen 2016-2035.					
verloop voorziening	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	676.017	96.368	186.090	95.754	185.586
Toevoeging	252.389	252.389	252.389	252.389	252.389
Onttrekking	832.038	162.667	342.725	162.557	-
Stand voorziening 31-12	96.368	186.090	95.754	185.586	437.975

Groenbeheer

Missie opgenomen in het groenbeleidsplan

Het creëren en in stand houden van een volwaardige groenstructuur die past bij de Betuwse identiteit en haar bewoners en tevens functioneel en beheerbaar is.

Ontwikkelingen

In maart 2017 is het groenbeleidsplan door de raad vastgesteld. Er is ingestemd met scenario versterken. Daarnaast is ingestemd met het verhogen van het onderhoudsniveau van niveau B naar niveau A van de centrumgebieden in de 5 kernen. Door deze wijzigingen in het beleid realiseert de gemeente een beheervriendelijke en toekomstbestendige groenstructuur. Het beheer en onderhoud van het groen wordt voornamelijk uitgevoerd door Avri. Het onderhoud- en beheerniveau is vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst (DVO). De DVO is in 2018 geactualiseerd en sluit aan bij begroting 2019

Een volledige groenstructuur stimuleert het gebruik en vergroot de belevingswaarde. Wij zetten in op een duidelijke groenstructuur waarin groen de verbindende schakel vormt in- en tussen de kernen en buitengebied. Volledige en vitale boomstructuren ziet de gemeente als uithangbord voor de kwekerijen. Aanvullend op het groenbeleid heeft de gemeente beleid geformuleerd ten aanzien van het bomenbestand. Dit geeft heldere richtlijnen over de gewenste bomenpopulatie, de aanplant en het beheer en onderhoud. In 2018 is ook het meerjaren-vervangingsplan gemeentelijke essen vastgesteld. Met het uitvoeren van het plan, over een termijn van ongeveer 15 jaar, krijgen we weer een vitaal bomenbestand wat aansluit op het vigerende groenbeleidsplan.

Versterken (bio)diversiteit

Maatregelen nemen we om de diversiteit te versterken en deze stemmen we af op de lokale karakteristiek. Daarnaast is gekozen voor een bloeiende en vruchtdragende beplanting zodat niet alleen mensen maar ook dieren (insecten, vogels, etc.) profiteren van het openbaar groen.

Vergroten participatie bewoners en bedrijven

Door meer inspraak voor bewoners en bedrijven is de betrokkenheid vergroot. Daarnaast is er een samenwerking gerealiseerd met partners (boomkwekers, scholen, Natuur en milieu educatiecentrum). Dit om de representatieve groene uitstraling te versterken en bruikbaarheid en biodiversiteit te vergroten. Hiermee is inrichting afgestemd op de behoefte en wensen van de bewoners.

Begraafplaatsen

Beleidskader: het Begraafplaatsenbeheerplan

Het beleids- en beheersplan begraafplaatsen 2018-2021 is op 7 december 2017 (Z/17/050590/RAAD/17/02274) vastgesteld.

- De gemeente heeft conform beleid het beheer en onderhoud langdurig (10 jaar) uitbesteed aan de markt.
- De historische graven worden in december 2018 vastgesteld. Het onderhoudsprogramma zoals is vastgelegd in het beleid historische graven is hier van toepassing.

Kwaliteitsniveau

Het onderhoudsbestek garandeert een gelijkwaardig onderhoudsniveau op alle begraafplaatsen .

Financiële consequenties

Voorziening conform Beheerplan Begraafplaatsen 2014-2030					
Verloop voorziening	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	106.666	103.666	108.166	114.166	126.166
Toevoeging	26.000	26.000	26.000	26.000	26.000
Onttrekking	29.000	21.500	20.000	14.000	41.500
Stand voorziening 31-12	103.666	108.166	114.166	126.166	110.666

Openbare verlichting

Beleidskader: het Beheerplan Openbare Verlichting

Het beheerplan Openbare Verlichting 2016-2020 is vastgesteld in december 2015 (RAAD/15/01940) met onder andere de volgende uitgangspunten:

1. De gemeente verlicht de openbare ruimten, die eigendom zijn van de gemeente en waarvan ze (weg) beheerder is, met uitzondering van: zelfstandige recreatieve fietspaden en voetpaden die geen belangrijke functie hebben voor het woon- werkverkeer en de laagste categorie wegen buiten de bebouwde kom.
2. Buiten de bebouwde kom vindt een uitsterfconstructie plaats.
3. De gemeente streeft ernaar om aan de doelstellingen van het Energieakkoord te voldoen.

De vervangingswerkzaamheden vallende onder het innovatief vervangingsplan zijn afgerond in 2018. Het betreft hier een eerste tranche van 25 procent van het openbare verlichtingsareaal. In 2019 zal het vervolgtraject van de resterende verlichting worden vastgesteld.

Kwaliteitsniveau

De gemeente hanteert de richtlijn ROVL-2011. Daarnaast geldt bij nieuwbouwlocaties het Politie Keurmerk Veilig Wonen. Bij structurele vervangingen worden dimmers aangebracht. Het lichtniveau wordt tussen 23.00 uur en 6.00 uur tot 50% gedimd.

Financiële consequenties

Het werkzaamheden vallen binnen de financiële kaders.

Speelruimte

Beleidskader: de Speelruimtenota 2015-2025

Het beleidskader is vastgelegd in de Speelruimtenota 2015-2025 raadsbesluit d.d. 2 juli 2015 (RAAD/15/1901). Het doel is om te voorzien in een passende en aantrekkelijke speelruimte voor bewoners van 0 t/m 18 jaar.

In het beleidskader zijn onder andere de beleidsuitgangspunten en verwachtingen ten behoeve van beheer en onderhoud van speelruimte opgenomen. Daarnaast is het streven dat er een eerlijke spreiding van speelplekken, gebaseerd op het aantal kinderen in de wijk, ontstaat.

Kwaliteitsniveau

Met betrekking tot het onderhoud van de speeltoestellen is het "Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen" (WAS) van toepassing. Speeltoestellen worden geïnspecteerd om te voldoen aan de eisen volgens het WAS en om het niveau van onderhoud op lange termijn te garanderen. De wijze van onderhoud moet ervoor zorgen dat de plek en het toestel schoon, heel en veilig zijn.

Ontwikkelingen

Om aansluiting te krijgen bij actuele ontwikkelingen zoals de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), bewoners participatie, uitvoeringsprogramma coalitieprogramma 2018 – 2022 wordt het vigerende speelbeleid in Q1 2019 geactualiseerd.

Financiële consequenties

Voor de uitvoering van het vigerende beleid is een voorziening in het leven geroepen. Het beheerplan speeltoestellen dient als basis voor de voorziening.

Voorziening conform Speelruimtenota 2015-2025					
Verloop voorziening Speelruin	2018	2019	2020	2021	2022
Stand voorziening 01-01	115.822	86.759	74.009	61.259	48.509
Toevoeging	80.402	62.250	77.250	92.250	92.250
Onttrekking	109.465	75.000	90.000	105.000	105.000
Stand voorziening 31-12	86.759	74.009	61.259	48.509	35.759

Paragraaf 4: Financiering

Algemeen

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde die behoren tot de financieringsfunctie van de gemeente. Dit noemen we het treasurybeleid en dit beleid ondersteunt de uit te voeren programma's. Het treasurybeleid is gericht op het besturen, beheersen en bewaken van de inkomende en uitgaande geldstromen, de vermogenswaarden, de financiële posities, het beheersen van de daaraan verbonden kosten (tarifiering), het minimaliseren van de daaraan verbonden risico's (renterisico en kredietrisico) en het optimaliseren van het rendement van beschikbare liquiditeiten.

Wettelijk kader

De gemeentelijke regelgeving met betrekking tot de financieringsfunctie is gebonden aan algemeen geldende wettelijke kaders, waaronder de Gemeentewet en de Wet financiering decentrale overheden en met Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten.

Wet financiering decentrale overheden (Fido)

Voor de financieringsfunctie bij de decentrale overheden vormt de Wet Fido het wettelijk kader. De wet is gesteld in termen van de financieringsfunctie (treasury) van de decentrale overheden. De intentie van de Wet Fido is het beheersen van risico's, het bevorderen van de kredietwaardigheid van decentrale overheden en het bereiken van transparantie ten aanzien van het treasurybeleid van die decentrale overheden.

Dit uit zich in een aantal bepalingen, te weten:

- ◆ Het stellen van de kwalitatieve voorwaarde dat het opnemen en uitzetten van gelden en het verlenen van garanties alleen in het kader van het publieke belang mag plaatsvinden.
- ◆ Het stellen van de kwantitatieve voorwaarde in de zin dat uitzetten van overtollige gelden en het aangaan van derivaten een prudent karakter moet hebben.
- ◆ Het stellen van kwantitatieve begrenzingen aan het maximale renterisico dat een decentrale overheid in enig jaar mag lopen in het kader van de financiering door middel van korte schulden (bekend als kasgeldlimiet) en lange schulden (bekend als renterisiconorm).

Gemeentewet

Als gevolg van artikel 212 van de gemeentewet is de gemeente verplicht een financiële verordening te hebben. Tevens dient de gemeente op grond van artikel 186 gemeentewet een paragraaf financiering op te nemen bij een begroting en bij het jaarverslag. In de financiële verordening worden de kaders van het beleid vastgelegd. Zowel de financiële verordening als de paragraaf financiering worden door de gemeenteraad vastgesteld. Het is gebruikelijk dat de kaders vervolgens worden uitgewerkt in de nota treasury.

Dit uit zich in een aantal bepalingen, te weten:

- ◆ Het verplicht stellen van de vervaardiging van een nota treasury en het opnemen van een paragraaf financiering in de begroting en in het jaarverslag van de programmaverantwoording (jaarstukken).

Besluit Begroting en Verantwoording Provincie en Gemeenten (BBV)

In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincie en Gemeenten (BBV) wordt in artikel 9, 13 en 26 vermeld dat de paragraaf financiering in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille moet bevatten.

Treasurybeleid

De beleidskaders van onze gemeente ten aanzien van treasurybeleid zijn vastgelegd in de nota treasury (2016). Deze nota is gebaseerd op de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) van 1 januari 2001 en de aanpassing daarvan per 1 januari 2009. In deze wet zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van het treasurybeleid van decentrale overheden. Wij onderkennen het belang van een verantwoord en adequaat beheer van onze financiële middelen. De activiteiten op het gebied van treasury zijn op een zo transparant en beheersbaar mogelijke wijze ingericht. In de nota treasury is de structuur van het treasurybeleid vastgelegd in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie. Het door de Wet Fido voorgeschreven nota treasury is eind 2015 geactualiseerd en met ingangsdatum 01-01-2016 vastgesteld.

Conform ons treasurybeleid kan het volgende gesteld worden:

- ◆ Onze gemeente gebruikt de financieringsfunctie uitsluitend voor de publieke taak.
- ◆ Onze huisbankier is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, waarmee een rekening-courantverhouding is afgesloten met automatische afroaming binnen bepaalde grenzen van de saldi naar daggelden ter beperking/verbetering van de rentelasten/rentebaten.
- ◆ Het beheer is prudent en aan kasgeldlimiet en renterisiconorm wordt voldaan.

De paragraaf financiering in de begroting gaat in op de geprognosticeerde financiering van de beleidsplannen. Aan het einde van het begrotingsjaar wordt in het jaarverslag teruggeblikt en aangegeven in hoeverre de financiering van de voorgenomen plannen is gerealiseerd.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. De beleidsvoornemens ten aanzien van rente,
2. Risicobeheer,
3. Portefeuillebeheer,
4. Financieringsbehoefte,
5. Geprognosticeerde rentebaten en rentelasten.

1. De beleidsvoornemens ten aanzien van rente

Geldmarkt:

De rente over kortlopende schulden wordt gebaseerd op de Euribor (Euro Interbank Offered Rate). De Euribor is het tarief dat wordt bepaald aan de hand van de percentages waartegen Europese primaire banken elkaar onderling leningen verstrekken. Een van de op kort geld meest toegepaste tarieven, de 3-maands Euribor wordt op het moment van het opstellen van de paragraaf financiering medio 2018 op een stand van -0,321% verwacht. Dit betekent dat wij bij het aangaan van een kasgeldlening een rentevergoeding ontvangen van -0,321%. Ter indicatie tot en met 1 september 2018 hebben wij een bedrag aan negatieve rente ontvangen van € 12.374 gebaseerd op een gemiddelde kasgeldlening van 6 miljoen.

Kapitaalmarkt:

op het moment van het opstellen van de begroting 2019-2022 handhaaft de Europese Centrale Bank (ECB) de herfinancieringsrente op 0,00%. De verwachting is dat de herfinancieringsrente voor langere periode op het huidige lage niveau zal blijven.

De beleidsvoornemens ten aanzien van rente en risicobeheer

- ◆ Onze interne rekenrente bedraagt 1%,
- ◆ Voor de grondexploitaties wordt, op basis van een voorgeschreven kader, een rentepercentage gehanteerd van 2,52%. Jaarlijks bij het actualiseren van de grondexploitaties vindt er een herijking van dit rentepercentage plaats,
- ◆ Voor de riolering hanteren wij 4% conform het beheerplan gemeentelijke riolering. Het GRP zal in 2018 geactualiseerd worden inclusief bijstelling van het gehanteerde rentepercentage. Besluitvorming hieromtrent zal plaatsvinden middels het nieuwe GRP,
- ◆ Voor de rente tot de grens van het kasgeldlimiet die nodig is om een eventueel financieringstekort te kunnen dekken baseren wij op het rentepercentage 3-maands Euribor zijn nu -0,321%. Uitgaande van een behoudende koers naar de toekomst hanteren wij een percentage van 1% (kort geld),
- ◆ Voor de rente wat de kasgeldlimiet te boven gaat die nodig is om een eventueel financieringstekort te kunnen dekken baseren wij op het rentepercentage langlopende geldleningen 20 jaar nu rond de 1,2%. uitgaande van een behoudende koers naar de toekomst hanteren wij een percentage van 2% (lang geld),
- ◆ De rentevisie van de gemeente Neder-Betuwe wordt voornamelijk ingegeven door de kaders van het kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Daarnaast doen wij geen risicovolle beleggingen,
- ◆ Financiering met het huidige goedkope kort geld (< 1 jaar) tot maximaal de kasgeldlimiet van de wet Fido,
- ◆ Financiering met lang geld (> 1 jaar) boven de kasgeldlimiet van de wet Fido, waarbij rekening moet worden gehouden met de lopende investeringskredieten, herfinanciering van aflossingen op leningen, de berekende financieringstekorten,
- ◆ Bij het aantrekken van nieuwe leningen houden we rekening met de gevolgen voor de renterisiconorm, zoals looptijd, vervroegde aflossingsmogelijkheden, boetes en rentevoetherzelingen.

2. Risicobeheer

De risico's die binnen de gemeentefinanciering kunnen worden onderscheiden zijn:

Koersrisico, Valutarisico, Renterisico, Kredietrisico en Liquiditeitsrisico.

◆ *Koersrisico en Valutarisico:*

De gemeente maakt geen gebruik van beursgenoteerde, koersafhankelijke financieringsmiddelen of financieringsmiddelen in vreemde valuta en is dat de komende jaren ook niet van plan. Er zal dus geen sprake van directe koers- of valutarisico's zijn.

◆ *Renterisico*

De Wet Fido stelt een maximum aan de renterisico's die een gemeente mag lopen, voor zowel de korte termijn (kasgeldlimiet) als de lange termijn (renterisiconorm).

Kasgeldlimiet:

Om het effect van renteschommelingen op korte termijn te beperken moet de gemeente zich houden aan de kasgeldlimiet. Het risico van de korte financiering wordt belichaamd in het kasgeldlimiet. Hiertoe behoren alle kortlopende financieringen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar. De kasgeldlimiet (8,5%) wordt in de Wet Fido bepaald op basis van het totaal van de gemeentelijke begroting. Per kwartaal wordt de ontwikkeling van de vlottende middelen in relatie tot de toegestane kasgeldlimiet intern getoetst en jaarlijks wordt een opgave aan de Provincie Gelderland verstrekt.

Berekening kasgeldlimiet

Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Kasgeldlimiet
2018	8,5%	53.000.000	4.505.000
2019	8,5%	51.000.000	4.335.000
2020	8,5%	51.000.000	4.335.000
2021	8,5%	51.000.000	4.335.000
2022	8,5%	51.000.000	4.335.000

In het geval het kasgeldlimiet zou worden overschreden dient de overschrijding te worden omgezet van schuld in rekening-courant naar langlopende schuld. Dit kan door het aantrekken van een geldlening met een looptijd langer dan één jaar. Het streven van de gemeente Neder-Betuwe is er op gericht om, binnen het kasgeldlimiet, een deel van de financieringsbehoefte te dekken door zoveel mogelijk gebruik te maken van de ruimte binnen het verstrekte rekening-courantkrediet, voor 2018 groot € 4,25 miljoen van de huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten. Bij een structurele overschrijding van deze limiet moet overgegaan worden op langlopende financieringsmiddelen.

Renterisiconorm:

Ter beperking van renterisico's op de lange termijn geldt vanuit de wet Fido de renterisiconorm. Als lange financiering worden volgens de Wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een rente-typische looptijd langer dan 1 jaar. De renterisiconorm wordt evenals het kasgeldlimiet berekend over het begrotingstotaal. Als norm wordt in de Wet 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen aangehouden. Dit houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het begrotingstotaal lasten. Hiermee wordt een evenwichtige spreiding van renteherzienings- en herfinancieringsmomenten beoogd. Uit onderstaand overzicht blijkt wat de gemeente de komende jaren mag aflossen aan vaste geldleningen binnen de gestelde normen.

Berekening renterisico

Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Renterisiconorm
2018	20%	53.000.000	10.600.000
2019	20%	51.000.000	10.200.000
2020	20%	51.000.000	10.200.000
2021	20%	51.000.000	10.200.000
2022	20%	51.000.000	10.200.000

♦ *Kredietrisico*

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij haar financiële verplichtingen niet na kan komen. In het geval van uitzettingen bestaat het risico dat de kredietwaardigheid van de tegenpartij daalt onder de minimum gestelde rating. Bij het opstellen van deze paragraaf zijn er geen uitzettingen bekend voor 2019 en verder. De gemeente loopt risico op geldleningen waarover een garantstelling is verstrekt. Jaarlijks bij de vaststelling van de jaarrekening wordt u op de hoogte gehouden van de actuele stand van zaken m.b.t. de hoogte van de garantstellingen. Middels de jaarrekening 2017 (vaststelling 2 juli 2018) was nog sprake van een totale garantstelling van afgerond € 51 miljoen per 31-12-2017. Dit betreft met name de CV Casterhoven en de SWB/Woningstichting Dodewaard. Er is in 2017 geen aanspraak gemaakt op de garantstelling.

♦ *Liquiditeitsrisico*

Op basis van een gedetailleerde korte termijnplanning en een globale meerjarige liquiditeitsplanning wordt ingeschat wanneer de gemeente over welke hoeveelheid liquide middelen moet beschikken. Geëigende middelen om over de juiste liquiditeit te beschikken zijn de inzet van de rekening courant bij de BNG en (langlopende) leningen. Omdat de gemeente een zeer solide en betrouwbare partner is kan er, ook in geval van krapte op de geld- en kapitaalmarkt, altijd geld worden aangetrokken.

3. Portefeuillebeheer

De term portefeuillebeheer wordt gehanteerd voor alle activiteiten die betrekking hebben op het aantrekken, uitzetten of garanderen van financiële middelen met een periode vanaf één jaar.

- ◆ Opgenomen gelden
- ◆ Uitgezette gelden
- ◆ Derivaten

Opgenomen gelden Gemeente Neder-Betuwe (langer dan één jaar).

In het onderstaande overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille opgenomen leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille opgenomen leningen						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal	18	18	16	13	10	8
Oorspronkelijk bedrag	51.866.280	51.866.280	48.412.500	41.512.500	41.512.500	38.500.000
Nieuwe leningen	0	0	0	0	0	0
Vervallen leningen	0	3.453.780	6.900.000	0	3.012.500	12.000.000
Stand per 1-1-	23.991.158	20.441.094	16.890.970	13.563.438	10.775.805	7.990.000
Stand per 31-12-	20.441.094	16.890.970	13.563.438	10.775.805	7.990.000	5.355.000
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	2.881.460	2.881.460	3.025.781	3.193.269	3.193.269	3.850.000
Gemiddelde grootte 1-1-	1.332.842	1.135.616	1.055.686	1.043.341	828.908	614.615
Gemiddelde grootte 31-12-	1.135.616	1.055.686	1.043.341	828.908	799.000	669.375
Aflossingen regulier	3.550.064	3.550.124	3.327.532	2.787.633	2.785.805	2.635.000
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0	0	0
Renteaanpassingen (oud percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 1-1-	4,43	4,43	4,42	4,51	4,51	4,46
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 31-12-	4,43	4,42	4,51	4,51	4,42	4,69
Gemiddeld rentepercentage gewogen 1-1-	3,76	3,78	3,81	3,87	3,95	4,08
Gemiddeld rentepercentage gewogen 31-12-	3,78	3,81	3,87	3,95	4,08	4,37

Uitgezette gelden

In het onderstaande overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille uitgezette leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille uitgezette leningen					
	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal	9	8	8	7	7
Oorspronkelijk bedrag	2.175.995	2.151.188	2.151.188	1.077.090	1.077.090
Nieuwe leningen	0	0	0	0	0
Vervallen leningen	24.807	0	1.074.098	0	0
Stand per 1-1-	963.544	881.876	800.842	719.808	710.381
Stand per 31-12-	881.876	800.842	719.808	710.381	700.954
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	241.777	195.563	268.899	153.870	153.870
Gemiddelde grootte 1-1-	107.060	80.171	100.105	102.830	101.483
Gemiddelde grootte 31-12-	110.234	80.084	102.830	101.483	100.136
Aflossingen regulier	81.668	81.034	81.034	9.427	9.427
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0	0

De uitgezette leningen hebben betrekking op de achtergestelde lening Vitens, renteloze leningen die de gemeente heeft verstrekt aan plaatselijke verenigingen, de verstrekking van startersleningen (SVn) en Duurzaamheidsleningen (SVn). Het risico op de verstrekte leningen aan verenigingen is beperkt. Vaak is er sprake van een subsidieband met de gemeente, zodat verrekening kan plaatsvinden.

Derivaten

Wij hebben geen derivaten.

4. Financieringsbehoefte

Het geprognosticeerde financieringstekort/overschot

Jaar:	Financieringstekort:	Financieringsoverschot:
2018	0	484.000
2019	17.240.000	0
2020	16.921.000	0
2021	19.003.000	0
2022	20.420.000	0

Op grond van de ontwikkeling van de financieringsbehoefte voor de komende begrotingsjaren, de huidige liquiditeitspositie en ervaringen met betrekking tot het realiseren van geprognosticeerd nieuw beleid wordt ingeschat dat voor 2019 voor de financiering er een beroep zal worden gedaan op de kapitaalmarkt. De reden dat het financieringsoverschot 2018 omslaat naar een financieringstekort vanaf 2019 heeft buiten de reguliere aflossingen (herfinanciering) te maken met enerzijds het gegeven dat de afgelopen jaren investeringen zijn vertraagd dan wel zijn doorgeschoven en anderzijds met de forse inzet op nieuw beleid per 2019.

De gemeente mag een deel van haar financieringsbehoefte opvangen binnen de kasgeldlimiet. Echter het financieringstekort vanaf 2019 is te groot om dit in zijn geheel middels kasgeld te financieren. Op basis van de huidige prognose zal in de loop van 2019, vanwege het oplopende financieringstekort, een beroep worden gedaan op de kapitaalmarkt en zal naar verwachting een langlopende geldlening moeten worden afgesloten van minimaal € 13 miljoen.

Met de hiermee gepaard gaande rentelasten is in deze begroting rekening gehouden. Dit betreft echter een momentopname ten tijde van het opmaken van deze begroting. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarden van de activa, de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) en de vaste opgenomen geldleningen gedurende het begrotingsjaar 2019 en de meerjarenraming.

5. Geprognosticeerde rentebaten en rentelasten

De rentebaten en rentelasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Verwachte rentebaten en lasten		2019	2020	2021	2022
Te betalen rente	schuld in rekening-courant	0	0	0	0
Te betalen rente	kort lopende geldleningen	301.459	295.077	336.707	365.044
Te betalen rente	langlopende geldleningen	593.414	484.027	384.577	287.357
totaal te betalen en ontvangen rente		894.873	779.104	721.284	652.401
Te betalen kosten	i.v.m. financiering	8.000	8.000	8.300	8.300
Totaal te betalen rente en kosten		902.873	787.104	729.584	660.701
Totaal door te berekenen rente en kosten		902.873	787.104	729.584	660.701
Door berekende rentelasten kapitaal		-1.121.175	-1.121.221	-1.119.526	-1.119.526
Verwacht rente resultaat		-218.302	-334.116	-389.941	-458.825
Opgenomen stelpost rente GRP		43.468	49.139	58.357	142.375
Verwacht renteresultaat inclusief stelpost GRP		-174.834	-284.977	-331.584	-316.450

Voor wat betreft de financiering van het nieuwe beleid is de verwachte rente van de aan te trekken langlopende leningen zijn vooralsnog opgenomen in de tabel van verwachte rentebaten en lasten onder de noemer rente kortlopende geldleningen. Bij het daadwerkelijk aangaan van een langlopende geldlening zal de rentelast verplaatst worden naar rente langlopende geldleningen.

Blijkt volgens de gestelde normen dat er consolidatie van leningen plaats moet vinden dan vindt er verschuiving plaats van te betalen rente kortlopende geldleningen naar te betalen rente langlopende geldleningen. Verantwoording over de consolidatie van geldleningen vindt plaats in de bestuursrapportage en de jaarrekening.

Stelpost rente Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP).

Het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) zal in 2018 geactualiseerd worden inclusief bijstelling van het gehanteerde rentepercentage. Om het rente nadeel dat ontstaat hebben wij een stelpost "rente GRP" opgenomen. Deze stelpost zal ingezet moeten worden ter dekking van het rentenadeel dat ontstaat bij de herijking van het rentepercentage GRP.

Paragraaf 5: Verbonden Partijen

Algemeen

Een verbonden partij is een privaot- dan wel publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel én bestuurlijk belang heeft.

Financieel belang

Een financieel belang is aanwezig als een ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement, dan wel als financiële aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente behoudt juridische verhaalsmogelijkheden als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat hier om overdrachten (subsidiës).

Bestuurlijk belang

Een bestuurlijk belang is aanwezig als de burgemeester, een collegelid, een raadslid of een ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht – de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen – is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van zo'n recht gebruik om ervoor te zorgen dat er kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van een partij terechtkomen.

Juridische rechtsvormen van verbonden partijen

Er bestaan drie verschillende juridische rechtsvormen als het gaat om verbonden partijen. Hieronder wordt op de rechtsvormen ingegaan.

Bij publiekrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om gemeenschappelijke regelingen

Bij gemeenschappelijke regelingen gaat het vaak om primaire gemeentelijke taken met een uitvoerend karakter. Zij vormen een verlengd lokaal bestuur waarbij de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat (voor sommige taken is door de wetgever verplichte samenwerking opgelegd, denk hierbij bijvoorbeeld aan de veiligheidsregio). De gemeenschappelijke regeling met een openbaar lichaam is de 'zwaarste' en meest voorkomende vorm: deze regeling heeft – als enige – rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur (vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten), dat het dagelijks bestuur controleert. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen.

Bij privaatrechtelijke verbonden partijen gaat het met name om stichtingen en vennootschappen

Een stichting heeft een bestuur voor de dagelijkse leiding en kent een ideëel of sociaal doel, waarbij alleen aan dat doel kan worden uitgekeerd. Stichtingen kennen geen controlerend mechanisme, tenzij dat in de statuten is geregeld. Een vennootschap heeft een raad van bestuur en, afhankelijk van wat daarover in de statuten is bepaald of van de omvang van de vennootschap, een raad van commissarissen. De raad van bestuur wordt gecontroleerd door de vergadering van aandeelhouders. Gemeenten maken vaak gebruik van vennootschappen bij nutsvoorzieningen, havenactiviteiten, cultuur en economie. De belangrijkste reden om samen te werken met dit type verbonden partij zijn de financiële voordelen door winstdeling en dividend.

Publiek-private samenwerking (PPS)

Het publiek- private samenwerkingsverband (PPS) is een bijzondere vorm van een verbonden partij, omdat naast de overheid ook private partijen deelnemen. Een veel voorkomend voorbeeld van een PPS zien we in lokale gebiedsontwikkeling. Deze samenwerkingsvorm komt in verschillende variaties voor. De wetgever heeft een voorkeur voor publiekrechtelijke boven privaatrechtelijke participaties. Gedachte hierachter is dat in een publiekrechtelijke participatie de openbaarheid en de controle beter zijn gewaarborgd dan in een privaatrechtelijke participatie.

Bestuurlijke en financiële risico's

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat de verbonden partijen vaak beleid uitvoeren dat de gemeente in principe ook zelf kan blijven doen (zie onder 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'). De tweede reden betreft de kosten / het budgettaire beslag /de financiële risico's, die de gemeente met de verbonden partijen kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgettaire gevolgen. Als het gaat om verbonden partijen kunnen we onderscheid maken in twee typen risico's: financiële en bestuurlijke risico's. Naast de aard en omvang van de activiteiten wordt het risicoprofiel ook beïnvloed door de juridische vorm, structuur en organisatie van een verbonden partij. De belangrijkste soorten verbonden partijen inclusief de mate van bijbehorende risico's zijn hieronder weergegeven:

Belangrijkste soorten verbonden partijen	Rechtsvorm	Risico (Financieel/bestuurlijk)
Stichting	Privaatrechtelijk	Laag
Vennootschap (BV, NV)	Privaatrechtelijk	Middel
Gemeenschappelijke regeling	Publiekrechtelijk	Hoog
Publiek-private samenwerking (PPS)	Privaatrechtelijk	Hoog

De risico's van gemeenschappelijke regelingen en PPS-constructies zijn relatief hoger dan die van andere verbonden partijen. Bij de gemeenschappelijke regelingen vanwege het feit dat de aangesloten gemeenten volledig financieel aansprakelijk zijn en bij de PPS-constructies vanwege de samenwerking met een private partij met eigen (winst)-doelstellingen.

Onze verbonden partijen in 2019

Hieronder is weergegeven een overzicht van rechtspersonen waarin de gemeente Neder-Betuwe in 2018 participeert en die begrepen kunnen worden onder de noemer 'verbonden partijen' (de laatste kolom wordt aan het eind van deze paragraaf toegelicht).

Nr.	Naam partij (soort verbonden partij)	Website	Relatie programma	Arr.
1.	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (Gemeenschappelijke regeling)	www.vrgz.nl	Openbare orde en veiligheid	①
2.	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (Gemeenschappelijke regeling)	www.gdg Gelderlandzuid.nl	Sociaal domein	①
3.	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regiorivierenland.nl	Alle programma's	①
4.	Afvalverwijdering Rivierenland (Avri) (Gemeenschappelijke regeling)	www.avri.nl	Fysieke leefomgeving	①
5.	Omgevingsdienst Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.odrivierenland.nl	Openbare orde en veiligheid; Fysieke leefomgeving	①
6.	Regionaal archief Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.regionaalarchiefrivierenland.nl	Diverse programma's	①
7.	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal (Gemeenschappelijke regeling)		Economie	①
8.	Werkzaam Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	www.landergroep.nl / www.rivierenlandkanmeer.nl	Economie; Sociaal domein	①
9.	Industrieschap Medel (Gemeenschappelijke regeling)	www.medel.nl	Economie	①
10.	Casterhoven (Publiek-private samenwerking)	www.casterhoven.nl	Fysieke leefomgeving	①
11.	Waterbedrijf Vitens N.V. (Venootschap)	www.vitens.nl	Economie	①
12.	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (Venootschap)	www.bng.nl	Algemene inkomsten en uitgaven	①

Doorgaans geldt bij gemeenschappelijke regelingen dat Neder-Betuwe stemrecht heeft in het Algemeen Bestuur. De vertegenwoordiging in het Algemeen Bestuur bestaat meestal uit één of meerdere collegeleden, maar soms ook raadsleden.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van verbonden partijen vindt zijn basis in de financiële verordening gemeente Neder-Betuwe 2017.

Verbonden partijen dienen het publiek belang

Net als onze eigen organisatie dragen onze verbonden partijen bij aan het realiseren van onze lokale doelen en ambities zoals deze in deze begroting zijn verwoord. Door het deelnemen in verbonden partijen wil de gemeente dus een publiek belang dienen. De gemeente neemt tevens de verantwoordelijkheid om ook de belangen van de verbonden partijen zelf te dienen – deze verantwoordelijkheid ontstaat automatisch door deelname in een derde rechtspersoon.

Hoewel de gemeente zelf verantwoordelijk is voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen en wettelijke plichten, laten wij dus voor een groot aantal terreinen het voorbereiden en/of uitvoeren van beleid over aan onze verbonden partijen. Verbonden partijen maken dus voor ons beleid of voeren voor ons beleid uit, terwijl wij dat in principe (voor zo ver de wet dat toestaat) zelf zouden kunnen doen.

Hier zijn vier redenen voor:

- ♦ via gemeenschappelijke regelingen kan worden samengewerkt aan beleidsuitdagingen die gemeentegrensoverschrijdend zijn of die voor meerdere gemeenten van groot belang zijn;
- ♦ sommige taken vragen specialistische kennis die onze eigen organisatie niet kan bieden;
- ♦ het beleggen van taken bij een verbonden partij kan efficiënter/goedkoper zijn dan de taken in de eigen organisatie te beleggen, waardoor voor minder geld minstens dezelfde kwaliteit geleverd kan worden;
- ♦ voor sommige beleidsterreinen is het wettelijk verplicht om een gemeenschappelijke regeling op te richten.

Het (op maat) sturen en monitoren van verbonden partijen

Onze verbonden partijen zijn (deels) 'van ons', werken 'voor ons' en worden door ons bekostigd. Daarom is het van belang dat raad, college en ambtelijke organisatie, elk voor zo ver het zijn/haar bevoegdheden en verantwoordelijkheden betreft, het doen en laten van onze verbonden partijen (kunnen) sturen en monitoren. Welke taken de verbonden partij voor ons verricht is opgenomen bij het betreffende programma.

Aansturing van en toezicht op verbonden partijen in de praktijk

Het toezicht houden op verbonden partijen gebeurt op een gestructureerde wijze op basis van een arrangement. Er bestaan momenteel twee niveaus, namelijk een licht regime voor reeds bestaande verbonden partijen en een wat zwaarder regime dat ingezet kan worden bij verbonden partijen die in oprichting zijn en/of minder dan twee jaar bestaan om in deze eerste fase nadrukkelijker vinger aan de pols te kunnen blijven houden.

De twee niveaus (arrangementen) kennen de volgende kenmerken:

Niveau 1: bestuurlijk en financieel risico is licht

Dit arrangement bestaat uit de volgende maatregelen/instrumenten:

- a. De verbonden partij is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen van de lokale begroting en het lokale jaarverslag.
- b. De begroting en de jaarrekening met accountantsverklaring van de verbonden partij, mits het gaat om een gemeenschappelijke regeling, worden opgenomen op de raadskalender van de raad, waardoor de verbonden partij ieder jaar in de raadsvergadering ter sprake komt.
- c. De raad maakt zienswijzen/bedenkingen kenbaar bij de begroting en de jaarrekening van de verbonden partij, mits die mogelijkheid is opgenomen in de gemeenschappelijke regeling.
- d. De raad stelt desgewenst vragen aan het college.
- e. Het college neemt het initiatief om de raad periodiek mondeling te informeren over nieuwe ontwikkelingen.

Niveau 2: bestuurlijk en/of financieel risico is normaal

Dit arrangement bestaat uit alle maatregelen die gelden bij toezicht arrangement niveau 1 en aanvullend daarop:

- f. Bestuursrapportages van de verbonden partij die opgesteld worden als onderdeel van de P&C-cyclus van de verbonden partij worden ter kennisname gebracht van de raad (voor zo ver beschikbaar).
- g. Op verzoek van de raad geeft de verbonden partij (via of met betrokkenheid van het college) informatie op maat. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor de informatievraag.
- h. Bespreking door de raad van de kadernota die de verbonden partij in het kader van zijn P&C-cyclus opstelt, voordat deze wordt vastgesteld in het Algemeen Bestuur van de verbonden partij (voor zover dit agenda-technisch te realiseren valt en uiteraard alleen als er een kadernota wordt opgesteld).
- i. Elke agenda van de vergadering van het Algemeen Bestuur wordt met het collegeadvies dat het college hierover vanuit onze organisatie krijgt ter kennisname van de raad gebracht.
- j. Een jaarlijkse bijeenkomst van de raad met de directeur van de gemeenschappelijke regeling (eventueel samen met andere gemeenten).
- k. Het college overweegt een onderzoek ex artikel 213a Gemeentewet (doelmatigheid en doeltreffendheid) bij de verbonden partij te houden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om regionaal draagvlak te zoeken voor dit onderzoek.
- l. Op verzoek van de raad kan een rekenkamercommissie-onderzoek worden gehouden. Als gebruik gemaakt wordt van dit instrument kan het wenselijk zijn om hier regionaal draagvlak voor te zoeken.

Werken met toezicht arrangementen heeft vijf voordelen

1. *Toezicht arrangementen zijn 'eenzijdig'*
De raad bepaalt de arrangementen zonder instemming van de verbonden partijen.
2. *Het werken met toezicht arrangementen schept een duidelijk kader*
Binnen dit kader kan elke verbonden partij worden geplaatst, zonder dat steeds hoeft te worden teruggegrepen op afspraken die specifiek voor één verbonden partij gelden.
3. *Een verbonden partij kan een niveau hoger of lager worden geplaatst*
Dit is afhankelijk van de ontwikkelingen. Op deze manier kan de raad steeds inspringen op de actualiteit.
4. *Er wordt systematisch gestuurd op verbonden partijen*
Raad, rekenkamercommissie, college en organisatie kunnen hierbij ieder in samenhang hun eigen middelen inzetten.
5. *Raad en college kunnen hun energie specifiek op verbonden partijen richten*
Raad en college kunnen de bestuurlijke energie zoveel mogelijk richten op de verbonden partijen die de raad voor het bereiken van onze lokale ambities het belangrijkste vindt en op de verbonden partijen die de raad het meest risicovol vindt. Dit geeft de ruimte om bedrijfsmatige taken zoveel mogelijk op afstand te zetten en onze aandacht zoveel mogelijk te richten op beleidsmatige verbonden partijen. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om, als daar aanleiding toe is, een strakker toezicht op een uitvoeringsgerichte verbonden partij in te stellen.

1. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Burgemeester

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De kosten van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid worden gedragen door bijdragen van het Rijk, bijdragen van Provincie, bijdragen van zorgverzekeraars en bijdragen van gemeenten. De verdeling van de kosten die voor rekening komen van de deelnemende gemeenten zijn voor 50% gebaseerd op basis van historische kosten en voor 50% op basis van de rijksbijdrage per gemeente via het gemeentefonds.

De totale bijdrage van de deelnemende gemeenten die in de begroting 2019 van de VRGZ is opgenomen bedraagt € 37.291.575, waarvan de gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag betreft van € 1.550.972.

Financiële gegevens verbonden partij		
	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	4.030.000	5.732.000
Vreemd vermogen	66.214.000	75.301.000
Totaal	70.244.000	81.033.000
Exploitatieresultaat 2017: € 1.379.000 negatief		

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting VRGZ 2019)

Tegenover de risico's zijn normen ontwikkeld voor de benodigde algemene reserve. Voor het programma Crisis en Rampenbestrijding (C&R) betreft dit 5% van de omzet, zijnde € 2.422.000. De stand van de algemene reserve C&R op 1-1-2019 bedraagt € 1.426.000. De reserve is hiermee € 996.000 lager dan noodzakelijk om te voldoen aan de norm van 5%. De benodigde risicocapaciteit is €3.563.000, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing VRGZ. Hiermee komt de weerstandsratio op 0,4 en is onvoldoende.

Voor de Regionale Ambulance Voorziening (RAV) is deze maximaal 15% van de omzet, zijnde €3.278.000. De stand van de algemene reserve RAV op 1-1-2019 bedraagt € 2.305.000. De reserve is te laag om te voldoen aan de norm van 15%. De noodzakelijk benodigde risicocapaciteit is € 2.322.000, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing VRGZ. Hiermee komt de weerstandsratio op 1 en is voldoende.

Aangezien de deelnemende gemeenten direct bijdragen in het risico van het onderdeel C&R, in tegenstelling tot de risico's van het onderdeel RAV, en hiervan de risico's niet volledig zijn afgedekt door de reserve C&R, dient een extra risicoreservering te worden opgenomen. Voor het onderdeel C&R is een bedrag van € 2.137.000 (€ 3.563.000 - € 1.426.000) niet afgedekt. Dit bedrag is omgeslagen naar verhouding van het aantal inwoners en dit betekent een extra risico in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen van deze begroting ten bedrage van € 89.865 (€ 2.137.000/554.150 x 23.303). Peildatum inwoneraantal betreft d.d. 1-1-2017.

2. Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Gelderland-Zuid

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Nijmegen

Financieel belang

De totale gemeentelijke bijdrage inclusief subsidies voor 2019 bedraagt conform concept begroting GGD 2019 € 28.238.198. Voor Neder-Betuwe is rekening gehouden met een gemeentelijke bijdrage inclusief subsidie ter hoogte van € 1.249.895. Waarvan Uniforme taken op basis van inwoneraantal en afzonderlijke facturering € 1.161.424 en voor Maatwerk/Subsidies € 88.471. Bij AB d.d. 28-6-2017 is besloten om de extra productie 2018/2019 Veilig Thuis vooralsnog achterwege te laten. Hiervoor volgt in de 2^e helft 2018 een afzonderlijke begrotingswijziging Veilig Thuis met een aangepaste onderbouwing voor de extra productie 2018/2019.

Financiële gegevens verbonden partij		
	31-12-2017	31-12-2016
Eigen vermogen	-341.000	912.000
Vreemd vermogen	5.407.000	5.463.000
Totaal	5.066.000	6.375.000

Exploitatieresultaat 2017: € 1.254.000 negatief

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting GGD 2019)

Op basis van de notitie risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogen van de GGD (vastgesteld AB 12-12-2014, nieuwe notitie staat gepland voor eind 2018) is de normwaarde van de algemene reserve bij de begroting GGD 2019 bepaald op € 925.187. De normwaarde wordt als volgt bepaald zoals is opgenomen in de notitie risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogens van de GGD:

- € 1.000,- per medewerker;
- 0,5% van opgenomen gelden in verband met renterisico's;
- 1% van de totale uitgaven;
- 3% van de inkomsten, niet zijnde inwonersbijdrage en factuurbijdrage uniforme taken.

Met de resultaatbestemming jaarstukken GGD 2017 (onttrekking voor tekort jaarstukken 2017) voldoet de algemene reserve niet meer aan de normwaarde. Echter middels AB besluit van 14-12-2017 is besloten dat bij de jaarstukken GGD 2017 een bijstorting zal plaatsvinden ter hoogte van 70% van de destijds geldende norm van het weerstandsvermogen (€ 1.123.000). Zodoende heeft een bijstorting plaatsgevonden van € 1.127.000, zodat de algemene reserve een hoogte heeft van € 786.000 (70% van € 1.123.000).

Bij de begroting GGD 2019 zijn de risico's gekwantificeerd en is een benodigd weerstandsvermogen berekend op een bedrag van € 1.827.000. Zodoende is middels de aanwezige algemene reserve ter hoogte van € 786.000 slechts 46% van het benodigde weerstandsvermogen afgedekt bij de GGD. Het niet afgedekte deel van het benodigde weerstandsvermogen betreft een bedrag van € 1.041.000 (€ 1.827.000 - € 786.000).

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe is derhalve een risico opgenomen ter hoogte van € 43.776 dat gebaseerd is op het niet afgedekte deel van het benodigde weerstandsvermogen GGD in verhouding met het inwoneraantal (dient ook als basis voor de verdeling van de kosten die betrekking hebben op de wettelijke taken) van Neder-Betuwe (23.303) t.o.v. de regio Gelderland-Zuid (554.150). Oftewel $23.303 / 554.150 \times € 1.041.000 = € 43.776$. Peildatum inwoneraantal betreft d.d. 1-1-2017.

3. Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De bijdragen van de aangesloten gemeenten zijn grotendeels gebaseerd op het inwoneraantal. Voor de bijdrage 2019 is het uitgangspunt de inwoneraantallen per 1 januari 2018. In totaliteit betreft de gemeentelijke bijdrage Regio Rivierenland 2019 een totaalbedrag van € 1.956.000. Dit betreft een stijging van € 322.000 ten opzichte van de begroting 2018. Het grootste deel van de stijging kan worden verklaard door het wegvallen van het voordeel huisvestingskosten (een nadeel van € 148.000). Daarnaast stijgt de gemeentelijke bijdrage met € 80.000 voor ondersteuning op het gebied van Wonen (€ 60.000) en uitvoeringsbudget RIF (€ 20.000). Het effect van de stijging van de salariskosten op de gemeentelijke bijdrage komt in de begroting 2019 uit op € 90.000. De overige mutaties betreft een bedrag van € 4.000 nadelig.

Voor Neder-Betuwe betreft de gemeentelijke bijdrage vanaf 2019 een bedrag van € 191.505 (exclusief contractgestuurde dienstverlening waar afzonderlijke DVO's ten grondslag liggen).

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016		
Eigen vermogen	2.065.000	2.460.000		
Vreemd vermogen	5.463.000	5.038.000		
Totaal	7.528.000	7.498.000		
Exploitatieresultaat 2017: € 172.000 positief				

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting Regio Rivierenland 2019)

In 2013 is een inventarisatie uitgevoerd naar de financiële risico's bij het Regiokantoor van Regio Rivierenland, waarbij tevens een koppeling is gelegd met de saldi van reserves en voorzieningen om de risico's te kunnen dekken. De in de balans opgenomen algemene reserve regiokantoor van € 474.000 wordt voldoende geacht voor het afdekken van de financiële risico's.

In aanvulling op de uitgevoerde risico-inventarisatie bij het Regiokantoor is een vervolgonderzoek uitgevoerd, specifiek gericht op frauderisico's. Er functioneren voldoende controle- en beheersingsmaatregelen binnen het Regiokantoor van Regio Rivierenland. De frauderisico's worden als 'laag' gekwalificeerd.

Bij Contractgestuurde dienstverlening werken we met dienstverleningsovereenkomsten.

Aan het werken met dienstverleningsovereenkomsten zijn financiële risico's verbonden. Financiële risico's en eventuele tekorten bij de uitvoering van taken voor gemeenten kunnen worden opgevangen door inzet van de risicoreserve Contractgestuurde dienstverlening.

Een actueel risico betreft bij het opstellen van deze paragraaf dat de GGD Gelderland-Zuid het huurcontract heeft opgezegd per 1 juli 2018. Hierdoor ontstaat een financieel nadeel als gevolg van het wegvallen van de huuropbrengst. De structurele huurderving op basis van de werkelijke huurprijs in 2018 bedraagt € 341.000. De financiële gevolgen van de gewijzigde huisvestingssituatie worden onderzocht maar zijn op het moment van opstellen van deze begroting 2019 nog niet in beeld.

4. AVRI

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Geldermalsen.

Financieel belang

De begroting 2019 van de Gemeenschappelijke Regeling Avri is sluitend. Deze sluitende begroting van Avri gaat wel gepaard met een tariefstijging van de afvalstoffenheffing voor het jaar 2019 tot en met 2022. Het gemiddelde tarief van de afvalstoffenheffing voor huishoudens in Neder-Betuwe stijgt in 2019 met € 5 van € 199 naar € 204. In meerjarig perspectief stabiliseert de afvalstoffenheffing naar € 210 per huishouden in 2022. Naast autonome prijsindexeringen zorgen dalende grondstofvergoedingen in eerste instantie voor een stijging van het tarief per 2020. Vanaf 2021 en 2022 dalen de kosten van het basispakket, o.a. dankzij de overdracht van de stortplaats en afgeschreven investeringen. In lijn met voorgaande begrotingen wordt het tarief afvalstoffenheffing hierop niet naar beneden bijgesteld, waardoor de weerstandscapaciteit van Avri in deze jaren wordt vergroot. Op basis van de huidige inzichten wordt - bij ongewijzigde omstandigheden - na 2022 een daling van het tarief verwacht.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016		
Eigen vermogen	1.482.000	866.000		
Vreemd vermogen	36.564.000	38.048.000		
Totaal	38.046.000	38.914.000		

Exploitatieresultaat 2017: € 177.000 positief

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting Avri 2019)

De overgang van afvalbedrijf naar grondstofbedrijf en invoering van 'goed scheiden loont' gaat gepaard met grotere risico's op een aantal gebieden. Om alle risico's af te kunnen dekken heeft het AB van de GR Avri zich ten doel gesteld een weerstandsratio te realiseren van 1,0. Hiermee is de beschikbare weerstandscapaciteit even groot als de berekende risico's. Besluitvorming voor de begroting 2016 heeft tot gevolg gehad dat een deel van de weerstandscapaciteit verder is ingezet ten bate van het tarief afvalstoffenheffing 2016. Het weerstandsvermogen is hiermee tot ver onder de norm gedaald.

Het totale bedrag aan gekwantificeerde risico's bedraagt voor het jaar 2019 € 3.972.000. Voor het jaar 2019 is naar verwachting de beschikbare weerstandscapaciteit in totaliteit sprake van € 2.257.000.

Gekwantificeerde risico's 2019	Bedrag	Beschikbare weerstandscapaciteit 2019	Bedrag	Weerstandsratio
Basispakket	3.224.000	Voorziening basispakket	1.058.000	0,3
Pluspakket	75.000	Reserve pluspakket	75.000	1,0
Bedrijfsafval	56.000	Reserve bedrijfsafval	311.000	5,6
Bedrijfsvoering	617.000	Algemene reserve	813.000	1,3
Totaal	3.972.000	Totaal	2.257.000	0,6

In de begroting van de Avri heeft u kunnen vernemen dat met name bij het basispakket sprake is van een zeer laag weerstandsratio van 0,3. Door het vervallen van de risico's rondom het scheidingsgedrag van huishoudens en de overdracht van de stortplaats daalt het risicoprofiel per 2021 met € 1.2 mln naar € 2.0 mln. Door jaarlijkse toevoegingen vanuit de afvalstoffenheffing wordt de weerstandscapaciteit vergoot. Ultimo 2022 voldoet de weerstandscapaciteit voor het basispakket aan de vastgestelde norm en zijn de risico's voor Avri gedekt.

Echter voor de deelnemende gemeente is het ook van belang om het totaal aan weerstandsratio te zien en dat betreft zoals hierboven aangegeven een ratio van 0,6. Het totaal aan niet afgedekte risico's Avri betreft voor het jaar 2019 derhalve een bedrag van € 1.715.000 (€ 3.972.000 - € 2.257.000). Daarom wordt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe op basis van het inwoneraantal van Neder-Betuwe t.o.v. Regio Rivierenland (deze verdeelsleutel wordt ook gebruikt voor de verdeling van de BTW baten) het risico opgenomen dat niet is afgedekt bij de Avri. Het op te nemen risico in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe bedraagt daarmee € 167.865 (23.614 / 241.254 x € 1.715.000). Peildatum inwoneraantal betreft d.d. 1-1-2018.

5. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan de ODR betreft een bijdrage voor het uitvoeren van alle vergunningverleningstaken, toezichtstaken en handhavingstaken op het gebied van de Wet Milieubeheer. De totale bijdrage van de deelnemers die in de begroting ODR 2019 is opgenomen bedraagt € 14.735.000, waarvan de gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag betreft van € 1.482.286. Van belang is dat in de begroting 2019 ODR het werkprogramma ODR 2019 nog niet is verwerkt. Dit werkprogramma zal eind 2018 ter beschikking komen. Naar verwachting zullen de financiële consequenties van het nieuwe werkprogramma ODR verwerkt worden in een eerstvolgend planning & control document.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016		
Eigen vermogen	1.476.342	1.101.034		
Vreemd vermogen	2.469.874	1.033.937		
Totaal	3.946.216	2.134.971		

Exploitatieresultaat 2017: € 775.386

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting ODR 2019)

Ten aanzien van de programmabegroting ODR 2019 wordt opgemerkt, dat het weerstandsvermogen ten opzichte van de begroting 2018 is verbeterd naar waardering D (ratio tussen de 0,8 en 1,0 en betreft matig). Het totaal aan gekwantificeerde risico's betreft een totaalbedrag van € 354.375 en de aanwezige weerstandscapaciteit betreft een totaalbedrag van € 348.449. Per saldo is sprake van een ratio van 0,98 en zijn de risico's nagenoeg helemaal afgedekt.

6. Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De kosten van het Regionaal Archief Rivierenland worden grotendeels gedragen door bijdragen van de deelnemende gemeenten en bijdragen van Waterschap Rivierenland. De verdeling van de algemene kosten, alsmede de specifieke kosten, die gemaakt worden ten behoeve van de deelnemende gemeenten, geschieden naar evenredigheid van het aantal inwoners.

In de begroting RAR 2019 is opgenomen een totale gemeentelijke bijdrage ter hoogte van € 2.155.491 waarvan opgenomen als gemeentelijke bijdrage Neder-Betuwe een bedrag van € 240.991.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	30-12-2016
Eigen vermogen	471.412	485.032
Vreemd vermogen	9.186.039	9.128.046
Totaal	9.657.451	9.613.078

Exploitatieresultaat 2017: € 14.121 positief

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting RAR 2019)

De hoogte van de ratio van het weerstandsvermogen is door het Algemeen Bestuur in 2014 vastgesteld op minimaal 1,0. Medio 2017 heeft het Algemeen Bestuur de Update 2017 Risicomanagement & Weerstandsvermogen vastgesteld, waarbij de minimale norm van 1,0 is gehandhaafd. Op basis van de actuele cijfers bedraagt het normbedrag van de gewenste weerstandscapaciteit € 202.000. Voor iend 2019 wordt een werkelijke weerstandscapaciteit verwacht van € 196.257, zodat sprake is van een weerstandsratio van 0,97.

Met een weerstandsratio van 0,97 zijn nagenoeg de risico's van het RAR afgedekt en is geen aanvullende risicoafdekking nodig vanuit de gemeenten.

7. Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Kerk-Avezaath

Financieel belang

De provincie en gemeenten hebben in het kader van de verzelfstandiging die in 1999 heeft plaatsgevonden (ontstaan B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied met handelsnaam Uit@waarde) hun bijdragen in de exploitatietekorten afgekocht met als uitgangspunt dat de nieuwe organisatie zichzelf moet bedruipen. De gemeente Neder-Betuwe heeft in 2008 voor de laatste keer een afkoopsom betaald (€ 158.000) aan recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal en levert vanaf 2009 geen financiële bijdrage meer.

	31-12-2017	31-12-2016		
Financiële gegevens verbonden partij				
Eigen vermogen	0	0		
Vreemd vermogen	6.853	6.853		
Totaal	6.853	6.853		
Exploitatieresultaat 2017: € 0				

Risico's

Geen

8. Werkzaam Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Eén collegelid

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

Voor de Werkzaam Rivierenland is in de begroting van Neder-Betuwe rekening gehouden met een bijdrage ter dekking van het totale negatieve bedrijfsvoeringsresultaat. Voor 2019 betreft de bijdrage een bedrag van € 137.000 en vanaf 2020 vooralsnog een bedrag van € 152.000 per jaar. Naast deze bijdragen wordt de rijkssubsidie voor de uitvoering van de WSW één op één overgemaakt naar de Werkzaam.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016		
Eigen vermogen	5.241.000	8.874.000		
Vreemd vermogen	36.162.000	25.765.000		
Totaal	41.403.000	34.639.000		
Exploitatieresultaat 2017: € 327.000 positief				

Risico's en weerstandscapaciteit (gebaseerd op de begroting Werkzaam 2019)

Artikel 30 van de GR Werkzaam Rivierenland schrijft voor dat het weerstandsvermogen maximaal 3% bedraagt van de jaarlijkse exploitatielasten. Hiervan is 2% bestemd voor het opvangen van tekorten zonder direct effect op de gemeentelijke begrotingen. Feitelijk wordt hiermee speelruimte voor de gemeenten gecreëerd om kleine tekorten niet direct in hun begrotingen te hoeven verwerken. De resterende 1% is bedoeld voor fluctuaties in de opbrengst uit commerciële activiteiten (omzet). Per jaareinde 2017 is dat een bedrag van ongeveer € 91 mln. waarmee het plafond voor het weerstandsvermogen op dat moment ca € 2,75 mln. bedraagt. Ultimo 2017 bedraagt het weerstandsvermogen € 0,8 mln. Na bestemming van het resultaat 2017 (€ 0,3 mln. toe te voegen) komt het weerstandsvermogen in 2018 € op 1,2 mln.

Om de risico's van Werkzaam Rivierenland in kaart te brengen is ultimo 2017 in samenwerking met de stafdiensten van de Werkzaam een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van een workshop waarbij gebruik is gemaakt van het softwareprogramma NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem) waarmee risico's systematisch in kaart kunnen worden gebracht en beoordeeld. Uit de inventarisatie zijn vanuit de stafdiensten in totaal 41 risico's in beeld gebracht. Om de in kaart gebrachte risico's af te dekken is een fors hogere weerstandscapaciteit nodig. Hierop is verdere verfijning/verdieping nodig, samen met de controllers van de deelnemende gemeenten. Dit zal verder opgepakt worden in de 2^e helft van 2018 en begin 2019.

In de begroting 2019 heeft de Werkzaam Rivierenland zodoende nog geen concrete risico's benoemd. De gemeente Neder-Betuwe heeft de Werkzaam Rivierenland eerder meegegeven dat een concrete inventarisatie en beschikbaarheid van het vermogen aangetoond dient te worden conform de BBV vereisten. Op dit moment is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe vooralsnog geen risico opgenomen voor de Werkzaam Rivierenland, omdat dit niet onderbouwd kan worden. Dit zal opgepakt worden bij de volgende begroting, nadat de verfijningsactie omtrent de risico's van de Werkzaam is afgestemd met de gemeentelijke controllers.

9. Industrieschap Medel

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur : Burgemeester, één wethouder en twee raadsleden

Vestigingsplaats : Tiel

Financieel belang

De gemeenten Tiel en Neder-Betuwe participeren in principe op gelijke basis. Indien door het Algemeen Bestuur van industrieschap Medel een batig of een nadelig saldo over enig jaar ten goede aan, dan wel ten laste van de deelnemers wordt gebracht, dan geschiedt dit voor gelijke delen.

De grondexploitatie 2018 'Medel I' geeft een geprognosticeerd saldo van € 10,4 miljoen (2017: € 9,7 miljoen) op eindwaarde en van € 9,8 miljoen (2017: € 8,9 miljoen) op contante waarde. De grondexploitatie 2018 'Medel afronding' geeft een geprognosticeerd saldo van € 12,6 miljoen (2017 € 12,0 miljoen) op eindwaarde en van € 11,2 miljoen (2017 € 10,7 miljoen) op contante waarde. Het verschil tussen 2017 en 2016 is gelet op het totale investeringsniveau van beide projecten gering.

Financiële gegevens verbonden partij

	31-12-2017	31-12-2016		
Eigen vermogen	9.227.600	8.120.000		
Vreemd vermogen	51.543.370	50.134.580		
Totaal	60.770.970	58.254.580		
Exploitatieresultaat 2017: € 1.108.000				

Risico's

De ontwikkeling van Medel brengt financiële risico's met zich mee. De meest risicovolle onderdelen zijn in een rekenprogramma (Naris) ingevoerd. Op basis van de uitkomsten zijn de scenario's uitgewerkt en in de grondexploitaties 2018 verwerkt. De berekende risico's kunnen binnen de totale grondexploitatie van Medel ruimschoots worden afgedekt door de verwachte positieve resultaten (weerstandratio 4,9). Zodoende is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van Neder-Betuwe geen aanvullend risico opgenomen.

10. Casterhoven (CV)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Aandeelhouder (BV): Burgemeester

Commandiet (CV) : Wethouder met portefeuille financiën

Vestigingsplaats : Geffen

Financieel belang

De drie partijen (gemeente Neder-Betuwe, bouwbedrijf Gebroeders van Wanrooij BV en Van Grootheest Projecten BV) participeren op gelijke basis. De winsten of verliezen worden derhalve ook gelijkmatig over de drie partijen verdeeld. Om de totale financieringsbehoefte van Casterhoven zekerheid te geven heeft de gemeente Neder-Betuwe een garantstelling afgegeven tot maximaal € 22 miljoen. Dit bedrag is aangetrokken bij de BNG.

Financiële gegevens verbonden partij			
	31-12-2017	31-12-2016	
Eigen vermogen	-2.682.396	-2.734.988	
Vreemd vermogen	15.158.330	19.314.418	
Totaal	12.475.934	16.579.430	
Exploitatieresultaat 2017: € 52.592 positief			

Risico's

Begin 2018 is de grondexploitatie uit 2015 geactualiseerd. Op basis van het berekende worst case scenario van de uitvoering van de geactualiseerde GREX is een risico bepaald van € 820.000. Dit bedrag is substantieel lager dan het bedrag op grond van het vorige worst case scenario ad. € 4.100.000. Deze verlaging van het risico houdt direct verband met de volgende factoren:

- sterke verbetering van de marktpositie. In de tussenliggende periode is de vraag flink toegenomen, er is veel grond verkocht en bouwrijpgemaakt;
- grondprijzafspraken zijn gemaakt voor een groot deel van het restende deel van het plan;
- voor een groot deel van het nog uit te voeren plan zijn bestemmingsplannen vastgesteld en kan de realisatie plaatsvinden. Alleen voor fase 7, de laatste fase, dienen nog de planologische kaders te worden vastgesteld.
- de contingentering door de provincie voor Neder-Betuwe lijkt geen belemmering te vormen voor een tijdige uitvoering van het resterende plan. De woningbehoefte voor Neder-Betuwe is door een extern onderzoek in voldoende mate aangetoond.

11. Waterbedrijf Vitens N.V.

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Velp

Financieel belang

De gemeente Neder-Betuwe bezit, na omzetting van de preferente aandelen in een achtergestelde lening, 16.023 (0,277%) gewone aandelen van € 1 nominaal.

Financiële gegevens verbonden partij			
	31-12-2017	31-12-2016	
Eigen vermogen	533,7	489,1	
Vreemd vermogen	1.194,4	1.249,2	
Totaal	1.728,1	1.738,3	
Exploitatieresultaat 2017: € 47,7 positief			
(bedragen in miljoenen euro's)			

Risico's

Niet van toepassing.

12. N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Als aandeelhouder

Vestigingsplaats : Den Haag

Financieel belang

Neder-Betuwe heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht van 18.246 aandelen van € 2,50. Dit aandelenbezit heeft een duurzaam karakter.

Financiële gegevens verbonden partij			
	31-12-2017	31-12-2016	
Eigen vermogen	4.953	4.486	
Vreemd vermogen	135.072	149.514	
Totaal	140.025	154.000	
Exploitatieresultaat 2017: € 393 positief			
(bedragen in miljoenen euro's)			

Risico's

Niet van toepassing.

Paragraaf 6: Grondbeleid

Inleiding

De raad heeft in zijn vergadering van 8 december 2016 de Nota Grondbeleid gemeente Neder-Betuwe vastgesteld. In deze nota is een visie op ons grondbeleid weergegeven. De paragraaf Grondbeleid is Conform artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Meer hierover is te vinden via : <http://wetten.overheid.nl/BWBR0014606/2017-12-09>.

Grondbeleid gemeente Neder-Betuwe

Het gemeentelijke grondbeleid is één van de instrumenten om brede(ruimtelijke)ambities in de praktijk te realiseren. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan:

- het verder bouwen aan een robuuste en toekomstig bestendige openbare ruimte en infrastructuur;
- Het bevorderen van kwalitatieve woningbouw voor alle doelgroepen in onze snel groeiende gemeente;
- Het vasthouden van de groei van de werkgelegenheid het bieden van ruimte aan nieuwe en bestaande bedrijven;
- Het bevorderen van de vitaliteit van de kernen door actief te participeren in centrumplannen.

De werkwijze van de gemeente is gericht op het faciliteren van initiatieven van derden. Actieve grondpolitiek maakt geen deel uit van (toekomstige) beleidsdoelstellingen. De gronden die reeds in eigendom zijn van de gemeente zullen uiteraard in ontwikkeling worden genomen op economisch en strategisch verantwoord moment.

Onderverdeling complexen

Verschillende administratieve eenheden.

De grondcomplexen zijn in verschillende administratieve eenheden ingedeeld. Dit is van belang voor de status die de complexen hebben en de wijze waarop budgetten en kredieten worden toegekend en afgedekt.

De volgende indeling is gehanteerd:

- ♦ Gronden in eigendom van de gemeente. Voor deze gronden zijn grondexploitaties opgesteld;
- ♦ Gronden van derden. Diverse soorten van kostenverhaal worden geregeld in een (exploitatie) overeenkomst.

Gronden in eigendom van de gemeente

Zoals aangegeven worden voor deze gronden exploitaties opgesteld die ieder jaar worden geactualiseerd. Dit doen we om grote schommelingen binnen de grondexploitaties zoveel mogelijk te voorkomen en worden mogelijke financiële risico's beperkt.

Gronden van derden

Afspraken over kostenverhaal vastgelegd in een zogenoemde (anterieure overeenkomst). Gemeentelijke apparaatskosten en overige te verwachten kosten die de gemeente gaat maken als gevolg van haar faciliterende rol worden via deze overeenkomst verrekend met de initiatiefnemer. In "oude" overeenkomsten is volledig kostenverhaal niet in alle gevallen goed geregeld. Ter dekking van eventuele niet verhaalbare kosten is een verliesvoorziening ingesteld. De projecten die bij deze oude overeenkomsten horen worden in hoog tempo afgewikkeld. In nieuwe overeenkomsten is het risico op niet verhaalbare kosten afgedekt.

Rapportage grondexploitatiebegrotingen in relatie tot het Planning en Controle instrumentarium

De ingezette trend in 2011 met betrekking tot monitoring en het 'in control' krijgen en houden van de exploitatiebegrotingen van onze "projecten portefeuille" vindt ook zijn vervolg in 2019. Thans bestaat door vereende inzet van betrokken disciplines meer grip op de financiën, risico's en kredietverlening met betrekking tot gekozen uitgangspunten van de grondexploitatiebegrotingen. Gezien het grote belang van een actueel inzicht in de financiële status van de BIE complexen met een exploitatiebegroting en de uitvoering en voortgang van deze complexen rapporteren wij in 2018 op vier verschillende momenten, te weten in de:

- Jaarstukken over 2018 en de NCW-resultaten van de eigen projecten per 1-1-2019;
- Bestuursrapportage 2019 met de resultaten van de actualisatie van eigen projecten waarin verwerkt de mutaties tot en met 1 april 2019 indien zich grote afwijkingen voordoen;
- Bestuursrapportage 2019 van de resultaten van de actualisatie van eigen projecten per 1 augustus 2019 waarin verwerkt de grote afwijkingen indien deze zich voordoen.
- Bestuursrapportage 2019 van de resultaten van de actualisatie van eigen projecten per 1 augustus 2019 waarin verwerkt de grote afwijkingen indien deze zich voordoen.
- Bestuursrapportage 2019 van de resultaten van de actualisatie van eigen projecten per 1 november 2019 waarin verwerkt de grote afwijkingen indien deze zich voordoen.

Actualisatie complexen

De begrotingen van de eigen projecten en initiatieven van derden zijn per 1 januari 2018 geactualiseerd waarbij een nieuwe beoordeling heeft plaatsgevonden van de te verwachten lasten en baten alsmede de te hanteren fasering.

Risico's

Binnen het grondbeleid hebben we twee soorten risico's gedefinieerd. Algemene risico's en project specifieke risico's. De risico's die er zijn binnen het grondbeleid moeten afgedekt worden door het weerstandscapaciteit. Voor meer informatie over risico's, weerstandscapaciteit verwijzen wij u naar paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Verbonden partijen

Aangezien de projecten Medel en Casterhoven als deelneming onderdeel zijn van "Verbonden partijen" zijn deze beide projecten *niet* opgenomen in de boekwaarde van de BIE (grond)exploitaties. Voor meer informatie over de projecten Medel en Casterhoven verwijzen wij u naar de Paragraaf 5: "Verbonden Partijen".

Reserve bovenwijkse voorzieningen en reserve Ruimtelijke investeringen

Begin 2017 is een vernieuwde nota bovenwijkse voorzieningen gereed gekomen en vastgesteld d.d. 11 mei 2017. Grote afdrachten aan reserve Bovenwijkse voorzieningen via plaats conform de vastgestelde nota bovenwijkse voorzieningen

Overzicht van actuele prognose diverse complexen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in:

- Verwachte boekwaarden
- Verwachte resultaten
- Ingeschatte risico's
- Kredietverlening

Projectnaam	Boekwaarden					Verwachte resultaten op contante waarden		Opgenomen als risico		Investerings krediet	Afsluiting
	Gereiseerd	Nog te realiseren		Totaal		Jaarstukken 2017		Jaarstukken 2017			
	Boekwaarde 1-1-2018	Nog te maken Lasten	Nog te ontv. Baten	Nomin. per 1-1-2018 winst (= -)	Eindwaarde looptijd winst (= -)	1-1-2018 (winst = -)	1-1-2018 verlies	Project spec. risico 's 1-1-2017	Algemene risico 's	gesteld per	
BIE GREXEN											
Herenland	509.580	592.140	656.350	445.370	452.059	0	464.404	435.000	5.212	0	2019
Bonegraaf West	1.930.097	391.349	2.369.088	-34.064	35.167	0	35.707	0	-40.204	0	2020
ABC complex	2.341.834	3.939.855	7.772.713	-1.491.024	-1.205.769	-1.316.720	0	310.000	160.989	3.449.904	2022
Sub-totaal	4.781.511	4.923.344	10.798.151	-1.079.719	-718.543	-1.316.720	500.111	745.000	125.998	3.449.904	
BIE INITIATIEVEN											
Triangel	212.272	71.000	30.000	253.272	253.272	0	253.272	0	4.348	283.272	2020
Boveneindsstraat	705.962	3.450	0	709.412	709.412	0	709.412	0	3.536	709.412	2018
Broedershof	69.331	18.338	87.500	169	169	0	169	0	2.519	87.669	2019
Veilingterr. Kesteren	98.209	22.315	0	120.524	131.424	0	131.424	0	1.140	120.524	2019
Aldi Opheusden	-1.445	5.936	0	4.491	4.491	0	4.491	0	-6.399	4.491	2018
Supermarkt Kesteren	-43.480	18.398	0	-25.082	-25.083	-25.083	0	0	0	-25.082	2018
Heuning (HATRO)	58.218	78.400	112.349	24.269	24.269	0	24.269	0	4.117	136.618	2018
Van Dam Rijnbandijk	13.902	77.948	91.850	0	0	0	0	0	959	91.850	2019
Verzamelcomplex	40.346	0	0	40.346	40.346	0	40.346	0	1.273	40.346	2018
Nedereindsstraat 29, Kesteren	12.024	0	0	12.024	12.022	0	12.022	0	731	12.024	2018
Poort van Ochten	-701	22.598	23.303	-1.406	-703	-703	0	0	-96	21.897	2018
Boerderij De Vaalt	8.699	22.511	32.000	-790	-790	-790	0	0	131	31.210	2018
2 Woningen Nijlandseweg	5.460	26.680	32.140	0	0	0	0	0	303	32.140	2018
Spoorstraat 6-8, Kesteren	4.731	31.596	36.327	0	0	0	0	0	220	36.327	2018
Ijzendoorn West fase 2	1.508	21.275	31.000	-8.217	-8.217	-8.217	0	0	0	22.783	2018
Sub-totaal	1.185.036	420.445	476.469	1.129.012	1.140.612	-34.793	1.175.405	0	12.782	1.605.481	
Totaal Generaal	5.966.547	5.343.789	11.274.620	49.294	422.069	-1.351.513	1.675.516	745.000	138.780	5.055.385	

Voor een nadere toelichting op de projecten verwijzen wij naar de jaarstukken 2018 onderdeel paragraaf Grondbeleid.

Paragraaf 7: Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer we spreken over bedrijfsvoering dan hanteren wij de definitie zoals het ministerie van BZK het geformuleerd heeft: "Bedrijfsvoering betreft de bedrijfsprocessen binnen een gemeente om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren alsmede de sturing en beheersing daarvan."

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken. Onze organisatie beleeft door de dynamiek in het openbaar bestuur hectische tijden en het ziet er naar uit dat deze hectiek permanent zal zijn. Dat vraagt een organisatie die daarmee om kan gaan en kwaliteit blijft leveren. Het college is primair verantwoordelijk voor een adequate bedrijfsvoering. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak.

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

De overheid vraagt steeds meer zelfredzaamheid van inwoners (ook in onze gemeente krijgt burgerparticipatie steeds meer vorm) en de gemeente is steeds meer één van de maatschappelijke partijen dan een orgaan dat van bovenaf bepaalt wat goed is. Ons takenpakket, met de transities in het sociaal domein en de Omgevingswet als belangrijkste voorbeelden, verandert steeds, terwijl de financiële mogelijkheden beperkt zijn. Een 'blik naar buiten', flexibiliteit, een sterk strategisch en tactisch vermogen, slim samenwerken, integraal werken, klantgerichtheid en resultaatgerichtheid helpen onze organisatie om de door de raad bepaalde doelen toch te bereiken. Deze uitgangspunten staan dan ook centraal in de besturings- en managementfilosofie van de organisatie die eind 2013 door het college is vastgesteld en waar de organisatieontwikkeling zich in 2014 op is gaan richten en ook in de daaropvolgende jaren verder is uitgewerkt.

Onze organisatiestructuur is een afgeleide van het zogenoemde directiemodel. De organisatie staat onder algemene leiding van de gemeentesecretaris die tevens algemeen directeur is. De ambtelijke organisatie bestaat uit drie afdelingen: Fysieke pijler, Sociale pijler en Bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er twee stafeenheden: Concernstaf en Control. Het kleine aantal afdelingen betekent een klein en slagvaardig managementteam (gevormd door de gemeentesecretaris en de afdelingsmanagers, die geadviseerd worden door de controller en de directieadviseur) dat stuurt op de integraliteit en op samenhang van de strategische en complexe dossiers. Onze afdelingen hebben naast afdelingsmanagers, die de medewerkers die werken op de strategische dossiers aansturen, ook adjunct-afdelingsmanagers. Zij richten zich voornamelijk op het coachen en begeleiden van onze medewerkers die werken op de tactische en operationele dossiers en helpen op die manier de organisatie zich steeds verder te verbeteren.

De organisatiestructuur beoogt het management 'in positie' te brengen om:

- ♦ strategische en tactische beleids- en bedrijfsvoeringsdossiers in samenhang op de juiste manier op te kunnen laten pakken;
- ♦ snel en passend te kunnen inspelen op alle ontwikkelingen die de komende jaren op ons af komen en
- ♦ medewerkers te coachen en begeleiden bij het uitvoeren van hun taken en hen te helpen bij hun ontwikkeling.

Achterliggende doelen c.q. gewenste effecten zijn onder meer:

- ♦ een goede anticipatie op de veelheid aan ontwikkelingen in de samenleving en de veelheid aan nieuwe taken die we krijgen;
- ♦ een goede sturing op onze verbonden partijen;
- ♦ een verbetering van het integraal werken;
- ♦ eenduidig leiderschap binnen de organisatie;
- ♦ een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur waarin lef, professionaliteit, samenwerken, resultaat, klantgerichtheid en plezier kernbegrippen zijn;
- ♦ het aanbrenge van kwaliteitsverbeteringen in de prestaties van onze organisatie, onder meer doordat elke medewerker 'het beste uit zichzelf' haalt (daarbij stellen we zowel vakinhoudelijke kwaliteit als onze kerncompetenties resultaatgerichtheid, klantgerichtheid en samenwerken centraal).

Belangrijke ontwikkelingen

Sturing op verbonden partijen en regionale ontwikkelingen

De verbonden partijen en regionale samenwerking nemen aan belang toe. Dat is zichtbaar als we kijken naar de begroting en de financiële middelen die gemoeid zijn met de verbonden partijen. Tegelijkertijd neemt de samenwerking in en met de regio toe. Ontwikkelingen in de samenleving vragen in toenemende mate meer samenwerking met andere partijen, met name als het gaat om de zogenoemde Triple Helix van onderwijs, overheid en bedrijfsleven. Deze externe ontwikkelingen betekenen dat de interne sturing binnen onze organisatie daarvoor gereed dient te zijn: wat betekent dat voor de medewerkers en wat betekent dat voor de integrale sturing op de verbonden partijen en regionale samenwerking? In 2019 willen we nadrukkelijk verder inzetten op het vaststellen van de benodigde competenties waarover onze medewerkers moeten beschikken om de toekomstige ontwikkelingen aan te kunnen. Dit betekent ook dat de bedrijfsvoering hierbij betrokken dient te worden.

Personeelslasten (burger)raadsleden, college en griffie

In de begroting 2019 is voor (burger)raadsleden meerjarig een bedrag van € 194.265 geraamd. Voor het college is meerjarig vanaf 2019 een bedrag van € 470.244 geraamd en voor de Griffie meerjarig een bedrag van € 117.237.

Personeelslasten ambtelijke organisatie

Voor de personeelslasten van de ambtelijke organisatie is in 2019 een bedrag van 9,06 miljoen geraamd. De personeelslasten voor Babsen, pensioen oud wethouders en nabestaanden, Appa uitkeringen en voormalig personeel zijn hierbij inbegrepen. De toename van de personeelslasten ten opzichte van 2018 heeft voor het grootste deel betrekking op de extra formatie die beschikbaar is gesteld (Kadernota 2019) en het structureel toevoegen van de flexibele schil binnen de Fysieke pijler aan de personeelsstaat met ingang van 2019. De lasten die betrekking hebben op de flexibele schil van de Fysieke pijler worden voor het overgrote deel gecompenseerd door inkomsten uit leges en overeenkomsten. De formatie van de ambtelijke organisatie in 2019 bedraagt in totaal 132,7 fte. Vanaf 2019 is er een stelpost CAO in de begroting opgenomen van € 230.000 ten behoeve van loonstijgingen op basis van de meicirculaire 2018.

Overige personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie en ambtelijke organisatie)

Voor de overige personeelslasten van (burger)raadsleden, college en griffie en ambtelijke organisatie) is in 2019 meerjarig een bedrag van € 498.220 geraamd. De overige personeelslasten hebben betrekking op reiskosten woon-werk, secundaire arbeidsvoorwaarden, verzekeringen, vergoedingen, jubilea, enz.

Vrijval vacaturegelden inzetten voor externe inhuur

Binnen de organisatie ontstaan gedurende het jaar vacatures door uitstroom van medewerkers. Het voordeel dat vervolgens ontstaat binnen de personeelslasten wordt vrijval vacaturegelden genoemd. De leidinggevende maakt vervolgens de afweging om de vacature wel of niet in te vullen. Dit kan op basis van een (tijdelijk) dienstverband of op basis van tijdelijke externe inhuur.

Vervanging personeel bij ziekte en zwangerschapsverlof

In de begroting 2019 is meerjarig een bedrag geraamd van € 171.700. Dit is bestemd voor de (tijdelijke) vervanging van langdurig zieke medewerkers. In het geval van zwangerschapsverlof ontvangt de werkgever een zwangerschapsuitkering van het UWV. Deze uitkering is bedoeld om de medewerkster voor een bepaalde periode (gedeeltelijk) te vervangen.

FINANCIËLE BEGROTING

- A. Het overzicht baten en lasten en de toelichting,
- B. Uiteenzetting financiële positie en de toelichting,
- C. Overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld,

A: Het overzicht baten en lasten en de toelichting

Uitgangspunten ramingen

Het financieel-economische klimaat voor de komende jaren vraagt om een strikt begrotingsbeleid. Aanvullend op geldende wet- en regelgeving in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording en de Financiële verordening artikel 212 nemen wij hiervoor uitgangspunten op, die sturend zijn voor het financiële beleid en uitvoering in de komende jaren. Conform artikel 21 van de BBV moeten de gronden waarop de ramingen van de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 zijn gebaseerd worden weergegeven.

Coalitieprogramma 2018-2022: 'Samen bouwen aan Ruimte voor de Samenleving'

Als uitvloeisel van de gemeenteraadsverkiezingen is een coalitieprogramma opgesteld. Wij hebben op basis daarvan een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit programma vormt de leidraad voor het gemeentelijk beleid voor het komende jaar en de komende jaren.

Reeds bestaand beleid

Afgezien van nieuwe ontwikkelingen, zoals bepaald in het uitvoeringsprogramma bij het coalitieakkoord en afgezien van nieuw beleid, bezuinigingen en dekkingsvoorstellen waarover u bij de behandeling van de kadernota besluiten neemt, gaan we bij het opstellen van de begroting uit van het bestaande beleid. Dit is gebaseerd op de beleid tot en met eerste bestuursrapportage 2018.

Structureel sluitende begroting

De begroting en meerjarenraming moeten reëel en structureel in evenwicht (sluitend) zijn. Het laatste jaar van de vier jaarschijven is altijd structureel sluitend.

Structurele lasten worden structureel gedekt

Structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Tegenover structurele lasten kunnen geen incidentele baten of incidentele meevallers staan. Uit het budget voor onvoorziene uitgaven worden geen structurele uitgaven gedaan.

Integrale afweging

De raad is bij de begrotingsbehandeling aan zet om wensen voor nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen tegen elkaar en tegen de beschikbare financiële beleidsruimte af te wegen. De inpassing van eventueel nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen worden daarom in de begroting op afzonderlijke wijze zichtbaar gemaakt. De inpassing van de kadernota in de begroting vindt plaats onder een hoofdstuk 'Nieuw beleid conform kadernota'. De inpassing van eventueel nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen, die bekend worden na behandeling van de kadernota door de gemeenteraad, vindt plaats in de begroting onder het hoofdstuk 'Nieuw beleid na kadernota'. Definitieve besluitvorming over het nieuwe beleid conform kadernota én over het nieuwe beleid na kadernota vindt plaats bij de behandeling en vaststelling van de begroting. Dit uitgangspunt leidt ertoe dat bij de behandeling van bestuursrapportages en jaarstukken geen voorstellen voor nieuw beleid aan de raad worden gedaan.

Oud voor nieuw

In geval het college of de raad een voorstel doet om extra geld uit te geven op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet solide dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van externe dekking, moet in het voorstel aangegeven worden welk oud beleid moet worden geschrapt of verminderd. Een beroep op een verwacht positief rekeningssaldo of een waarschijnlijk begrotingsoverschot is geen acceptabele dekking.

Behoedzame en reële ramingen

Bij het begroten gaan we uit van behoedzame en reële ramingen. De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de meicirculaire van het voorafgaande jaar. Tussentijdse mutaties in de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds verrekenen wij incidenteel met het begrotingssaldo. Bijstelling van specifieke, incidentele geldstromen van rijk of provincie verrekenen wij direct met de specifieke, incidentele uitgaven die hier tegenover staan.

Prijspeil (inflatiepercentage)

De meicirculaire 2018 geeft de kaders aan voor de verwachte prijsstijging voor het jaar 2019. De afspraak die wij met u hebben gemaakt is dat wij voor de prijsstijging jaarlijks een stelpost prijsstijging opnemen conform het percentage dat de meicirculaire voor het volgende jaar aangeeft. In de meicirculaire worden er middelen de algemene uitkering uit het gemeentefonds hiervoor ook middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier een percentage van 1,4% voor de begroting 2019. Voor de meerjarenraming is rekening gehouden met 1%.

Personeelslasten

De formatie 2019 wordt geraamd op basis van de formatie 2018. De hoogte van de personeelslasten is gebaseerd op de CAO. De meicirculaire 2018 geeft kaders aan voor de verwachte loonstijging voor het jaar 2019. Het betreft hier een percentage van 3 % voor de begroting 2019 en voor de meerjarenramingen is rekening gehouden met 1%.

Aantal inwoners

Als uitgangspunt bij het samenstellen van de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 wordt het aantal inwoners gebaseerd op het aantal inwoners per 1 januari 2018. Op die datum telde Neder-Betuwe 23.615 inwoners.

Aantal inwoners per dorp:				
Plaatsnaam	Aantal 2015	Aantal 2016	Aantal 2017	Aantal 2018
Dodewaard	4.411	4.379	4.376	4.383
Echteld	1.083	1.056	1.027	1.025
Kesteren	5.350	5.527	5.671	5.813
Opheusden	6.008	6.132	6.215	6.309
Ochten	4.770	4.860	4.902	4.932
IJzendoorn	1.106	1.095	1.112	1.153
TOTAAL	22.728	23.049	23.303	23.615

Investeringskredieten en vrijval van investeringen

In de door u in vastgestelde financiële verordening 2017 heeft u kaders aangegeven hoe om te gaan met investeringen en vrijval daarvan. Investeringskredieten worden beschikbaar gesteld op basis van een deugdelijke onderbouwing. Als een investering niet in het geplande jaar wordt gerealiseerd, vallen de kapitaallasten incidenteel vrij ten gunste van de exploitatie. Bij bestuursrapportages wordt bezien of er daadwerkelijk sprake is van vrijval van kapitaallasten.

Rente en afschrijvingen investeringen

In de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 wordt er gewerkt met een interne rekenrente van 1%. Voor het bepalen van de kapitaallasten wordt uitgegaan van een rekenrente van 1%. De ruimte die ontstaat door vrijval van afschrijvingslasten wordt benut voor vervangingsinvesteringen. Als deze vrijvallende afschrijvingslasten niet meer nodig zijn voor vervangingsinvesteringen dan vallen deze vrij ten gunste van de exploitatie.

Rente reserves en voorzieningen

De basis hiervoor vormt de nota reserves en voorzieningen 2014. In deze nota zijn de volgende kaders vastgesteld:

- ◆ Aan de algemene reserve wordt geen rente toegerekend;
- ◆ Aan bestemmingsreserves die gevormd zijn ter dekking van kapitaallasten wordt jaarlijks 1% rente toegevoegd. Dit is gelijk aan de interne rekenrente van 1% die gebruikt wordt bij het bepalen van de kapitaallasten.
- ◆ Bestemmingsreserves worden afgebouwd conform uw besluitvorming bij de nota reserves en voorzieningen.

Reservepositie

De algemene reserve dient ter dekking van de risico's en om incidentele exploitatietekorten op te vangen. De reserve precariobelasting dient ter dekking van de risico's die aanwezig zijn op het gebied van de heffing van precariobelasting. De reserve drie decentralisaties dient voor het opvangen van exploitatie tekorten binnen de drie decentralisaties.

Overzicht van lasten en baten

In dit hoofdstuk zijn diverse (verplichte) financiële overzichten ondergebracht. Deze overzichten geven naast de overzichten per programma inzicht in de exploitatie en de financiële positie. In verband met afronding op duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan (voor de onderstaande tabellen geldt dat een bedrag met een -/- teken een voordeel is).

Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid gesplitst naar lasten en baten												
Bestaand en nieuw beleid Programma's	2019			2020			2021			2022		
	Lasten	Baten	Restant	Lasten	Baten	Restant	Lasten	Baten	Restant	Lasten	Baten	Restant
	€ x 1000			€ x 1000			€ x 1000			€ x 1000		
P1 Bestuur en Diensverlening	2.265	-338	1.927	2.166	-304	1.862	2.196	-304	1.892	2.196	-304	1.892
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.836	-18	1.818	1.814	-18	1.796	1.812	-18	1.794	1.812	-18	1.794
P3 Fysieke Leefomgeving	13.793	-6.692	7.102	11.440	-6.146	5.294	11.472	-6.069	5.402	11.476	-6.069	5.407
P4 Economie	6.950	-6.110	840	2.056	-1.764	292	3.085	-2.793	292	1.907	-1.635	272
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	19.244	-3.885	15.360	19.339	-3.885	15.454	19.533	-3.885	15.648	19.709	-3.885	15.824
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn	4.701	-799	3.902	4.956	-799	4.157	4.883	-799	4.084	4.882	-799	4.083
P7 Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien	7.518	-37.259	-29.742	7.986	-38.171	-30.185	8.327	-38.939	-30.612	8.731	-38.422	-29.690
R Mutaties in reserves	1.348	-2.794	-1.446	1.348	-241	1.108	1.348	-196	1.153		-196	-196
Geraamd resultaat inclusief mutaties in reserves	57.657	-57.895	-238	51.104	-51.328	-224	52.658	-53.004	-346	50.715	-51.329	-614
+ = tekort - = overschot												

Overzicht Lasten en baten per programma							
Bestaand Beleid Programma's	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming			
				2020	2021	2022	
P1 Bestuur en Dienstverlening	1.242	1.787	1.970	1.911	1.942	1.942	
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.694	1.830	1.795	1.772	1.771	1.771	
P3 Fysieke Leefomgeving	3.827	5.974	5.545	5.559	5.426	5.426	
P4 Economie	165	699	264	236	236	236	
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.078	15.201	15.072	15.052	15.093	15.093	
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn		4.057	3.857	3.856	3.830	3.830	
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien	-31.147	-30.015	-30.196	-30.844	-31.111	-31.111	
Mutaties in reserves	4.524	380	1.162	1.153	1.153	1.153	
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.618	-86	-532	-1.305	-1.661	-1.661	
+ = tekort - = overschot							

Nieuw beleid conform kadernota Programma's	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
P1 Bestuur en Dienstverlening				7	7	7
P2 Openbare Orde en Veiligheid			11	11	11	11
P3 Fysieke Leefomgeving			1.896	236	269	268
P4 Economie			581	39	39	39
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet			45	70	70	70
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn			165	370	324	322
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien			436	399	398	398
Mutaties in reserves			-2.607	-45		
Geraamd resultaat nieuw beleid			527	1.086	1.117	1.115
+ = tekort - = overschot						

Nieuw beleid na kadernota Programma's	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
P1 Bestuur en Dienstverlening			-43	-56	-56	-56
P2 Openbare Orde en Veiligheid			12	12	12	12
P3 Fysieke Leefomgeving			-340	-502	-293	-288
P4 Economie			-4	18	18	-2
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet			243	332	485	661
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn			-119	-69	-69	-69
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien			18	261	100	1.022
Mutaties in reserves						-1.348
Geraamd resultaat nieuw beleid			-233	-5	197	-68
+ = tekort - = overschot						

Bestaand en nieuw beleid Programma's	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
P1 Bestuur en Dienstverlening	1.242	1.787	1.927	1.862	1.892	1.892
P2 Openbare Orde en Veiligheid	1.694	1.830	1.818	1.796	1.794	1.794
P3 Fysieke Leefomgeving	3.827	5.974	7.102	5.294	5.402	5.407
P4 Economie	165	699	840	292	292	272
P5 Wmo, Jeugd en Participatiewet	18.078	15.201	15.360	15.454	15.648	15.824
P6 Onderwijs, Sport en Welzijn		4.057	3.902	4.157	4.084	4.083
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien	-31.147	-30.015	-29.742	-30.185	-30.612	-29.690
Mutaties in reserves	4.524	380	-1.446	1.108	1.153	-196
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-1.618	-86	-238	-224	-346	-614
+ = tekort - = overschot						

Incidentele lasten en baten

In het overzicht hieronder zijn de geraamde incidentele baten en lasten per programma weergegeven waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen.

Overzicht van incidentele lasten en baten					
	Progr.	Begroting 2019	Meerjarenraming		
			2020	2021	2022
Bedragen x	€ 1.000				
Incidentele lasten					
Speelruimtebeleid	3	10			
Implementatie Omgevingswet	3	600			
Meerjaren vervangingsplan gemeentelijke essen	3	260			
Projectmatig toezicht, controle en handhaving Wabo-taken	3	75			
Uitvoeringsprogramma NBVVP	3	830			
Ontsluitingsweg ABC-terrein westelijke richting	3	50			
Onderzoek ontsluiting Ochten	3	25			
Vorbereidende werkzaamheden 'goed ondernemersklimaat'	4	13			
Fietsroutenetwerk	4	30			
Gebiedsontwikkeling Kesteren-Zuid	4	500			
Transparantie in budgetten / uitgaven sociaal domein	5	45			
Integraal accommodatiebeleid in dienst van thema Leefbaarheid	6	45	45		
Actualisatie I&A gids 2019	AD	124			
Totaal incidentele lasten		2.607	45		
Incidentele baten					
Onttrekking uit de algemene reserve ter dekking van incidentele uitgaven	AD	-2.607	-45		
Totaal incidentele baten		-2.607	-45		
Totaal aan incidentele lasten en baten 2019-2022					

B: Uiteenzetting financiële positie en de toelichting

Inhoud

De uiteenzetting van de financiële positie is een onderdeel dat voorgeschreven wordt vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Artikel 20 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) geeft aan dat de uiteenzetting van de financiële positie uit twee delen bestaat:

1. Een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande beleid en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen;
2. een geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar, die ten minste de posten bevat om het EMU-saldo te kunnen berekenen;
3. het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar alsmede het jaar volgend op het begrotingsjaar.

Afzonderlijke aandacht wordt ten minste besteed aan:

- I. de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
- II. de investeringen; onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut;
- III. de financiering;
- IV. de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves en voorzieningen.

De financiële positie

De ramingen voor de begrotingsjaren van de financiële gevolgen van het bestaande beleid en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen, worden in de financiële positie weergegeven. Deze financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe is gesplitst in bestaand beleid en nieuw beleid. Het bestaande beleid is gebaseerd op de eerste bestuursrapportage 2018.

Bestaand beleid

In de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 betreft bestaand beleid de situatie tot en met de eerste bestuursrapportage 2018. Op basis van bestaand beleid, zoals vermeld in de eerste bestuursrapportage 2018 geeft de financiële positie voor de jaren 2019 tot en met 2022 een sluitend beeld. Het betreft voor 2019 een overschot van € 532.000, voor 2020 een overschot van € 1.305.000, voor 2021 een overschot van € 1.661.000 en voor 2022 een overschot van € 1.661.000.

De financiële positie bestaand beleid is hieronder weergegeven.

Overzicht Financiële Positie						
	rekening 2017	begroting 2018	begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Bedragen x	€ 1.000					
Bestaand Beleid						
Lasten	57.740	53.041	50.024	49.381	48.977	48.972
Baten	-59.358	-53.127	-50.556	-50.686	-50.638	-50.633
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.618	-86	-532	-1.305	-1.661	-1.661

Schommelingen in bestaand beleid

Jaarschijven 2018-2019

De lasten dalen in 2019 ten opzichte van 2018 met afgerond € 3 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht

- ◆ Lasten dalen met 1,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie niet-bedrijventerreinen;
- ◆ Lasten stijgen met 0,9 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC;
- ◆ Lasten dalen met 0,12 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de implementatie omgevingswet;
- ◆ Lasten dalen met 0,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het openbaar groen;
- ◆ Lasten dalen met 0,1 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de verkeer en vervoer (investeringen wegen);
- ◆ Lasten dalen met 0,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de capaciteitsbehoefte sociaal domein;
- ◆ Lasten dalen met 0,47 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de doorgeschoven werkzaamheden van 2017 naar 2018;
- ◆ Lasten dalen met 0,9 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen mutaties in reserves (lagere toevoegingen);
- ◆ Lasten dalen met 0,81 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

De baten dalen in 2018 ten opzichte van 2017 met afgerond € 2,6 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht.

- ◆ Baten dalen met 1,2 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de grondexploitatie niet-bedrijventerreinen;
- ◆ Baten stijgen met 0,5 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC;
- ◆ De baten stijgen met 1,3 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de algemene uitkering;
- ◆ De baten dalen met 0,9 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de precariobelasting;
- ◆ Baten dalen met 1,7 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen mutaties in reserves (lagere onttrekkingen);
- ◆ Baten dalen met 0,6 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

Jaarschijven 2019-2020

De lasten dalen in 2020 ten opzichte van 2019 met afgerond € 0,64 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 0,8 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC;
- ◆ Lasten stijgen met 0,34 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden bij een toename van de stelposten prijsstijgingen en Interbestuurlijk programma;
- ◆ Lasten dalen met 0,18 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

De baten stijgen in 2020 ten opzichte van 2019 met afgerond € 0,13 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Baten dalen met 0,8 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC;
- ◆ De baten stijgen met 1,0 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de algemene uitkering;
- ◆ Baten dalen met 0,07 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

Jaarschijven 2020-2021

De lasten dalen in 2021 ten opzichte van 2020 met afgerond € 0,04 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Lasten dalen met 0,7 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC en Bonegraaf West;
- ◆ Lasten stijgen met 0,31 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden bij een toename van de stelposten prijsstijgingen en Interbestuurlijk programma;
- ◆ Lasten dalen met 0,010 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

De baten dalen in 2021 ten opzichte van 2020 met afgerond € 0,048 miljoen. De grootste verschillen worden hieronder toegelicht:

- ◆ Baten dalen met 0,7 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen het project ABC en Bonegraaf west;
- ◆ Baten stijgen met 0,84 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden binnen de algemene uitkering;
- ◆ Baten dalen met 0,188 miljoen waarvan de oorzaak gevonden moet worden in overige kleine ontwikkelingen.

Nieuw Beleid

In de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 zijn onder 'nieuw beleid' ontwikkelingen opgenomen die gerelateerd zijn aan het coalitieprogramma 2018-2022: 'Samen bouwen aan Ruimte voor de Samenleving'. Deze onderdelen zijn opgenomen in het onderdeel 'nieuw beleid conform kadernota 2019-2022'. Daarnaast is nog sprake van enkele overige ontwikkelingen die staan opgenomen in het onderdeel 'nieuw beleid na kadernota'.

Nieuw beleid conform kadernota 2019-2022

In de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 is onder nieuw beleid conform kadernota het nieuwe beleid uit de kadernota 2019-2022 opgenomen.

Het betreft de volgende onderwerpen als nieuw beleid:

- ◆ Uitbreiding telefonische bereikbaarheid vrijdagmiddag
- ◆ Aanpak ondermijning
- ◆ Speelruimtebeleid
- ◆ Implementatie Omgevingswet
- ◆ Meerjaren vervangingsplan gemeentelijke essen
- ◆ Projectmatig toezicht, controle en handhaving Wabo-taken
- ◆ Uitvoeringsprogramma NBVVP
- ◆ Ontsluitingsweg ABC-terrein westelijke richting
- ◆ Uitvoeringsprogramma klimaatnota
- ◆ Masterplan 'De schatkist van Neder-Betuwe'
- ◆ Formatie-uitbreiding Fysieke pijler
- ◆ Onderzoek ontsluiting Ochten
- ◆ Regionale bijdrage mobiliteitsonderzoeken
- ◆ Voorbereidende werkzaamheden 'goed ondernemersklimaat'
- ◆ Personele capaciteit begeleiding planvorming veerhaven Ochten
- ◆ Fietsroutenetwerk
- ◆ Gebiedsontwikkeling Kesteren-Zuid
- ◆ Transparantie in budgetten / uitgaven sociaal domein
- ◆ Vrijwilligersbeleid
- ◆ Accommodatiebeleid Dodewaard / Herontwikkeling De Eng
- ◆ Integraal accommodatiebeleid in dienst van thema Leefbaarheid
- ◆ Exploitatie- en huisvestingsproblematieken dorpshuizen
- ◆ Vernieuwbouw/uitbreiding/achterstallig onderhoud Hervormde school Opheusden
- ◆ Integraal huisvestingsplan met betrekking tot scholen (IHP)
- ◆ Extra veld Voetbalvereniging Kesteren
- ◆ Opstellen Sport- en beweegvisie
- ◆ Stimulering maatschappelijk rendement
- ◆ Jongeren op gezond gewicht (JOGG)
- ◆ Actualisatie I&A gids 2019
- ◆ Een gezonde organisatie
- ◆ Extra garantiebanen creëren

De financiële gevolgen van de kadernota 2019-2022 zijn hieronder weergegeven.

Totaal Nieuw Beleid 2019-2022 conform kadernota				
	begroting 2019	Meerjarenraming		
		2020	2021	2022
Bedragen x €1.000				
Nieuw Beleid conform kadernota				
Lasten	3.134	1.131	1.117	1.115
Baten	-2.607	-45		
Totaal Nieuw Beleid conform kadernota	527	1.086	1.117	1.115
+ = tekort - = overschot				

Nieuw beleid na kadernota

Daarnaast zijn in deze begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 onder nieuw beleid na kadernota nog enkele aanvullende onderwerpen opgenomen. Hieronder volgt een uiteenzetting van de onderwerpen:

◆ Meicirculaire 2018 gemeentefonds

Na de positieve financiële uitwerking van het regeerakkoord in de maartcirculaire 2018 is er helaas een forse negatieve meicirculaire 2018 door het rijk uitgebracht. Daarmee worden de financiële ruimtes die meerjarig ontstonden door de maartcirculaire grotendeels teniet gedaan. De drie grootste ontwikkelingen betreffen meerjarig de forse negatieve bijstelling van het accres als gevolg van lagere rijksuitgaven en lagere aardgasbaten (oplopend naar € 431 miljoen in 2022), wijziging systematiek BTW-compensatiefonds met een fors negatief effect en het positieve effect van de overheveling van de integratie-uitkering Sociaal Domein (Wmo, Jeugd en Participatie) naar het 'algemene deel' van de algemene uitkering. Voor meer uitgebreide informatie verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief inzake de meicirculaire 2018. Het effect op onze financiële positie van dit onderwerp bedraagt voor 2019 € 50.000 voordelig, 2020 € 46.000 nadelig, 2021 € 173.000 nadelig en voor 2022 € 512.000 nadelig.

Een aanvullend effect betreft het voordeel voor de nieuwe jaarschijf 2022. Dit betreft een effect dat primair is voortgekomen uit de positieve maartcirculaire 2018 en grotendeels het gevolg is van de toename van het accres. Bij de maartcirculaire 2018 is de meerjarenraming nog getoond tot en met het jaar 2021, zodat het positieve effect voor jaarschijf 2022 nog niet zichtbaar was. Zodoende is sprake van een aanvullend positief effect voor het jaar 2022 voor een bedrag van € 579.000.

◆ Actualisatie urencalculaties en actualisatie kostendekkendheid leges

In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urencalculaties en het bepalen van de kostendekkendheid leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in het kader van de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving van ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Daarnaast is de kostendekkendheid leges geactualiseerd en heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het effect op onze financiële positie van deze twee onderwerpen bedraagt in totaliteit voor alle programma's in deze begroting voor 2019 € 11.000 nadelig, voor 2020 € 100.000 nadelig, voor 2021 € 175.000 nadelig, en voor 2022 € 149.000 nadelig.

◆ JOGG een structureel voordeel van € 28.000.

Het JOGG is ondergebracht bij programma 6. Het voorstel is om dit onder programma 5 te brengen en het bedrag op te vangen binnen het budget van de 3 Decentralisaties. Dat levert een structureel voordelig effect op van € 28.000.

◆ Leerlingenvervoer structureel voordeel van € 75.000

In het overdrachtsdossier (raadsbrief 7 maart 2018) is destijds opgenomen, dat naar verwachting binnen het budget leerlingenvervoer een bedrag van circa € 75.000 zou resteren. Daarbij is wel aangegeven dat de nieuwe aanbesteding per 1 augustus 2020 tot hogere kosten kan leiden. In de risicoparagraaf in de begroting is rekening gehouden met een bedrag van € 90.000. Mocht de nieuwe aanbesteding hoger uitvallen dan zal dat t.z.t. worden meegenomen. Om die reden kan thans een bedrag van € 75.000 structureel als voordeel worden ingezet.

◆ Sport- en beweegvisie een voordeel van € 50.000 voor 2019

Volgens de huidige planning zal de Sport- en beweegvisie en het daarbij behorende uitvoeringsplan eind 2019 (oktober) worden vastgesteld. De verwachting en het voornemen is om eventuele acties/activiteiten pas op te starten in 2020, zodat het geraamde bedrag over 2019 kan vrijvallen. Dat levert voor 2019 een besparing van € 50.000 op.

◆ Claim budget vrijval vacaturegelden structureel voordeel van € 50.000

Door het ontstaan van vacatures valt elk jaar een deel van de totale loonkosten vrij. Deze vrijval aan loonkosten wordt jaarlijks ingezet ter dekking van tijdelijke inhuur van personeel. Voorgesteld wordt om vooraf een deel van deze vrijval ter grootte van 50.000 euro op structurele basis in te zetten als algemeen dekkingsmiddel. Consequentie hiervan is dat vacatures enige tijd langer in stand gelaten moeten worden dan wel dat een beperkte pas op de plaats moet worden gemaakt wat betreft de tijdelijke inhuur van personeel. Dit wordt acceptabel geacht.

◆ Overige kleine financiële effecten voor 2019 € 9.000 nadelig, voor 2020 € 2.000 nadelig, voor 2021 € 2.000 nadelig en voor 2022 € 2.000 nadelig.

De financiële gevolgen van de kadernota 2019-2022 zijn hieronder weergegeven.

Totaal Nieuw Beleid 2019-2022 na kadernota				
Bedragen x €1.000	begroting 2019	Meerjarenraming		
		2020	2021	2022
Nieuw Beleid na kadernota				
Lasten	4.498	592	2.564	628
Baten	-4.732	-597	-2.367	-696
Totaal Nieuw Beleid 2019-2022 na kadernota	-233	-5	197	-68
+ = tekort - = overschot				

Totaal beleid (bestaand en nieuw)

Rekening houdend met het opgenomen nieuw beleid (conform kadernota en na kadernota) bieden wij u nu een begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 aan met een overschot van € 238.000 voor 2019, € 224.000 voor 2020, € 346.000 voor 2021 en € 614.000 voor 2022.

Hieronder volgt een totaaloverzicht van de financiële positie.

Overzicht Financiële Positie						
	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000						
Bestaand Beleid						
Lasten	57.740	53.041	50.024	49.381	48.977	48.972
Baten	-59.358	-53.127	-50.556	-50.686	-50.638	-50.633
Geraamd resultaat bestaand beleid	-1.618	-86	-532	-1.305	-1.661	-1.661
Nieuw Beleid						
Nieuw beleid conform kadernota						
Lasten			3.134	1.131	1.117	1.115
Baten			-2.607	-45		
Nieuw beleid conform kadernota			527	1.086	1.117	1.115
Nieuw beleid na kadernota						
Lasten			4.498	592	2.564	628
Baten			-4.732	-597	-2.367	-696
Nieuw beleid na kadernota			-233	-5	197	-68
Geraamd resultaat nieuw beleid			294	1.081	1.314	1.047
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-1.618	-86	-238	-224	-346	-614

Overzicht Financiële Positie met effect mutaties reserves						
	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Geraamd resultaat begroting exclusief mutaties in reserves	-6.142	-466	1.207	-1.332	-1.499	-418
Geraamde mutaties in reserves	4.524	380	-1.446	1.108	1.153	-196
Geraamd resultaat begroting inclusief mutaties in reserves	-1.618	-86	-238	-224	-346	-614

Financiële positie 2019-2022 gecorrigeerd met incidentele lasten en baten

In onderstaand overzicht is onze financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten. Voor meer informatie over incidentele lasten en baten verwijzen wij u naar de bijlage "Overzicht van incidentele lasten en baten" die u achter in dit document kunt vinden.

Financiële Positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten				
	begroting	Meerjarenraming		
	2019	2020	2021	2022
Bedragen x € 1.000				
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-238	-224	-346	-614
Incidentele lasten en baten				
Incidentele lasten	2.607	45		
Incidentele baten	-2.607	-45		
Totaal incidentele lasten en baten				
Geraamd structureel begrotingspositie (Financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten)	-238	-224	-346	-614

Conclusie financiële positie

Conform artikel 189 van de gemeentewet moet u erop toezien dat de begroting reëel en structureel in evenwicht (sluitend) is. Wij moeten u een reële en structureel sluitende begroting 2019 en een meerjarenraming 2020-2022 ter vaststelling aanbieden. Met deze begroting voldoen wij aan deze wettelijk gestelde eisen.

Onze financiën zijn op orde. De begroting is meerjarig sluitend. De ratio's weerstandsvermogen liggen de komende vier jaren rond de 1,7 en wordt daarmee als ruim voldoende gekwalificeerd. De strikt toegepaste begrotingsdiscipline in de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat onze financiën op orde zijn en dit heeft een positieve invloed op onze vermogenspositie.

Dit is de eerste begroting binnen de nieuwe raadsperiode na de verkiezingen van maart. Een nieuwe periode met daaraan gekoppelde een stevige ambitie. Een solide financiële positie is niet alleen noodzakelijk om nu en in de toekomst onze ambities waar te blijven maken, maar is zeker ook cruciaal voor de zelfstandigheid van onze gemeente. De in het verleden noodzakelijke financiële pas op de plaats heeft ervoor gezorgd dat we als Neder-Betuwe de zaken financieel goed op orde hebben. De solide financiële basis is essentieel gebleken om de noodzakelijke stappen vooruit te zetten in de komende jaren. De toekomst ziet er goed uit, wij willen vooruit en het beste voor Neder-Betuwe.

Met deze begroting blijven wij een gezonde financiële gemeente maar er moet wel geconstateerd worden dat de benodigde budgettaire ruimte, die nodig is om financiële tegenvallers te kunnen opvangen, door alle nieuwe voorgestelde bestedingen en investeringen is gedaald.

In deze begroting zijn veel doelen vanuit het nieuwe coalitieprogramma opgenomen en wij houden een financieel solide en toekomstgerichte begroting en meerjarenraming maar de benodigde budgettaire ruimte voor de jaarschijf 2019 en 2020 is en blijven een punt van aandacht.

Zeker gelet op het feit dat door de gewijzigde BBV-richtlijnen de geplande actualisatie van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) nog kampt met het financieel dekkend krijgen van het nieuwe plan raden wij u aan de nu aanwezige begrotingsoverschotten niet te besteden aan nieuw beleid maar te handhaven en te reserveren voor dekking van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) welke volgens planning in december 2018 wordt vastgesteld.

In deze begroting en meerjarenraming zijn de financiële effecten van de septembercirculaire 2018 niet meegenomen. De uitkomsten hiervan zullen via een afzonderlijk raadsinformatiebrief aan u worden gemeld.

Geprognosticeerde balans meerjarig

ACTIVA						Balans gemeente Neder-Betuwe						PASSIVA				
Bedrag x € 1000						Bedrag x € 1000										
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022					
Vaste activa:						Vaste Passiva:										
Materiele vaste activa	44.755	60.777	57.469	59.156	59.085	Eigen vermogen:										
Financiële vaste activa (kapitaalverzekering) 3101 is 36 a	83	83	83	83	83	- Algemene reserve	12.620	13.038	10.431	10.386	10.386					
Financiële vaste activa (overige langl. Leningen) 3301 is 36 c	1.080	985	890	795	700	- Bestemmingsreserves	13.277	14.738	15.900	17.052	18.204					
						- Nog te bestemmen resultaat	1.618									
						- Voorzieningen	3.229	2.191	3.041	2.858	2.868					
						Waarborgsommen	3	3	3	3	3					
						Langlopende leningen (bestaande portefeuille)	20.441	16.891	13.563	10.776	7.990					
						Nog af te sluiten leningen		17.240	16.921	19.003	20.420					
Overlopende activa	4.654	4.654	4.654	4.654	4.654	Overlopende passiva	3.284	3.284	3.284	3.284	3.284					
Vlottende activa:						Vlottende passiva:										
Voorraden (Grex)	4.782	2.255	1.414	41		Kortlopende schulden	5.253	5.739	5.739	5.739	5.739					
Overige vlottende activa	4.362	4.362	4.362	4.362	4.362											
Liquide middelen	11	11	11	11	11											
Totaal	59.727	73.126	68.883	69.102	68.895	Totaal	59.727	73.126	68.883	69.102	68.895					

Berekening EMU-saldo meerjarig

 Centraal Bureau voor de Statistiek www.cbs.nl/kredo		Berekening EMU-saldo Gemeente Neder-Betuwe (1740)		
Algemene gegevens:				
Overheidslaag:	Gemeente			
Berichtgevernaam:	Neder-Betuwe			
Berichtgevenummer:	1740			
Jaar:	2019			
	2018	2019	2020	
Omschrijving	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-	
	Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2019	Volgens meerjarenraming in begroting 2019	
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	466	1.694	2.458	
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.624	1.795	1.863	
3 Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie	1.505	2.390	1.530	
4 Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	9.646	7.826	2.786	
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie				
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord				
7 Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d., alleen transacties met derden niet op de exploitatie				
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover niet al op de exploitatie verantwoord				
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	2.542	1.540	1.712	
10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht				
11 Verkoop van effecten:	☐ ja ☒ nee		☐ ja ☒ nee	
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)			☐ ja ☒ nee	
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?				
Berekend EMU-saldo	-8.593	-3.487	1.353	

I. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV) dient in de programmabegroting afzonderlijk aandacht te worden besteed aan de verplichtingen van jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbaar volume. Voor deze verplichtingen mogen geen voorzieningen worden gevormd.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn:

◆ Voormalig personeel

De verplichtingen voor voormalig personeel worden jaarlijks in de begroting opgenomen, dit betreft o.a. ziekte-uitkering en/of werkloosheidsuitkeringen van personeel uit dienst. Vanaf 2019 is er een bedrag opgenomen van € 40.940 aflopend naar € 21.738 in 2021. Vanaf 2022 zijn er op dit moment geen verplichtingen meer aanwezig voor voormalig personeel.

◆ Pensioen oud wethouders en nabestaanden

Dit betreft de verplichtingen aan oud wethouders als gevolg van pensioen of nabestaandenpensioen voor invoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa regeling). Voor de huidige pensioenen van oud wethouders of hun nabestaanden is meerjarig vanaf 2019 een bedrag van € 33.560 opgenomen in de begroting.

◆ Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa uitkeringen)

Wethouders die aftreden of niet worden herkozen, hebben recht op een Appa uitkering. De gemeente kan zich hier niet voor verzekeren. De uitkeringslasten dienen, als deze zich voordoen, ten laste te worden gebracht van de lopende exploitatie hetgeen een negatieve invloed zal hebben op de financiële positie van de gemeente. Het eerste jaar ontvangt de ex-wethouder 80% van het laatste inkomen. Dat bedrag is inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering. De resterende uitkeringsduur ontvangt de ex-wethouder 70%. Inkomsten die worden gegenereerd door de ex-wethouder worden uiteraard gekort op de Appa uitkering. In het eerste jaar mag er tot 20% worden bijverdiend zonder dat er korting plaatsvindt op de Appa uitkering. De resterende uitkeringsduur is deze marge 30%. Op basis van twee wethouders die recent vertrokken zijn is in de begroting 2019 een bedrag van € 157.420 opgenomen, aflopend naar een bedrag van € 34.980 in 2021.

◆ Arbeidsongeschiktheidsverzekering van (ex-) burgemeesters en (ex-) wethouders

Alle kosten in verband met arbeidsongeschiktheid van (ex-)burgemeesters en (ex-)wethouders (volledige én gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid) komen volledig voor rekening van de gemeente Neder-Betuwe. Deze kosten kunnen enorm oplopen en daardoor een substantiële invloed hebben op de gemeentelijke financiën. Hiervoor hebben we een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten bij Centraal Beheer (via VNG). In de begroting is hiervoor meerjarig een bedrag van € 15.000 opgenomen om dit risico af te dekken.

◆ Regeling FPU

Een medewerker die (geheel of gedeeltelijk) FPU-ontslag krijgt, ontvangt een FPU-uitkering van het ABP en daarop een aanvulling van de werkgever. Binnen de huidige organisatie zijn geen medewerkers meer aanwezig die gebruik kunnen maken van deze regeling. In de begroting is hier dan ook niets voor opgenomen.

◆ Opgebouwde vakantierechten

Het IKB (Individueel Keuzebudget) is een persoonlijk budget dat elke medewerker maandelijks opbouwt en flexibel kan inzetten voor bepaalde doelen. Het IKB bedraagt per 1 juli 2018 17,05 % van het bruto salaris en bestaat uit de volgende bronnen: 6,75% eindejaarsuitkering, 8% vakantietoelage, 1,5% levensloopbijdrage en 0,8% aan bovenwettelijk verlof. Het is fiscaal niet toegestaan om (een deel van) het IKB mee te nemen naar het volgende kalenderjaar. In de maand december worden jaarlijks (de restanten van) de opgebouwde rechten automatisch uitgekeerd.

II. Investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut

Alle investeringen dienen geactiveerd te worden en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven. Conform de BBV voorschriften moeten investeringen als volgt onderscheiden worden:

- investeringen met een economisch nut (verhandelbaar),
- investeringen met economisch nut waar heffingen tegenover staan (bijvoorbeeld rioolheffingen),
- investeringen met een maatschappelijk nut (niet verhandelbaar, bijvoorbeeld wegen, fietspaden, etc.)

In de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 zijn alle investeringen geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven. Ook is het onderscheid voor investeringen conform de BBV voorschriften toegepast. Investeringen die betrekking hebben op nieuw beleid zijn in deze begroting per programma afzonderlijk opgenomen.

III. De financiering

Voor verdere informatie over de financiering wordt verwezen naar paragraaf financiering.

IV. Specificaties van de stand en het verloop van reserves en voorzieningen

DE STAND EN HET VERLOOP VAN DE RESERVES EN VOORZIENINGEN																					
Naam reserve/voorziening	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2018)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerderingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2019)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerderingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2020)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerderingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2021)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerderingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2022)	Vermeerdering door rente	Overige vermeerderingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit res. en voorz.	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2023)
Inflatiepercentage																					
RESERVES																					
Algemene reserves																					
Algemene reserve	12.620.000	0	1.499.774	1.081.315	13.038.459	0	0	2.607.150	10.431.309	0	0	45.000	10.386.309	0	0	0	10.386.309	0	0	0	10.386.309
Algemene reserve	12.620.000	0	1.499.774	1.081.315	13.038.459	0	0	2.607.150	10.431.309	0	0	45.000	10.386.309	0	0	0	10.386.309	0	0	0	10.386.309
Bestemmingsreserves tbv tariefegalisatie																					
Geen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bestemmingsreserves tbv tariefegalisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves																					
Reserve bovenwijkse voorziening	682.000	0	0	0	682.000	0	0	0	682.000	0	0	0	682.000	0	0	0	682.000	0	0	0	682.000
Reserve Fonds Ruimtelijke Inv.	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	50.000	0	0	0	50.000
Reserve Drie Decentralisaties	1.756.000	0	33.783	427.064	1.362.719	0	0	0	1.362.719	0	0	0	1.362.719	0	0	0	1.362.719	0	0	0	1.362.719
Reserve Precariobelasting	4.250.000	0	2.252.683	37.523	6.465.160	0	1.348.000	0	7.813.160	0	1.348.000	0	9.161.160	0	1.348.000	0	10.509.160	0	0	0	10.509.160
Reserve Renovatie onderwijshuisvesting	163.614	0	0	163.614	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Reserve Laanboomgebouw	52.000	0	0	0	52.000	0	0	0	52.000	0	0	0	52.000	0	0	0	52.000	0	0	0	52.000
Bestemmingsreserves	6.953.614	0	2.286.466	628.201	8.611.879	0	1.348.000	0	9.959.879	0	1.348.000	0	11.307.879	0	1.348.000	0	12.655.879	0	0	0	12.655.879
Bestemmingsreserves waar investeringen tegenover staan																					
Reserve huis v Lodenstein College	6.323.000	0	0	196.452	6.126.548	0	0	186.760	5.939.788	0	0	195.760	5.744.028	0	0	195.760	5.548.268	0	0	195.760	5.352.508
Bestemmingsreserves waar invest. tegenover staan	6.323.000	0	0	196.452	6.126.548	0	0	186.760	5.939.788	0	0	195.760	5.744.028	0	0	195.760	5.548.268	0	0	195.760	5.352.508
Totaal bestemmingsreserves	13.276.614	0	2.286.466	824.653	14.738.427	0	1.348.000	186.760	15.899.667	0	1.348.000	195.760	17.051.907	0	1.348.000	195.760	18.204.147	0	0	195.760	18.008.387
Nog te bestemmen resultaat jaarrekening	1.618.000	0	0	1.618.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL RESERVES	27.514.614	0	3.786.240	3.523.988	27.776.886	0	1.348.000	2.793.910	26.330.976	0	1.348.000	240.760	27.438.216	0	1.348.000	195.760	28.590.456	0	0	195.760	28.394.696
VOORZIENINGEN																					
Voorzieningen voor verplichtingen/verlozen,risclo's																					
Voorziening wethouderspansoenen	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000
Totaal Voorzieningen voor verpl./verlozen,risclo's	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000	0	0	0	402.000
Egalisatievoorzieningen																					
Voorz onderhoud wegen (incl. kunstwerken)	1.122.544	0	1.113.898	1.284.600	951.842	0	1.113.898	1.247.300	818.440	0	1.068.898	1.233.200	654.138	0	1.068.898	1.235.100	487.936	0	1.068.898	1.229.000	327.834
Voorz onderhoud gebouwen	676.017	0	252.389	832.038	96.368	0	252.389	162.667	186.090	0	252.389	342.725	95.754	0	252.389	162.557	185.586	0	252.389	0	437.975
Voorziening riolering	415.481	0	0	170.267	245.214	0	72.475	0	317.689	0	72.799	0	390.488	0	93.754	0	484.242	0	93.754	0	577.996
Voorziening Verkeer en Vervoer	335.997	0	32.231	117.000	251.228	0	862.981	34.000	1.080.209	0	32.231	26.000	1.086.440	0	32.231	39.000	1.079.671	0	32.231	29.500	1.082.402
Voorziening Onderhoud Begraafplaatsen	106.666	0	26.000	29.000	103.666	0	26.000	21.500	108.166	0	26.000	20.000	114.166	0	26.000	14.000	126.166	0	26.000	41.500	110.666
Voorziening egalisatie begraafplaatsen	54.000	0	0	0	54.000	0	0	0	54.000	0	0	0	54.000	0	0	0	54.000	0	0	0	54.000
Voorziening speelruimtebeleid	115.822	0	80.402	109.465	86.759	0	62.250	75.000	74.009	0	77.250	90.000	61.259	0	92.250	105.000	48.509	0	92.250	105.000	35.759
Totaal Egalisatievoorzieningen	2.926.527	0	1.504.920	2.542.370	1.799.077	0	2.389.993	1.540.467	2.638.803	0	1.529.567	1.711.925	2.456.245	0	1.565.522	1.555.657	2.466.110	0	1.565.522	1.405.000	2.626.632
TOTAAL VOORZIENINGEN	3.228.527	0	1.504.920	2.542.370	2.191.077	0	2.389.993	1.540.467	3.040.803	0	1.529.567	1.711.925	2.858.245	0	1.565.522	1.555.657	2.868.110	0	1.565.522	1.405.000	3.028.632
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	30.743.141	0	5.291.160	6.066.358	29.967.963	0	3.737.993	4.334.377	29.371.579	0	2.877.567	1.952.685	30.296.461	0	2.913.522	1.751.417	31.458.566	0	1.565.522	1.600.760	31.423.328

Toelichting op structurele en incidentele toevoegingen en onttrekking aan de reserves per programma

Programma 3 Fysieke leefomgeving (reserve grondexploitatie)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 zijn geen mutaties in reserves voorzien die betrekking hebben op programma 3 Fysieke leefomgeving.

Programma 5 Sociaal domein (bestemmingsreserve VLC en reserve 3D)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 betreft de mutaties in reserves de onttrekking van de jaarlijkse middelen uit de bestemmingsreserve Van Lodenstein College ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van de onderbouw van het Van Lodenstein College.

Aanvullend op de onttrekking uit de bestemmingsreserve Van Lodenstein College hebben de mutaties in reserves m.b.t. de jaarschijven 2017 en 2018 betrekking op het incidenteel beschikbaar stellen van middelen ter hoogte van € 400.520 t.b.v. capaciteitsbehoefte sociaal domein (besluitvorming 1e bestuursrapportage 2017). De niet benutte beschikbaar gestelde middelen zijn eind 2017 weer teruggestort in de reserve 3D waarna deze weer beschikbaar zijn gesteld voor het jaar 2018.

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien (algemene reserve en reserve precariobelasting)

Voor begrotingsjaar 2019 en meerjarenraming 2020-2022 betreft de mutaties in reserves, naast de eenmalige onttrekking uit de algemene reserve ter dekking van incidentele lasten 2019 (€ 2.607.000) en 2020 (€ 45.000) de jaarlijkse storting van de op te leggen precariobelasting. Vanwege de diverse lopende rechtszaken in Nederland is vooralsnog ervoor gekozen om de precariobelasting te storten in de reserve precariobelasting. Deze precariobelasting kan worden opgelegd tot en met 2021. Bij jaarschijf 2022 ziet u bij bestaand beleid eveneens de jaarlijkse storting staan die bij het onderdeel nieuw beleid wordt gecorrigeerd. Vanaf 2022 wordt er geen precariobelasting meer opgelegd en gestort in de reserve precariobelasting.

Voor 2018 heeft een onttrekking uit de algemene reserve plaatsgevonden ter dekking van incidentele lasten (inclusief doorgeschoven werkzaamheden 2017), alsmede een onttrekking voor winkelconcentratie Kesteren (€ 255.000) en spoorwegovergang Polsestraat (€ 170.000). Naast de reguliere storting precariobelasting is ook in 2018 met terugwerkende kracht vanaf 2017 een precariobelasting opgelegd en gestort in de reserve precariobelasting die betrekking heeft op elektrakabels.

Toelichting op structurele en incidentele toevoegingen en onttrekking aan de voorzieningen

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar paragraaf 3 kapitaalgoederen waar per beheerplan een toelichting is terug te vinden naar de onderliggende voorziening.

C: Het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld

Lasten per programma / taakveld	2019	2020	2021	2022
** Burgerzaken	757.905	657.824	688.324	688.324
** Bestuur	1.507.192	1.507.788	1.507.904	1.507.904
*** BESTUUR EN DIENSTVERLENING	2.265.097	2.165.612	2.196.228	2.196.228
** Crisisbeheersing en brandweer	1.576.870	1.554.584	1.553.052	1.553.052
** Openbare orde en veiligheid	259.346	259.346	259.346	259.346
*** OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	1.836.216	1.813.930	1.812.398	1.812.398
** Wonen en bouwen	605.925	530.922	530.919	530.919
** Grondexploitatie (niet-bedrijventerreine	648.328	648.770	118.754	123.925
** Ruimtelijke ordening	1.408.863	803.863	803.863	803.863
** Begraafplaatsen en crematoria	305.971	305.318	305.011	305.011
** Milieubeheer	1.832.369	1.825.369	1.830.369	1.822.369
** Afval	1.649.431	1.617.098	1.617.098	1.617.098
** Riolering	1.919.389	1.917.823	1.941.357	1.962.312
** Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.625.396	1.311.066	1.289.366	1.289.366
** Cultureel erfgoed	90.736	90.736	90.736	90.736
** Openbaar vervoer	91.189	91.189	91.189	91.189
** Verkeer en vervoer	3.242.200	2.405.754	2.482.487	2.489.542
** Beheer overige gebouwen en gronden	373.595	371.909	370.668	370.668
*** FYSIEKE LEEFOMGEVING	13.793.393	11.439.818	11.471.818	11.496.999
** Economische promotie	152.877	122.877	122.877	122.877
** Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	39.448	39.448	39.448	39.448
** Fysieke bedrijfsinfrastructuur	6.595.069	1.743.398	2.772.648	1.599.397
** Economische ontwikkeling	162.914	150.414	150.414	150.414
*** ECONOMIE	6.950.308	2.056.137	3.085.387	1.912.136
** Volksgezondheid	973.145	973.145	973.145	973.145
** Geëscaleerde zorg 18-	786.959	786.959	786.959	786.959
** Geëscaleerde zorg 18+	95.371	95.371	95.371	95.371
** Maatwerkdienstverlening 18-	4.922.071	5.012.206	5.138.208	5.215.272
** Maatwerkdienstverlening 18+	282.169	282.169	282.169	282.169
** Maatwerkvoorziening (WMO)	741.752	726.752	711.752	711.752
** Arbeidsparticipatie	352.670	367.783	371.891	371.891
** Begeleide participatie	3.969.343	3.892.767	3.992.180	4.091.156
** Inkomensregelingen	5.267.290	5.267.290	5.247.497	5.247.497
** Wijkteams	1.008.380	1.008.380	1.008.380	1.008.380
** Samenkracht en burgerparticipatie	845.296	925.688	925.688	925.688
*** WMO, JEUGDZORG EN PARTICIPATIEWET	19.244.446	19.338.510	19.533.240	19.709.280
** Media	375.377	375.377	375.377	375.377
** Cult.presentatie, -productie en -partic.	276.866	314.077	270.964	270.839
** Sportaccommodaties	1.023.570	1.044.596	1.042.288	1.042.055
** Sportbeleid en activering	200.230	300.230	300.230	300.230
** Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.251.745	1.267.553	1.269.760	1.269.760
** Onderwijshuisvesting	1.336.124	1.416.641	1.387.515	1.386.555
** Openbaar basisonderwijs	237.301	237.301	237.301	237.301
*** ONDERWIJS, SPORT EN WELZIJN	4.701.214	4.955.775	4.883.435	4.882.117
** Overige baten en lasten	60.465	252.312	502.833	741.743
** Belastingen overig	87.450	87.450	87.450	87.450
** OZB niet-woningen	21.614	21.614	21.614	21.614
** OZB woningen	265.588	265.588	265.588	265.588
** Treasury	146.572	256.716	303.623	288.489
** Overhead	6.959.555	7.124.157	7.202.210	7.251.252
*** ALG.DEKK.MIDD, OVERHEAD, VPB, ONVOORZIEN	7.127.170	7.494.404	7.776.072	8.079.159
Totale lasten taakvelden	55.917.843	49.264.186	50.758.578	50.088.317

Baten per programma / taakveld	2019	2020	2021	2022
** Burgerzaken	337.936-	303.905-	303.905-	303.905-
*** BESTUUR EN DIENSTVERLENING	337.936-	303.905-	303.905-	303.905-
** Crisisbeheersing en brandweer				
** Openbare orde en veiligheid	18.365-	18.365-	18.365-	18.365-
*** OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	18.365-	18.365-	18.365-	18.365-
** Wonen en bouwen	807.472-	762.472-	712.472-	712.472-
** Grondexploitatie (niet-bedrijventerreine	579.591-	100.033-	50.016-	50.016-
** Ruimtelijke ordening	648.726-	648.726-	648.726-	648.726-
** Begraafplaatsen en crematoria	297.024-	297.024-	297.024-	297.024-
** Milieubeheer	11.208-	11.208-	11.208-	11.208-
** Afval	1.828.758-	1.791.000-	1.791.000-	1.791.000-
** Riolering	2.087.373-	2.103.974-	2.127.508-	2.148.463-
** Openbaar groen en (openlucht) recreatie	177.209-	177.209-	177.209-	177.209-
** Cultureel erfgoed	0	0	0	0
** Openbaar vervoer	68.100-	68.100-	68.100-	68.100-
** Verkeer en vervoer	68.011-	68.011-	68.011-	68.011-
** Beheer overige gebouwen en gronden	118.163-	118.163-	118.163-	118.163-
*** FYSIEKE LEEFOMGEVING	6.691.636-	6.145.921-	6.069.438-	6.090.393-
** Economische promotie	10.000-	10.000-	10.000-	10.000-
** Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3.753-	3.753-	3.753-	3.753-
** Fysieke bedrijfsinfrastructuur	6.096.073-	1.750.381-	2.779.631-	1.626.685-
*** ECONOMIE	6.109.826-	1.764.134-	2.793.384-	1.640.438-
** Maatwerkdienstverlening 18+	75.000-	75.000-	75.000-	75.000-
** Inkomensregelingen	3.809.809-	3.809.809-	3.809.809-	3.809.809-
*** WMO, JEUGDZORG EN PARTICIPATIEWET	3.884.809-	3.884.809-	3.884.809-	3.884.809-
** Cult.presentatie, -productie en -partic.	55.404-	55.404-	55.404-	55.404-
** Sportaccommodaties	565.430-	565.430-	565.430-	565.430-
** Onderwijsbeleid en leerlingzaken	178.415-	178.415-	178.415-	178.415-
*** ONDERWIJS, SPORT EN WELZIJN	799.249-	799.249-	799.249-	799.249-
** Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	30.332.862-	31.241.866-	32.047.231-	32.776.765-
** Belastingen overig	1.561.538-	1.561.538-	1.561.538-	213.141-
** OZB niet-woningen	1.514.849-	1.484.042-	1.453.851-	1.453.851-
** OZB woningen	3.348.080-	3.280.398-	3.214.070-	3.214.070-
** Treasury	72.927-	72.927-	72.927-	72.927-
** Overhead	38.666-	38.666-	38.666-	38.666-
*** ALG.DEKK.MIDD, OVERHEAD, VPB, ONVOORZIEN	36.868.922-	37.679.437-	38.388.283-	37.769.420-
Totale baten	54.710.743-	50.595.820-	52.257.432-	50.506.579-
Mutaties in reserves lasten	2019	2020	2021	2022
Totale lasten reserves	1.348.397	1.348.397	1.348.397	
Mutaties in reserves baten	2019	2020	2021	2022
Totale baten reserves	2.793.910-	240.760-	195.760-	195.760-
Resultaat rekening lasten en baten	2019	2020	2021	2022
Resultaat van lasten en baten	238.413-	223.997-	346.217-	614.022-